T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNDE BİLGİ OKURYAZARLIĞI EĞİTİMİNİN VERİLMESİNDE KÜTÜPHANECİLERİN YETKİNLİK VE SORUMLULUKLARI

Yüksek Lisans Tezi

FADİME TAŞÇI

İstanbul 2016

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNDE BİLGİ OKURYAZARLIĞI EĞİTİMİNİN VERİLMESİNDE KÜTÜPHANECİLERİN YETKİNLİK VE SORUMLULUKLARI

Yüksek Lisans Tezi

FADİME TAŞÇI

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. REMZİYE TÛBA KARATEPE

İstanbul 2016

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Fadime TAŞÇI'nın "Üniversite Kütüphanelerinde Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminin Verilmesinde Kütüphanecilerin Yetkinlik ve Sorumlulukları" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile başarılı bulunmuştur.

		İmza
Tez Danışmanı Üniversitesi	: Prof. Dr. Tuba KARATEPE Marmara Üniversitesi	.....
Üye Üniversitesi	: Doç. Dr. Asiye KAKIRMAN Marmara Üniversitesi	.....
Üye Üniversitesi	: Doç. Dr. Ümit KONYA İstanbul Üniversitesi	.....

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun ..16../..01../ 2017 tarih ve 2017/01-04 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Okan YEŞİLOT
Müdür

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **I**

ÖNSÖZ ..... **III**

ÖZET ..... **V**

ABSTRACT ..... **VI**

KISALTMALAR ..... **VII**

TABLO LİSTESİ ..... **IX**

ŞEKİL ve GRAFİK LİSTESİ ..... **X**

GİRİŞ **1**

I. BÖLÜM **4**

BİLGİ OKURYAZARLIĞI ve ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİ **4**

1.1 Bilgi Okuryazarlığının Kavramsal Gelişimi ve Tanımı 4

1.2 Bilgi Okuryazarlığıyla İlgili Kavramlar 9

1.2.1 Kullanıcı Eğitimi, Kütüphane Eğitimi, Bibliyografik Eğitim 10

1.2.2 Bilgi ve Okuryazarlık 11

1.2.3 Medya Okuryazarlığı 12

1.2.4 Bilgisayar Okuryazarlığı 13

1.2.5 Kütüphane Okuryazarlığı 13

1.3 Bilgi Okuryazarlığı ve Eğitim-Öğretim 14

1.4 Üniversite Kütüphaneleri 15

1.5 Bilgi Okuryazarlığı Becerileri 17

1.5.1 Bilgi İhtiyacının Farkında Olma 18

1.5.2 Bilgiye Erişim 18

1.5.3 Bilgiyi Değerlendirme 18

1.5.4 Bilgiyi Kullanma/Sunma 20

II. BÖLÜM **21**

ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNDE BİLGİ OKURYAZARLIĞI EĞİTİMİ VE KÜTÜPHANECİLERİN EĞİTİMCİ ROLLERİ **21**

2.1 Üniversitelerde Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminin Gerekçeleri 21

2.1.1 Bilgi Artışı 21

2.1.2 Değişen Eğitim Anlayışı 23

2.1.3 Değişen Teknoloji ve Hizmet Anlayışı 24

2.2 Üniversite Kütüphanelerinde Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi 24
2.3 Üniversite Kütüphanelerindeki Bilgi okuryazarlığı Eğitiminin Amaçları 28
2.3.1 Bilgi Okuryazarlığı Becerileri Geliştirmek 32
2.3.2 Bilgi Okuryazarlığının Devamlılığını Sağlamak 33
2.4 Üniversite Kütüphanelerinde Bilgi Okuryazarlığı Eğitimleri 34
2.4.1 Bağımsız Dersler 35
2.4.2 Dersle İlişkilendirilmiş Eğitim 36
2.4.3 Eğitim Programı İçerikli Eğitim 36
2.4.4 Çevrimiçi Eğitim 36
2.5 Üniversite Kütüphanelerinde Eğitimci Yetkinliklere Sahip Kütüphaneci İhtiyacı 39
2.5.1 Kütüphanecilik ve Pedagoji 40
2.6 Kütüphanecinin Eğitimci Rolleri 41
III. BÖLÜM 50
TÜRKİYE'DEKİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMLERİNDE BİLGİ OKURYAZARLIĞI YETKİNLİKLERİ 50
3.1 Türkiye'de Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi 50
3.2 Türkiye'de Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerine Genel Bir Bakış 52
3.2.1 Tarihçe 52
3.2.2 Eğitim Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi 56
3.2.2.1 Bilgi Okuryazarlığı Kapsamında Yürütülen Dersler ve Durum Analizi 57
3.2.2.1.1 Bilgi Formu Cevaplarının Değerlendirilmesi 58
SONUÇ VE ÖNERİLER 65
EKLER 73
KAYNAKÇA 78

ÖNSÖZ

Bilgi okuryazarlığı, ihtiyaç duyulan bilginin elde edilmesi, değerlendirilmesi ve etkin bir biçimde kullanılması için gerekli beceriler bütünü olarak ifade edilmektedir. Bu becerilerin farklı eğitim seviyelerindeki öğrencilere kazandırılması, bu eğitimlerini vermek için uygun yetkinliklere sahip kütüphanecilerle mümkündür.

Bilgi okuryazarlığı, yaşam boyu öğrenen bireyler yetiştirmede oldukça önemlidir. Üniversitelerde verilen bilgi okuryazarlığı eğitimlerinin üniversite kütüphaneleri bünyesinde yürütülmesi sebebiyle, bu eğitimleri bizzat verecek olan kütüphanecilerin de mesleki bilgilerinin yanı sıra eğitimci rollere de sahip olması gerekmektedir.

Bu çalışmada, kütüphanecilerin bilgi okuryazarlığı eğitimleri verebilmeleri için ihtiyaç duyacakları bilgi birikimi ve bu birikimi kullanıcılara aktarmak için sahip olmaları gereken eğitimci rolleri üzerinde durulmaktadır. Sözü edilen bu niteliklerin sağlanmasında Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinin etkisini araştırmak ve bölümlerde verilen bilgi okuryazarlığı eğitimleri hakkında bilgi sahibi olmak adına ders programları incelenmiş ve kütüphanecilerin eğitimci niteliklerinin sağlanması noktasında önerilere yer verilmiştir.

Değişen tez konuma rağmen benden ilgi ve desteklerini esirgemeyen tez danışmanım sevgili hocam Prof. Dr. Remziye Tûba Karatepe'ye çok teşekkür ederim.

Tez jürilerim Doç. Dr. Ümit Konya ve Doç Dr. Asiye Kakırman Yıldız'a ve çalışmanın özellikle üçüncü bölümünde yer alan bilgileri edinmemde destek olan Ankara Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Yakın Doğu Üniversitesi ve Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölüm Başkanlıklarına sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Özyeğin Üniversitesi eski Kütüphaneler Direktörü İlkay Holt'a, Kütüphane Direktör Vekili Muhteşem Hakkı Önder'e, Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi Sağlama ve Erişim Hizmetleri Ekip Yöneticim Özlem Efe'ye, çalışma arkadaşlarım Çiçek Doğu, Burcu Teoman, Nilay Yalkan, Hakan Yanaz, Ayhan Bozkurt, Serpil Subaşı ve diğer tüm ekip arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Bu süre zarfında hep yanımda olan arkadaşlarım Gönül Aycı'ya, Hacer Açıkalın'a, Sinem Doğan'a, Merve Özmen'e, Zehra Kartal'a ve Elif Şengül'e teşekkürlerimi sunarım.

Desteğini her zaman yanımda hissettiğim sevgili Murat Kırtay'a, çalışmama olan katkıları için de ayrıca teşekkür ederim.

Tüm bu süreçte benden ilgi ve desteklerini esirgemeyen, beni her şartta güçlü kılan kıymetli aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Fadime TAŞÇI

ÖZET

Üniversite kütüphanelerinde bilgi okuryazarlığı eğitiminin verilebilmesi için, üniversite kütüphanesinin yeterli alana ve donanıma sahip olmasının yanı sıra bilgi okuryazarlığı eğitimi konusunda yetkin kütüphanecilere de sahip olmasına gerekmektedir.

Çalışmanın hipotezi, "Bilgi ve Belge Yönetimi bölümleri için formasyon hakkı doğana kadar, pedagojik alandaki seçmeli derslerin yine bu alanda eğitim almış uzman kişilerle desteklenmesi mezunlar için ciddi avantaj sağlayacaktır" olarak belirlenmiştir.

Kütüphanecilerin sözü edilen eğitimci yetkinliklere sahip olması, Türkiye'de Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinde verilen eğitimlerle doğru orantılı olduğundan, araştırmamızın kapsamını Türkiye'deki Bilgi ve Belge Yönetimi bölümleri oluşturmaktadır. Hipotezin sınanmasında betimleme ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Bilgi ve Belge Yönetimi bölüm başkanlarına gönderilen bilgi formu aracılığıyla, bölümlerin konu hakkındaki bu konudaki görüşleri yazılı olarak istenmiştir. Geniş kapsamlı bir literatür incelemesiyle bilgi okuryazarlığının teorik kısmı ortaya konmuştur.

Araştırma sonucunda eğitimci rollere sahip kütüphaneci ihtiyacına dikkat çekilmiş ve bu noktada önerilere yer verilmiştir. Bilgi okuryazarlığı programlarının geliştirilmesi noktasında örnek sayılabilecek uluslararası standartlar ve diğer çalışmalar Türkçe'ye çevrilerek, eğitimci rollere sahip kütüphanecilerin hangi yetkinlikleri taşıması gerektiğini noktasında bir örnek oluşturulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kullanıcı Eğitimi, Bilgi Okuryazarlığı, Üniversite Kütüphaneleri, Eğitimci Kütüphaneci.

ABSTRACT

To provide education for information literacy in the academic libraries requires essential facilities such as having enough space in the library and education equipment with related software setups. By having these features in the library will lead to serving considerably a large number of students. In addition to these resources, the libraries should have expert librarians to carry out information literacy processes and educate the students.

The main hypothesis in this thesis stated as information literacy requires librarian to gain new skill related to education on literacy; therefore, Information Literacy departments in Turkey should provide elective lectures on pedagogy to their own students till these departments alumni can be legally regarded as lecturers.

It has been observed that the essential skills for instruction librarian and the curriculum of Information Literacy departments in Turkey share considerable similarities. That is why Information Literacy departments in Turkey and their curriculum analyzed in detail. To validate our hypothesis, we perform content analysis and identification techniques. In asses this techniques, we prepared an information documents (e.g. questionnaires) and send them to Information Literacy department heads in Turkey. To provide a theoretical view on this subject, we provide an extensive literature review on information literacy

In this thesis, it has been underlined that the need for instruction librarian who has lecturing experience on information literacy Technologies and processes is critical to improving the current level of Information Literacy departments in Turkey. Moreover, it is suggested that international standards on information literacy should be translated into Turkish in order to improve essential skills of librarian lecturer.

Key words: User Training, Information literacy, University Libraries, Instruction Librarian

KISALTMALAR

AASL: American Association of School Librarians

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

ACRL: Association of College and Research Libraries

a.g.e: Adı Geçen Eser

ALA: American Library Association

ALIA: Australian Library And İnformation Association

ANZIIL: Australian and New Zealand Institute for Information Literacy

ASLA: Australian School and Library Association

ATÜ: Atatürk Üniversitesi

AÜ: Ankara Üniversitesi

BBY: Bilgi ve Belge Yönetimi

CAUL: Council of Australian University Librarians

ÇKÜ: Çankırı Karatekin Üniversitesi

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

H.Ü: Hacettepe Üniversitesi

IFLA: International Federation of Library Associations and Institutions

ILIPG: Innovative Library Initiatives Promotion Group

IIA: Information Industry Association

IIL: Institute for Information Literacy

KÜ: Kastamonu Üniversitesi

NCLIS: National Commission on Libraries and Information Science

NFIL: National Forum on Information Literacy

MÜ: Marmara Üniversitesi

ODTÜ: Orta Doğu Teknik Üniversitesi

s.: Sayfa

SCANS: Secretary's Commission on Achieving Necessary Skills

SCONUL: Society of College, National and University Libraries

TKD: Türk Kütüphaneciler Derneği

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

TÜSİAD: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği

YBÜ: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

YDÜ: Yakın Doğu Üniversitesi

YÖK: Yüksek Öğretim Kurulu

Vd.: Ve Diğerleri

WEMA: Wisconsin Education Media Association

3KÜ: Üçüncü Kuşak Üniversite

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1 Öğretim Şekli. 35

Tablo 3.1 Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinde ele alınan "bilgi okuryazarlığı" konulu dersler ile ilgili tablo. 58

Tablo 3.2 Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinde ele alınan "bilgi okuryazarlığı" başlıklı dersler ile ilgili tablo 60

Tablo 3.3 Bölümünüzden mezun olan kütüphanecilerin bilgi okuryazarlığı konusunda yeterli olduklarını düşünüyor musunuz? 62

Tablo 3.4 Bölümünüzde doktora ya da yüksek lisans tezini bilgi okuryazarlığı konusunda yapan / tamamlayan öğretim elemanı var mıdır? 63

Tablo 3.5 Bölüm müfredatınızda sunum tekniklerini konu alan ders var mı? 64

ŞEKİL ve GRAFİK LİSTESİ

Şekil 1.1 Bilgi okuryazarlığı..... 10

Grafik 2.1 Yıllara göre kütüphanelerdeki kitap sayıları, 2011-2015..... 21

GİRİŞ

Bilgi okuryazarlığı ile bireyler, eleştirel bakış açısıyla anlamlandırabilme becerilerini kazanıp, toplumsal sorumluluklarda aktif rol alırlar. Bu nedenle bilgi okuryazarı birey yetiştirme görevinin, eğitim ve öğretim kurumlarının bünyesinde olması beklenir. Eğitim-öğretimin son halkası olan üniversitelerden mezun olacak her birey, yaşam boyu öğrenimine devam edebilmek için bilgi okuryazarı olmalıdır.

Üniversite kütüphanelerinde bilgi okuryazarlığı eğitimi verilebilmesi için, üniversite kütüphanesinin yeterli alan ve donanıma, kendini bu konuda geliştirmiş kütüphaneciye ve okul yönetiminin desteğine ihtiyacı vardır. Bilgi okuryazarlığı konusunda kendini geliştirmiş kütüphaneci, hem bilgi okuryazarlığına noktasında bilgi sahibi olan hem de bilgisini kullanıcılara aktaracak tecrübeye sahip olan kütüphaneciyi ifade etmektedir. Bu durum kütüphanecilerin birer eğitimci olarak da roller üstlendiği gerçeğini ortaya çıkarmış ve mesleki eğitimlerinin yanı sıra pedagojik eğitime de sahip olmaları gerekliliğini ortaya koymuştur. Yükseköğretim müfredatında planlı, standart bir bilgi okuryazarlığı eğitimlerinin yetkin kütüphaneciler tarafından verilmesi, yaşam boyu öğrenen bireyler yetiştirmede önemli bir yere sahiptir.

Araştırmanın hipotezini, “Bilgi ve Belge Yönetimi bölümleri için pedagojik alanda ihtiyaç duyulan derslerin kısa vadede seçmeli olarak, bu alanda eğitim almış uzman kişilerle desteklenmesi mezunlar için önemli kazanımlar sağlar” biçiminde ifade etmek mümkündür.

Çalışmanın amacı, Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinde pedagojik formasyon eğitiminin gerekliliğine dikkat çekmek, üniversite kütüphanelerinde etkin olarak verilen bilgi okuryazarlığı eğitimleri noktasında mezun olan kütüphanecilerin daha etkili rol alabilmesi sağlamak ve bu noktada bölümler için çözüm önerileri sunmaktır.

Hipotezin desteklenmesinde betimleme ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Bu yöntemlerle elde edilen bulgularla mevcut durum betimlenmiş ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Verilerin toplanmasında Bilgi ve Belge Yönetimi bölüm başkanlarına gönderilen bilgi formundan yararlanılmıştır. Bilgi okuryazarlığı verilerin değerlendirilmesinde geniş kapsamlı bir literatür incelemesi yapılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ile hipotezimiz doğrulanmıştır. Araştırma, Türkiye’deki Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerini kapsamaktadır.

Tezin önemli bir çıktısı olan bildiri, Fırat Üniversitesi'nin ev sahipliği yaptığı I. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu kapsamında sunulmuştur. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünün yönetmeliğine bağlı olarak, önceden yayın yapılması nedeniyle İstanbul Üniversitesi, çalışmaya sonradan eklenmiştir.

Bu çalışma, üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümü, diğer üç bölümün dışında olup, içeriğini çalışmanın önemi, gerekliliği, çıkış noktası, amacı ve araştırmada kullanılan yöntemler oluşturmaktadır.

İlk bölümde, üniversite kütüphaneleri ve bilgi okuryazarlığı incelenmiştir. Bilgi okuryazarlığı kavramsal olarak ele alınmış ve üniversite kütüphaneleri ile olan ilişkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ardından üniversite kütüphanelerindeki bilgi okuryazarlığı unsurları hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır.

İkinci bölümünde, kütüphanecilerin bilgi okuryazarlığı eğitimlerini verirken sahip olmaları gereken yetkinlik ve sorumluluklara dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Bu anlamda, üniversite kütüphanelerindeki eğitim ihtiyacı, kütüphane eğitimleri, üniversitelerde uygulanan bilgi okuryazarlığı eğitimleri üzerinde durulmuştur. Son olarak da kütüphanecinin bilgi okuryazarlığı noktasında sahip olması gereken yetkinliklere örnek sayılabilecek çalışmalar dilimize çevrilmeye çalışılmıştır.

Son bölümde ise, kütüphanecilerin eğitimci yetkinliklerini kazandıkları Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinin ders planları incelenmiştir. Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinin eğitimci yetkinlikleri kazandırmadaki rolünü araştırmak adına bir bilgi formu hazırlanmış ve bu form aracılığıyla bölüm başkanlarından bu konudaki görüşleri yazılı olarak istenmiştir. Bilgi formu aracılığıyla elde edilen sonuçlar çalışma kapsamında değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Araştırmaya konuyla ilgili literatür taraması ile başlanmıştır. Araştırma kapsamında yer alan bilgi okuryazarlığı, yaşam boyu öğrenme, kütüphanecinin eğitimci yeterlilikleri gibi konularla ilgili yerli ve yabancı elektronik ya da basılı kaynaklar taranmış ve değerlendirilmiştir. YÖK Yayın ve Dokümantasyon Tez kataloğu, Türk Kütüphaneciliği, Bilgi Dünyası, ECIL ve Ebscohost gibi veri tabanları taranmıştır. Bunun yanı sıra IFLA, CANADIAN School Library Association, Australian Library and Information Association, ACRL/ALA (Association of College and Research Libraries & American Library Association), ve Florida Institute of Technology gibi kurum ve kuruluşların hazırlamış oldukları çalışmalar, rehberler, standartlar

çalışmamıza birinci dereceden kaynaklık etmişlerdir. Kaynaklar detaylı olarak kaynakçada yer almaktadır.

I. BÖLÜM

BİLGİ OKURYAZARLIĞI ve ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİ

1.1 Bilgi Okuryazarlığının Kavramsal Gelişimi ve Tanımı

Bilgi okuryazarlığı kavramı ilk olarak, 1974 yılında ABD Information Industry Association'ın o dönem başkanı olan Paul G. Zurkowski tarafından kullanılmıştır. Paul G. Zurkowski'nin Kütüphane ve Bilgi Bilimi Ulusal Komisyonu için hazırlamış olduğu bu rapor, işlerinde bilgi kaynaklarını kullanmayı bilen kişileri bilgi okuryazarı kişiler olarak ifade etmiştir. Bu kişileri tanımlarken sorunları çözmede birincil kaynakların yanında çok çeşitli bilgi araçlarını kullanma tekniklerini ve becerilerini öğrenen kişiler ifadelerine de yer vermektedir.[1]

Zurkowski tarafından yapılan ilk tanım, bilgi okuryazarı bireyin özellikleri üzerinde odaklanmıştır. Zurkowski'den sonra 1976 yılında Texas A & M Üniversitesi kütüphanesi tarafından düzenlenen bir toplantıda kavram ikinci kez karşımıza çıkmaktadır. L. Burchinal tarafından sunulan bir bildiride dile getirilen bilgi okuryazarlığı kavramı, bilgi okuryazarı olmanın yeni beceriler gerektirdiğini ve bu becerilerin sorun çözme ve karar vermede kullanılacak beceriler olduğunu ifade etmektedir.[2]

Bilgi okuryazarlığı ilk olarak 1974 yılında kullanılsa da, bilginin bulunması ve kullanılması becerileri çok önceki dönemlere dayanmaktadır. Kullanıcı eğitimi, bibliyografik eğitim, kütüphane becerileri eğitimleri gibi kavramlarla ifade edilen bilgi okuryazarlığı, teknolojik gelişmelerle birlikte 1970'li yılların başında literatürdeki yerini almıştır.

Bilgi okuryazarlığı kavramı, kullanıcı eğitimi, bibliyografik eğitim ve kütüphane becerileri eğitimi kavramları arasında net bir ayrım olmaması, günümüzde de hala tartışılan konular arasında yer almaktadır. Kullanıcı eğitiminin, kütüphane kaynaklarının kullanımına yönelik geleneksel bir eğitimi ifade edişinin yanı sıra bilgi okuryazarlığının teknolojik gelişmelere birlikte daha kapsamlı bir içeriğe sahip olması, bilgi okuryazarlığı kavramının kullanım amaçları arasında sayılabilmektedir.

ABD'de bilgi okuryazarlığı becerilerinin farklı eğitim seviyelerindeki öğrencilere kazandırılmasına yönelik çalışmalar görülmeye başlamıştır. Bu çalışmalara

[1]Serap Kurbanoğlu, "Bilgi Okuryazarlığı: Kavramsal Bir Analiz", *Bilgi Dünyası*, 24, 4 (2010), s.725.
[2]Coşkun Polat, *Üniversitelerde Kütüphane Merkezli Bilgi Okuryazarlığı Programlarının Geliştirilmesi: Hacettepe Üniversitesi Örneği,* Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2005, s.50.

ilk olarak 1983'te National Commission on Excellence in Education tarafından yayınlanan (*A Nation at Risk: The Imperative for Education Reform)* adlı raporda ülkedeki özellikle ilk ve ortaöğretim düzeyinde bilgi okuryazarlığı eğitiminin yeterince verilmediği vurgulanmaktadır. Ayrıca "öğrenen toplum" (learning society) için elektronik formdaki karmaşık bilgilerin yönetimin önemi vurgulanmıştır. Fakat bu çalışmada ilk ve ortaöğretim düzeyinde bilgi okuryazarlığı eğitiminde bilgi merkezleri ve bilgi kaynaklarının fonksiyonlarına yönelik bir öneriye rastlanmamaktadır.[3]

Kullanıcı eğitiminin geleneksel kütüphane kaynaklarına yönelik bir eğitim olduğunu düşünen bazı kütüphaneler, eğitim programlarını bilgi okuryazarlığı olarak güncelleyerek bu yöndeki eğilimlerini somut hale getirmişlerdir.

Bu yöndeki girişimlerden ilki, 1985 yılında Colorado Üniversitesi Kütüphanesi tarafından olmuştur. Colorado Üniversitesi Kütüphanesi'nin kullanıcı eğitim programlarının bilgi okuryazarlığına dönüştürülmesi konusundaki kararı ile bu konudaki ilk adımı atılmıştır.[4]

1998 yılında da Association for Educational Communications and Technology ve Association for Educational Communications and Technolog tarafından, ilk ve ortaöğretim seviyesindeki bilgi okuryazarlığı standartları "Information Literacy Standarts for Student Learning" adı ile ortaya konmuştur. Söz konusu standartlar, üç bölüm altında, toplam dokuz standarttan oluşmaktadır.

Artan bilgi yoğunluğu ile baş edebilmenin ancak bilgi okuryazarı bireylerle mümkün olacağı anlayışı ile hareket eden bazı kurumlar, bilgi okuryazarlığını herkes için geçerli hale getirmek üzere çeşitli stratejiler geliştirmeye başlamışlardır.

National Commission on Libraries and Information Science üyeleri, bilgi okuryazarı becerilerine sahip olan kişinin sahip olması gereken "bilgi becerileri" için bir strateji geliştirme kararı almıştır. "Educating Students to Think: The Role of the School Library Media Program" adı verilen çalışma, bu kapsamdaki ilk yayındır. Bu amaçla yapılmış diğer bir çalışma ise 1987 tarihli "Information Skills for an Information Society:A Review of the Research" dür.[5]

---

[33]Muhammet Kızıl, *Yükseköğrenimde Bilgi Okuryazarlığı*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisan Tezi, Konya 2007, s.28.
[4]Polat, a.g.e., s.51.
[5]Polat, a.g.e., s.53-54.

İlk olarak 1974 yılında gündeme gelen ve yukarıdaki süreçlerle gelişimini sürdürüp, giderek önemli hale gelen bilgi okuryazarlığını ve bilgi okuryazarı bireyleri aşağıdaki şekilde tanımlamak mümkündür:

1989 yılında American Library Association'ın yaptığı tanıma göre bilgi okuryazarlığı "bilgiye ihtiyaç duyulduğunda bunu hissetmek, ihtiyaç duyulan bilgiyi bulmak, elde edilen bilgiyi değerlendirmek ve etkin olarak kullanmak"[6] şeklinde ifade edilmektedir.

Bilgi okuryazarı kişiler ise, problemlerin çözümünde uygun bilgiyi bulabilen, yazabilen ve bilgisayar kullanma becerilerine sahip olabilen kişi şeklinde ifade edilmektedir. [7]

1989 yılında National Commission on Libraries and Information Science ve American Association of School Librarians sponsorluğunda bir sempozyum düzenlenmiştir. "Information Literacy and Education for the 21st Century: Toward an Agenda for Action" adlı toplantıda, bilgi okuryazarlığı konusunda çeşitli önerilere yer verilmiş ve bilgi okuryazarlığı konusunda ulusal bir bilgi paylaşımının sağlanması amacıyla kısa süre içerisinde bir oluşuma gidilmesi gerekliliği vurgulanmıştır.[8]

Bu doğrultuda 9 Kasım 1989'da, farklı çevrelerden birçok ulusal kuruluşun katılımıyla National Forum on Information Literacy kurulmuştur. 1990 yılında P. S. Breivik tarafından National Forum on Information Literacy'de tartışılan konu başlıklarını özetleyen bir rapor hazırlanmıştır. Raporun ana teması bilgi okuryazarlığı kavramının önemi ve toplumun her kesimine yayılması olmuştur.[9]

1994 yılında American Association of School Librarians, 1993 yılında Wisconsin Educational Media Association tarafından "Bilgi okuryazarlığı: Bilgi sorununu çözmede bir düşünce yazısı" adlı çalışmaya dayalı olarak, ulusal bilgi okuryazarlığı standartlarını geliştirmiştir. National Forum on Information Literacy tarafından da onaylanan bu standartlar yedi temel unsurda toplanmaktadır. Bunlar:[10]

---

[6]American Library Association, Presidential Committee on InfomıationLiteracy, Association of College and Reserach Libraries, 1989, http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential (25 Ocak 2016).
[7]Kurbanoğlu, a.g.e., s.727.
[8]Nancy H. Seamans, *Information Literacy: A Study of Freshman Students's Perceptions, with Recommendations*, Blacksburg,Viginia: Virginia Polytechnic Institute and State University, Unrestricted Dissertation, 2001, s.13.
[9]Polat, a.g.e., s.57.
[10]Polat, a.g.e., s.59.

- Bilgi gereksiniminin belirlenmesi,
- Araştırma stratejisinin oluşturulması,
- Kaynakların bulunması,
- Kaynaklara etkin bir şekilde erişilmesi,
- Bilginin yorumlanması,
- Bilginin iletilmesi,
- Bilginin değerlendirilmesi şeklindedir.

Yukarıdaki yedi standarttan da anlaşıldığı gibi kütüphaneciler, bilgi kaynakları kullanımının yanı sıra bilgi okuryazarlığı ile birlikte söz konusu kaynakların açıklanması ve anlaşılmasından da sorumlu olmuşlardır. Bilgi okuryazarlığı eğitimlerinde öğrencilere sunulmuş olan değişik formatlardaki bilginin ayrılması, seçilmesi ve analiz edilmesinin de öğretilmiş olması gerekmektedir.

Başlangıçta özellikle problem çözme ve karar verme becerilerine değinen bilgi okuryazarlığı, zaman içinde başta eleştirel düşünme becerisi olmak üzere diğer üst düzey düşünme becerilerini de kapsayacak şekilde genişlemiştir.

Özellikle 2000'li yıllarda da gelişimini sürdüren bilgi okuryazarlığı, diğer okuryazarlık kavramlarıyla da ilişkilendirilerek bireylere sağladığı yararın ön plana çıkarılması hedeflenmiştir.

Bu kavram, 1974 yılında ilk kullanımından sonra gerek kütüphanecilik alanında gerek kütüphanecilik dışı alanlarda tüm dünyada önemi gün geçtikçe artan bir kavram haline gelmiştir.

Ülkemizde bilgi okuryazarlığı konusundaki çalışmaların, kullanıcı eğitimi kavramıyla 1970'li yıllardan itibaren başladığını söylemek mümkündür. Söz konusu eğitimlerin farklı şekillerde önceki dönemlerde de var olduğu bir gerçektir.

Halkın büyük çoğunluğu ancak temel dini konuları ve günlük pratik bilgileri anlayabilecek kadar okuma bildiği ve genelde bu az sayıda olan kitapların daha bilinçli kişilerin kullanmasını tercih edildiği Osmanlı Devleti'nde, bilgiyi talep eden ve üretenler müderris ve talebeler olduğu için kütüphanelerde görev alacak

kütüphanecilerin, (hafız-ı kütübler) müderrisler arasında da seçilmesi bu konuya verilen önemi göz önüne sermektedir.[11]

1971 yılında Gürsel'in yılında orta dereceli okullarda kütüphane eğitimi kapsamındaki derslerinin müfredata konulmasını ifade ettiği makalesini bu anlamda hazırlanan ilk çalışmalar arasında göstermek mümkündür.[12]

1980 yılında Cribb'in Avustralya'daki bir üniversite kütüphanesindeki kullanıcı eğitimini anlattığı makalesi[13] ve yine Cribb'in 1981 yılında kullanıcı eğitiminde kütüphanelerin sorumluluğunu ifade ettiği makalesi, bu anlamda yapılan çalışmalara örnek olarak gösterilebilmektedir.[14]

Kullanıcı eğitimi bağlamında lisansüstü eğitimlerde yapılan dört çalışmadan ilki, Keyman'ın akademik personele kütüphane kullanımında yardımcı olacak önerilere yer verdiği uzmanlık tezidir.[15]

İnce'nin "Özel Kütüphanelerde Kullanıcı Eğitimi" adlı yüksek lisans tezinde özel kütüphanelerde kullanıcı eğitiminin gerekliliğine değinilmiş, bir program önerisi sunulmuştur.[16]

Kavuncu'nun 2001 yılında hazırladığı yüksek lisans tezi ise, gerçekleştirilen bir uygulama ile kullanıcı eğitim programlarının yararını vurgulanmıştır.[17]

"Bilgi Okuryazarlığı" kavramı ilk olarak, 1998 yılında kütüphane haftası programları kapsamında Türk Kütüphaneciler Derneği tarafından düzenlenen bir toplantıda Gürdal'ın sunumunda kullanılmıştır. Türk Kütüphaneciliğinde de yayınlanan bu çalışmada Gürdal, yaşam boyu öğrenmenin bilgi okuryazarlığıyla olan ilişkisi üzerinde durmuş ve kütüphanecilerin bu becerilere sahip olmasının önemini vurgulamıştır.

---

[11]Hakan Anameriç, "Osmanlılarda Kütüphane Kültürü ve Bilimsel Yaşama Etkisi", *OTAM (Osmanlı Tarih Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi)*, 2006, n. 19, s.70, http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/26/188.pdf (30.12.2016).

[12]Özlem Gürsel, "Kütüphane Okuyucusunun Eğitilmesi", *TKDB*, 20, 1, (1971), s. 39-42.
[13]Gülçin Cribb, "Avustralya'da Bir Yüksek Okul Kütüphanesinde Okuyucu Eğitimi", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 29, 4 (1980), s. 211-218.
[14]Gülçin Cribb, "Kütüphanelerde Kullanıcı Eğitiminin Önemi", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 30, 2 (1981), s.90-99.
[15]Dilek Keyman, *Hacettepe Üniversitesi Beytepe Akademik Personeline Ait Tanıtım ve Öğretim Programları Taslağı,* Hacettepe Üniversitesi, Yayımlanmamış Bilimde Uzmanlık Tezi, Ankara 1979.
[16]Nesrin İnce, *Özel Kütüphanelerde Kullanıcı Eğitimi,* Hacettepe Üniversitesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1989.
[17]Emine Kavuncu, *Özel İlköğretim Okul Kütüphanelerinde Kullanıcı Eğitim Programlarının Geliştirilmesi*", Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2001.

Sonraki süreçlerde bilgi okuryazarlığının açıklamasına yönelik çalışmalar ele alındığı görülmektedir.

Kurbanoğlu'nun 2001 yılındaki çalışması bilgi okuryazarlığı bağlamında hazırlanan çalışmalara örnek sayılabilmektedir. Çalışma, bilgi okuryazarlığının tanımını, aşamalarını, standartlarını ve ilk ve ortaöğretimdeki düzeyindeki öğrenciler için önemini konu edinmiştir.[18]

Yalvaç'ın 2001 yılında çıkan iki yayınından ilkinde, bilgi okuryazarlığının weble olan ilişkisi üzerinde durmuş,[19] diğerinde bilgi okuryazarlığının yükseköğretim standartlarının neler olduğu açıklanmıştır.[20]

Aldemir'in öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı düzeylerini belirlemek için hazırladığı yüksek lisans tezi, bilgi okuryazarlığı adı ile yapılan ilk lisansüstü çalışma olmuştur. Aldemir bu çalışmasında, öğretmen adayları için bilgi okuryazarlığı eğitimi ders programı taslağı da hazırlamıştır.[21]

1.2 Bilgi Okuryazarlığıyla İlgili Kavramlar

Bilgi okuryazarlığı kavramının literatürde yer alışı yakın bir geçmişe dayanmaktadır. Bilgi okuryazarlığı kavramının yeni oluşu ve teknolojik gelişmelerle birlikte ortaya çıkan diğer okuryazarlık türlerini kapsayan bir terim olarak kullanılması, literatürde halen tanım karmaşasına neden olmaktadır. Temeli kullanıcı eğitimi ve bibliyografik eğitim, kütüphane eğitimi, kütüphane oryantasyonu gibi kavramlara dayandırılan bilgi okuryazarlığı, diğer okuryazarlık türlerinden olan bilgisayar okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, ağ okuryazarlığı vb. gibi okuryazarlık kavramlarıyla ilişkilendirilmektedir.

---

[18]Serap Kurbanoğlu, "Öğrencilere Bilgi Okuryazarlığı Becerilerinin Kazandırılmasının Önemi ve Okul Kütüphanecilerinin Bu Alandaki Rolü", *Bilgi Dünyası*, 2, 1 (2001).
[19]Mesut, Yalvaç, Web'de Enformasyon Okuryazarlığı", *Bilgi Dünyası*, 2, 1 (2001), s.48-66.

[20]Mesut, Yalvaç, "21.Yüzyılda Enformasyon Profesyonellerinin Eğitim Ve Öğretiminde Enformasyon Okuryazarlığı Standartları". *Türk Kütüphaneciliği*, 15, 2 (2001), s.136-150.

[21]Ahmet Aldemir, *Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlığı Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma: Sakarya Üniversitesi Örneği*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2004.

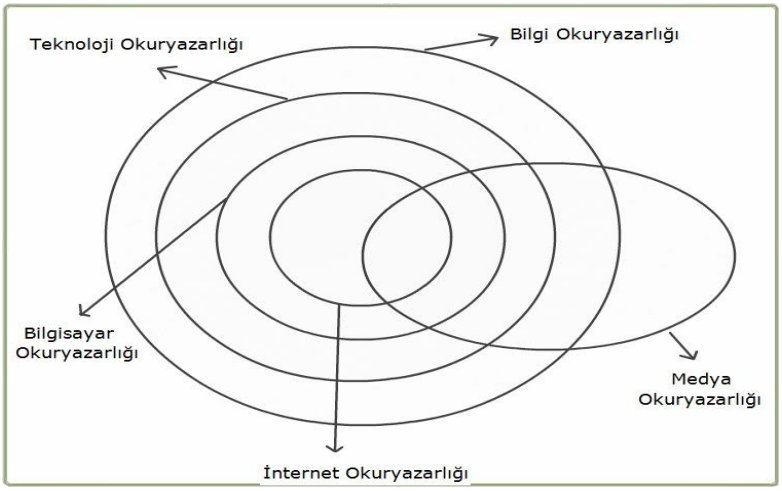

Şekil 1.1 Bilgi okuryazarlığı[22]

Şekilde bilgi okuryazarlığı, teknolojik gelişmelerin etkisiyle ortaya çıkan ve çeşitli okuryazarlık kavramlarını kapsayan bir kavramlar olarak gösterilmektedir.

1.2.1 Kullanıcı Eğitimi, Kütüphane Eğitimi, Bibliyografik Eğitim

Günümüzde kütüphanecilik literatüründe kullanıcı odaklı verilen hizmetler için birçok farklı tanım kullanılmaktadır. Kullanıcı Eğitimi, kütüphane eğitimi, bibliyografik eğitim ve bilgi okuryazarlığı gibi tanımlarla ifade edilen bu hizmetler, taşıdıkları ortak özelliklerin yanı sıra bazı farklılıklar da göstermektedir.

Kullanıcı eğitimi, kütüphane eğitimi ve bibliyografik eğitim, çoğu zaman birbirinin yerine kullanılmaktadırlar. Bu nedenle özünde kullanıcıların yer aldığı ve verilen hizmetin kalıcılığını sağlamak adına sistemli bir hale getirilen bu eğitimleri "kullanıcılara bir hizmeti nasıl en iyi şekilde kullanacaklarına dair bir öğretme süreci"[23] şeklinde tanımlanmak mümkündür.

Bu anlamda bakıldığında, kullanıcı odaklı verilen tüm hizmetler, "kullanıcı eğitimi", "kütüphane eğitimi", "bibliyografik eğitim", "kütüphane oryantasyonu" ve "bilgi okuryazarlığı" gibi adlarla nitelendirilmektedir. Bu kavramlar bazen aynı anlamda kullanırken, bazen de farklı işlevleri belirtmek için kullanılmaktadır. Bu nedenle, bu kavramların birbirlerinin yerine kullanılmasında bir sakınca

[22] *Hülya Dönmez, Okuryazarlık Kavramları,* ***http://sanalnotlarim.blogspot.com.tr/2013/12/okuryazarlk-kavramlar.html*** *(11 Nisan 2016).*

[23] Demet Işık, *Üniversite Kütüphanelerinde Kullanıcı Eğitimi: Ankara'daki Devlet Üniversite Kütüphanelerindeki Uygulamalar Ve Elektronik Ortamda Kullanıcı Eğitimi İçin Öneriler*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisan Tezi, Ankara 2010, s.58.

görülmeyecektir. Kütüphanecilik literatüründe sık sık karşılaştığımız bu kavramların genel olarak kullanım sıklıklarının yıllara göre dağılımlarına baktığımızda;

Kullanıcı eğitimi kavramının kütüphanecilik literatüründe 1980 yılından beri kullanıldığını ve özellikle 2000'li yıllarda yoğunluk kazandığını söylemek mümkündür. 2011 yılından sonra ise kullanıcı eğitimi kavramı, yerini ilk defa 1998 yılında kullanılan bilgi okuryazarlığına terimine bırakmaya başlamıştır.[24]

1.2.2 Bilgi ve Okuryazarlık

Bilgi "insan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütünü, bili, malumat", "insan zekâsının çalışması sonucu ortaya çıkan düşünce ürünü, malumat, vukuf" ya da "öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile elde edilen gerçek, malumat, vukuf" şeklinde ifade edilmektedir.[25]

Okuryazarlık ise, "okuması yazması olan, öğrenim görmüş kimse" dir.[26] En yaygın kullanımıyla belli bir dilde okuyup yazabilme yeteneği olarak ifade edilmektedir. Bu tanımın yanı sıra "belli bir dilde en düşük düzeyde okuma-yazma becerisi ve günlük yaşamda bu yeteneğin kullanımına ilişkin düşünme biçimi" ya da "okuma ve yazma yeteneği, gereksinim duyulan bilgiyi bulma ve değerlendirme yeteneği ile toplumda üretken birey olarak çalışabilme"[27]gibi yaklaşımlarla ele alınan okuryazarlık kavramı, bilgi okuryazarlığının literatüre girmesiyle birlikte birçok kesim tarafından yeni bir anlamla kullanılmaya başlanmıştır.

Bilgi okuryazarlığı kavramındaki "okuryazar" kişilerden beklenen, kaynaklardaki bilgiyi yalnızca okuyup yazabilen kişilerden ziyade aynı zamanda bu bilgiyi yorumlayabilen ve uygulayabilen kişiler olmalarıdır.[28] Diğer bir deyişle okuryazarlık kavramı, okuma ve yazmanın dışında anlayabilme, düşünebilme ve problem çözme yeteneklerini de içinde barındırmaktadır.

Bilgi okuryazarı kişilerden bu yeteneklerinin yanı sıra teknoloji okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, web okuryazarlığı, görsel okuryazarlık, medya okuryazarlığı, ağ okuryazarlığı, sayısal okuryazarlık, vb gibi okuryazarlık türlerine de hâkim olmaları

[24]Bülent Ağaoğlu, Kütüphanecilikte Kullanıcı Kaynakçası, İstanbul, 22.04.2013.
[25]Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5874f15b0b2f91.26338650 (12 Nisan 2016).
[26]Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.570d4e4ba29690.21405622 (12 Nisan 2016).
[27]Polat, a.g.e., s.23.
[28]Polat, a.g.e., s.24.

beklenmektedir. Bu anlamda bilgi okuryazarlığı kavramı, bütün bu becerileri kapsayan bir kavram olarak düşünülmelidir.

1.2.3 Medya Okuryazarlığı

Medya, Türk Dil Kurumu'nun tanımıyla, "iletişim ortamı" "iletişim araçları" için kullanılan genel bir terimdir.[29] Bunun yanı sıra filmler, videolar, ses kayıtları gibi basılı olmayan bilgi taşıyıcıları için kullanılmaktadır. Medya okuryazarlığı, 1992 yılında yapılan Medya Okuryazarlığı, National Leadership Conference on Media Literacy ile başlatılmış ve hedeflerin gerçekleştirilmesinde bilgiye erişim, bilginin analizi ve üretilmesi yeteneği şeklinde ifade edilmiştir. Medya okuryazarı birey ise, hem basılı hem de elektronik ortamdaki bilgiye dair çözü üretebilen, çözümleyebilen, değerlendirebilen ve analiz edebilen kişi olarak tanımlanmıştır.[30]

Bilgiyi gerçek manada okuyup anlamlandırabilme becerisinin en önemli adımlarından biri de bilginin bulunduğu formatı ve teknolojiyi kullanabilme becerisidir. Bu neden medya okuryazarlığı ve bilgi okuryazarlığı kavramlarının birbirleriyle yakından ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

Medya okuryazarlığının kişiye sağlayacağı bu beceriler, çok erken dönemlerde bireylere kazandırılmalıdır. Çünkü bu tür becerilerin bireylerde gerçek manada karşılık bulması bir sürecin ürünüdür.

Medya okuryazarlığının toplumun tüm kesimlerini içerecek şekilde yaygınlaştırılması amacıyla başta Millî Eğitim Bakanlığı olmak üzere diğer kamu kurumları ile işbirliği yapmayı öngören yapılanmaları mevzuatta da görmem mümkündür.[31] Ülkemizde özellikle ilk ve ortaöğretimde medya okuryazarlığı programlarının geliştirilip, eğitim sistemine dâhil edilmesi, bu anlamda atılacak olan en önemli adımlardan birini ifade etmektedir.

Medya okuryazarlığı noktasında verilecek bu eğitimlerin, Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinden mezun, bilgi okuryazarlığı alanından yüksek lisans yaparak uzmanlığını almış okul kütüphanecileri tarafından verilmesiyle istenilen becerilere sahip bireylerin yetişmesi mümkün olacaktır.

---

[29]Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.570d4e4ba29690.21405622 (28 Ağustos 2016).

[30]Polat, a.g.e., s.30.

[31]Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü, Resmi Gazete Tarihi: 12.07.2012, Sayısı: 28351, **(Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, Temmuz 2012)** http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6112-20110215.pdf (25 Kasım 2016).

1.2.4 Bilgisayar Okuryazarlığı

Bilgisayar okuryazarlığı, kişinin hedefleri doğrultusunda bilgisayar teknolojisi nasıl yararlanılabileceğini bilmesi, bilgiye erişimi ve paylaşımında bu teknolojiyi etkin bir şekilde kullanabilmesi olarak ifade edilmiştir. Çağın gerektirdiği bireylerin yetiştirmek amacıyla eğitimde yeniden yapılanma fikriyle, 1980'lerden itibaren Türkiye'de bu fikir hazırlanan ulusal kalkınma planlarında ve raporlarda öne çıkarılmaya başlanmıştır.

Akkoyunlu bir çalışmasında "bilgisayar okuryazarlığı" ile "okuryazarlık" ı eş anlamda alarak, bir dili kullanma, okuma ve yazma yeteneği olarak tanımlamış ve bilgisayar okuryazar bir öğrenciyi aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:[32]

- Bilgisayar sistemlerinin hâkimdir,
- Bilgisayar dilinden anlar,
- İşiyle ilgili olarak bilgisayar kullanır,
- Bir programlarına hâkimdir ve nasıl çalıştığını bilir,
- Bilgi teknolojilerinin farkında olur.

Ülkemizde de bu durumu iyileştirmek adına müfredatta bilgisayar destekli dersleri arttırarak ya da var olan dersleri iyileştirerek eğitim sistemi desteklenmelidir. Bununla birlikte bilgisayar okuryazarlığı öğrencilere temel olarak teknolojiyi nasıl kullanabileceğini bilme, bilgiyi etkili bir şekilde yayabilme olanakları tanımaktadır.

1.2.5 Kütüphane Okuryazarlığı

Kütüphane okuryazarı olan kişi, bilgiye erişimin sağlanmasında ve bilginin değerlendirilmesinde sistematik bir yol izleyebilme yeteneklerine sahip kişi olarak değerlendirilmiştir. [33]

Yapılan tanım doğrultusunda kütüphane okuryazarlığına giden bu sistematik yol aşağıdaki aşamalardan oluşmaktadır. Bunlar; [34]

- Kütüphane okuryazarlığı öncesi: Yardım almadan raftaki kitapları bulamaz.
- Orta düzey kütüphane okuryazarlığı: Aradığı kitapları bulur ve danışma kaynaklarından yararlanabilir.

[32]Buket Akkoyunlu, "Bilgisayar Okur Yazarlığı Yeterlilikleri ile Mevcut Ders Programlarının Kaynaştırılmasının Öğrenci Başarı ve Tutumlarına Etkisi", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 12 (1996), s. 130.
[33]Polat, a.g.e., s.26.
[34]Duygu Kızılaslan, *Bilgi Okuryazarlığı ve Üniversite Kütüphaneleri: Bilgi Okuryazarlığı Planı Hazırlama Unsurları,* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007, s.15-16.

- Kütüphane okuryazarı: Aradığı konuya ilişkin bilgiyi elde etmede sistematik bir yol izleyebilir.
- Deneyimli kütüphane okuryazarı: Bilgi gereksinimlerimi için arama stratejisi geliştirir.

Kütüphane okuryazarlığı bilgi okuryazarlığıyla benzer anlam ifade etmektedir. Kütüphane okuryazarlığı bilgi okuryazarlığından önce kullanılan bibliyografik eğitim ve kullanıcı eğitim ile aynı anlamda kullanılmıştır. Bilginin biçim ve formatının değişmesiyle geleneksel yollarla kitaplara erişim devri kapanıp, bilgiye erişimin sayısal ortamlar aracılığıyla başlaması kütüphane okuryazarlığının yerini bilgi okuryazarlığına bırakmıştır.

1.3 Bilgi Okuryazarlığı ve Eğitim-Öğretim

21. yüzyılda küreselleşen dünya ile birlikte bilgi miktarındaki artış, bilginin belirsizliği karşısında yeni nesilden beklentileri artmıştır. Bireylerin sahip olması gereken bu becerilerin kazandırılmasında, eğitim kurumlarının önemi sıklıkla vurgulanmıştır.

Eğitim, bireyin davranışını değiştirme süreci olarak ifade edilirken; öğretim ise, bireydeki değişikliklerin okullar aracılığıyla planlı ve programlı bir şekilde gerçekleştirilmesi olarak ifade edilmektedir.[35]

Eğitim ve öğretimi bilgi okuryazarlığı açısından düşündüğümüzde, söz konusu kavramların birbirleriyle yakından ilişkili olduğu söylenebilir. Çünkü bilgi okuryazarlığı, bireyin eğitim ya da öğretim sürecinde gereksinim duyduğu bilgiyi elde etme, değerlendirme ve kullanma becerilerini bireylere kazandırmayı ön görmektedir.

Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda da ifade edildiği gibi bilgi toplumuna geçiş sürecinde gereksinim duyulan, bilgi okuryazarı insan gücünün topluma kazandırılabilmesinde, derslerde kullanılan bilgi ve iletişim teknolojilerin de yeri oldukça önem arz etmektedir.[36]

[35]Polat, a.g.e., s.32.
[36]Samiye Erol Alkan, Okul *Kütüphanelerinin Bilgi Okuryazarlığına Etkileri*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisan Tezi, İstanbul 2010, s. 112.

1.4 Üniversite Kütüphaneleri

Üniversiteler, bilgi ve düşüncelerin şekillenmesinde eğitim-öğretim ve araştırma gibi misyonlarla yükümlü kuruluşlardır. Üniversiteler gerçekleştirdikleri eğitim ve araştırma faaliyetleriyle, yetiştirdikleri nitelikli bireylerle ülkelerin ekonomik gelişimlerine katkı sağlamaktadırlar. Üniversitelerin sağlayacakları bu katkı, şüphesiz eksiksiz bir alt yapı ile mümkündür. Bu alt yapı öğelerinden birini de üniversite kütüphaneleri oluşturmaktadır.

Üniversitelerin amaç ve hedefleri ölçüsünde bu kurumlara bilgi hizmetleri aracılığıyla katkıda bulunan üniversite kütüphaneleri, üretilen bilginin farklı gereksinimlere sahip kullanıcılara iletilmesinde rol oynamaktadır. Bu nedenle, üniversitenin temel işlevlerinden bir olan eğitim ve araştırmaya sağladıkları destek nedeniyle kütüphaneler, üniversitenin varoluş amacını doğrudan etkilemektedir.[37]

Üniversite kütüphanelerinin başarılı bilgi okuryazarlığı programlarını planlarken göz önüne alması gereken bazı noktalar şu şekilde belirtilmiştir: [38]

• Bilgi okuryazarlığının öğrencilerin eğitimindeki önemi bilinmelidir.

• Öğrencinin bilgi okuryazarı olması için temel öğretimlerin içerisinde yer almasını gerekir.

• Kütüphanecilerin bilgi okuryazarlığı kapsamında temel eğitimlerin içinde verilen eğitim ve öğretim aktivitelerinin oluşturulması ve yürütülmesi etkin olarak rol alması gerekmektedir.

• Etkin ve verimli bilgi okuryazarlığı eğitimleri için kütüphanecilerin bu konuda bilgi ve beceri sahibi olmaları gerekmektedir.

• Öğrencilere verilen bilgi okuryazarlığı eğitimlerinde işbirliğinin yapılması gerekmektedir.

[37]Ömür Saatçioğlu, Ömür Özmen, Pınar Sürel Özer, "Bilgi Okuryazarlığı Becerilerinin Geliştirilmesinde Kütüphanelerin Rolü ve Dokuz Eylül Üniversitesi Uygulaması", *Bilgi Dünyası*, 4, 1 (2003), s.48.
[38]Kızılaslan, a.g.e., s.73.

Kurbanoğlu'nun bir Information Literacy Competencies of LIS Students: The Case of Turkey adlı çalışması, Türkiye 'deki Kütüphane ve Enformasyon Bilimi (LIS) öğrencilerinin bilgi okuryazarlığı yeterlikleri hakkında bilgi vermektedir. Türkiye 'deki Kütüphane ve Enformasyon Bilimi (LIS) okulundan 501 öğrenci üzerine uygulanan çalışmada, arama motorlarının ödevler hazırken en sık kullanılan araç, kütüphanecilerin ise bu noktada en az danışılan kişiler olduğu gibi sonuçlar elde edilmiştir. Hazırlanacak olan bilgi okuryazarlığı eğitimlerinde söz konusu sonuçların dikkate alınması, etkili bir eğitim için oldukça önemlidir.[39]

Programların beklenilen düzeyde gerçekleşmesi, üniversiteyi oluşturan tüm unsurlar arasındaki işbirliğinin sağlanmasıyla doğru orantılıdır. Puttonen ve Huovila'nın Finlandiya'daki Laurea University of Applied Sciences (UAS) kütüphanesinin bilgi okuryazarlığı kılavuzluğunu başkalarının uzmanlığıyla nasıl birleştirdiğini açıkladığı makalesi bu anlamda örnek teşkil edecek çalışmalar arasında yer almaktadır.[40]

Üniversitelerde verilen bilgi okuryazarlığı programları kapsamında kütüphanenin ve kütüphanecilerin üzerine düşen görevleri şöyle özetlemek mümkündür: [41]

• Kendi uzmanlık alanlarındaki bilginin yanı sıra, değişen çevre şartlarına uyum gösterebilme becerilerine sahip olma,

• Bilgi okuryazarlığı eğitim programı düzenlemenin kütüphane için bir açılım olacağının bilme ve bu düşünce ile hareket etme,

• Alanını ilgilendiren konularda teknolojik gelişmeleri sürekli takip etme,

• Bilgi okuryazarlığı programının planlanması, yürütülmesine yönelik gerekli altyapı ve desteği sağlama,

• Dikkatle seçilmiş, gereksinimlere uygun, kullanıcı gereksinimlerinin dikkate alındığı bir kütüphane koleksiyonu oluşturma,

---

[39]Serap Kurbanoğlu and Güleda Doğan, "Information Literacy Competencies of LIS Students: The Case of Turkey", **European Conference on Informfation Literacy (ECIL)**, Ankara: Hacettepe University Department of Information Management, October 22-25, 2013, Istanbul http://www.bby.hacettepe.edu.tr/e-bulten/dosyalar/file/Aralik2013/sa_poster.pdf (12 Ocak 2017).

[40]Kaisa Puttonen and Erja Huovila, "Librarian or Not – Teaching Information Literacy Together", **European Conference on Informfation Literacy (ECIL),** Tallinn: Tallinn University, October 19-22, 2015, Tallinn, Estonia, http://ecil2015.ilconf.org/wp-content/uploads/sites/4/2016/11/ecil2015_abstracts.pdf (12 Ocak 2017).

[41]Polat, a.g.e., s.115.

• Her formattaki bilgiye erişim sağlama,

• Diğer kütüphanelerle yapılan işbirliğiyle, kullanıcılarına kendi koleksiyonu dışındaki kaynaklara erişimi konusunda yardımcı olma,

• Bilgi okuryazarlığı programlarının başarısında için eğitimcilerle işbirliği içerisinde olma,

• Bilgi okuryazarlığı eğitimlerini kendi ders programları ile bütünleştirmek isteyen bölümlerle/akademisyenlerle ortaklaşa çalışmak,

• Bilgi okuryazarlığı becerilerini ortak zorunlu ders kapsamında tüm öğrenciler tarafından alınabilir olması yönünde gerekli destek ve işbirliğini sağlamak,

• Kullanıcıların bilgi okuryazarlık gereksinimlerine uygun olarak farklı programlar tasarlamak,

• Bilgi okuryazarlığı alanındaki gelişmeleri takip ederek bunu programa yansıtmak,

• Yürütülmekte olan bilgi okuryazarlığı programının başarısını değerlendirmeye yönelik geribildirim toplamaktır.

Alanlarında uzman kütüphanecilerle üniversite kütüphaneleri her zaman her türlü kaynağı sağlayan, düzenleyen, koruyan ve bu kaynaklara nasıl ulaşılabileceğinin gösterildiği yerlerdir.

1.5 Bilgi Okuryazarlığı Becerileri

Bilgi okuryazarlığı becerileri, ilk olarak 1989 yılında American Library Association tarafından belirlenen standartlardan oluşmaktadır. American Library Association'ın belirlemiş olduğu bu standartlar; bilgi ihtiyacının farkında olma, bilgiye erişme, bilgiyi değerlendirme, bilgiyi kullanma gibi unsurlardan oluşmaktadır. Adı geçen bu standartlar daha sonra daha sonra Council of Australian University Librarians, Australian and New Zealand Institute for Information Literacy, Society of College, National and University Libraries'a da kaynaklık etmiştir.42

[42]Kızılaslan, a.g.e., s. 53-53.

1.5.1 Bilgi İhtiyacının Farkında Olma

Bilgi ihtiyacını farkında olma, bilgi okuryazarlığı becerilerinin ilk aşamasıdır. Bu aşamada bireyden beklenen, hangi bilgiye ihtiyacı olduğunu anlayıp araştırmasının planını çizmesi ve hangi araştırma tekniklerini nasıl kullanacağını belirlemesidir. Araştırma planının tüm haritası bu aşamada çıkarıldığından, bu bölüm çalışmanın çerçevesini oluşturmaktadır.

International Federation of Library Associations and Institutions, "Yaşam Boyu Öğrenim İçin Bilgi Okuryazarlığı Rehberi'nde bilgi gereksiniminin farkında olma durumunu bilgiyi bulabilmek için harekete geçilen, ihtiyaç olunan bilgiyi tanımlanıp açıklandığı ve arama işleminin başlandığı aşama olarak tanımlamaktadır.[43]

Çalışmanın geleceğini yön veren bir aşamada birey günlük ve çalışma hayatında problemlere karşı çözüm üretebilme becerisini kazanmaktadır.

1.5.2 Bilgiye Erişim

Bilgi okuryazarlığının ikinci aşaması olan bilgiye erişim, bilgi ihtiyacının belirlenmesinin ardından bilgi arama stratejilerini geliştirerek ihtiyaç duyulan bilgiye ulaşmayı ifade eder. Bu aşamada ihtiyaca uygun olarak ve etik durumlar göz önüne alınarak çeşitli kaynaklardan bilgilere ulaşılır ve bibliyografik bilgiler kayıt altına alınır.

Bilgiye erişim, Association of College and Research Libraries standartlarında "bilgi okuryazarı öğrenci gereksinim duyduğu bilgiye etkin ve yeterli olarak erişir" biçiminde ifade edilmektedir.[44]

Kütüphanelerin varlığının etkili olarak hissedildiği bu aşamada bireyler ihtiyacı olan bilgiye ulaşmada hangi arama stratejileriyle ulaşacağına kütüphanecilerin yardımlarıyla karar vermektedir.

1.5.3 Bilgiyi Değerlendirme

Bilgi üretiminde yaşanan artış, bilginin güvenirliği konusunda sorunları da beraberinde getirmektedir. Bilgi yoğunluğunun bir sonucu olarak araştırmalarda kullanılacak olan bilgi kaynaklarının nitelik ve güvenirlik açısından belli ölçütlerle değerlendirilmesi gerekmektedir.

---

[43]Kızılaslan, a.g.e., s.55.

[44]Association of College and Research Libraries, Information Literacy Competency Standarts for Higher Education, 2000, http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org.acrl/files/content/standards/standards.pdf (25 Ocak 2016) s.11.

Elde ettiği bilgiyi nitelik ve nicelik açısından değerlendirebilen kişi, Association of College and Research Libraries'nin geliştirdiği bilgi okuryazarlığı standartlarında "bilgi okuryazarı öğrenci bilgiyi ve bilgi kaynaklarını eleştirel olarak değerlendirir ve seçmiş olduğu bilgiyi kendi bilgi birikimi ve değer sistemi içerisinde birleştirir" biçiminde ifade edilmektedir.[45]

Değerlendirme aşamasında kişi;

• Bulduğu bilgi kaynaklarını bilgi gereksinimi açısından değerlendirir,

• Birincil ve ikincil kaynakları ayırır,

• Yanıltıcı bilginin farkındadır,

• Bilginin güvenirliğine, güncelliğine ve geçerliliğine karar verir,

• Varsa mantık hatalarını saptar,

• Bilimsel ve popüler bilgiyi ayırt eder,

• Kavramlar arasındaki ilişkileri kurar,

• Sebep-sonuç ilişkisi kurar,

• Kaynaklar arasındaki ortak noktaları ve fikir ayrılıklarını saptar,

• Kendi öğrenme stiline en uygun formattaki bilgiyi seçer,

• Gerekirse bilgi problemini yeniden gözden geçirir.

• Bilgiyi özetler,

• Yeni elde ettiği bilgiyi önceki bilgisiyle birleştirir,

• Topladığı bilgiyi problemle karşılaştırır ve gerekirse yeniden bir strateji belirler,

• Elde ettiği bilgiyle kendi yorumunu birleştirerek sonuca ulaşır.[46]

[45]Polat, a.g.e., s.108-109.
[46]Polat, a.g.e., s.81.

1.5.4 Bilgiyi Kullanma/Sunma

Bu aşama, elde edilen bilginin düzenlenerek sonuçların başkalarıyla paylaşılmasıdır.

ACRL bilgi okuryazarlığı standartlarında bu aşamadaki bilgi okuryazarı öğrenciyi, amaçları doğrultusunda bilgiyi etkin olarak kullanır ifadesiyle tanımlamaktadır.[47]

Birey bu aşamada sorularına cevap bulur, problemi çözer ve kaynakların bibliyografik bilgilerini de paylaşarak bilgiyi sunar. Bireyin tüm bu bilgi sürecini karşılayabilmesi için kütüphane kaynaklarını etkin olarak kullanması gerekmektedir. Oluşturulan bilgi okuryazarlığı eğitimi ile kütüphaneci, bilgi ihtiyacı doğrultusunda gerekli olabilecek yönlendirme ve kaynak erişimi ve erişilen kaynakların kullanımı noktasında kullanıcıya destek veriyor olmalıdır.

[47]Polat, a.g.e., s.111.

II. BÖLÜM

ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNDE BİLGİ OKURYAZARLIĞI EĞİTİMİ VE KÜTÜPHANECİLERİN EĞİTİMCİ ROLLERİ

2.1 Üniversitelerde Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminin Gerekçeleri

2.1.1 Bilgi Artışı

Bir ihtiyaç neticesinde ortaya çıkan bilgi, nüfusun, iletişimin ve üretimin artması ile birlikte bugün sayılamayacak miktardadır. Bilgi miktarındaki bu artış ve gelişen teknoloji, insanların zaman ve mekân sınırı olmadan, ihtiyaç duydukları bilgilere erişimine de imkân sağlamaktadır.

Bilgi artışının en önemli nedenlerinden biri de bilgi kaynaklarındaki artıştır. Özellikle elektronik ortamdaki bilgide görülen bu artış, bazı sorunları da beraberinde getirmiştir. Aranan bilginin bulunması ve erişimin sağlanması, bu sorunların başında gelmektedir.

Aranan bilginin bulunması ve bu bilgiye erişimin sağlanması noktasında devreye giren kütüphanelere ve bilhassa üniversite kütüphanelerindeki kitap artışa bakıldığında, Türkiye İstatistik Kurumu'nun yayınlamış olduğu 2015 yılına ait kütüphane istatistiklerinde durum şu şekildedir:

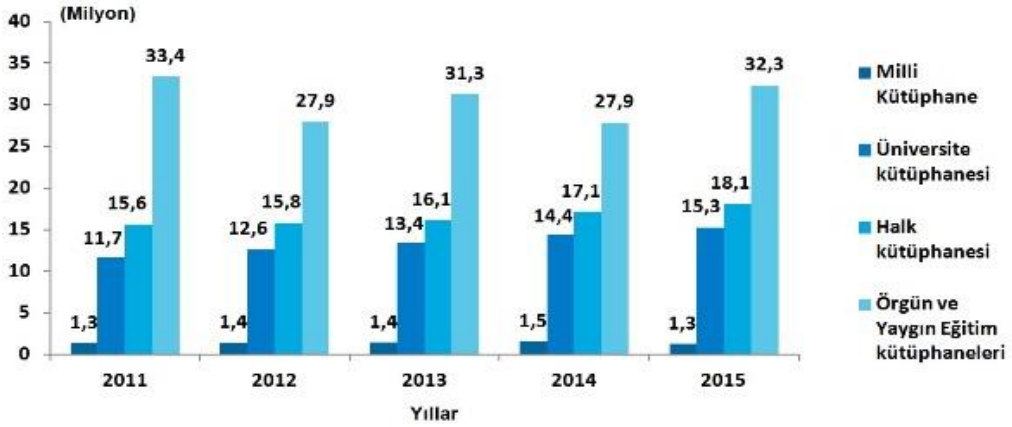

Grafik 2.1 Yıllara göre kütüphanelerdeki kitap sayıları, 2011-2015[48]

Milli Kütüphane Başkanlığı'nın 2015 yılı sonunda yaptığı güncellemeyle, Milli Kütüphane kitap sayısı, 1 milyon 261 bin 696; halk kütüphanelerindeki kitap sayısı, 18 milyon 97 bin 101; üniversite kütüphanelerindeki kitap sayısı 15 milyon 256 bin 746 ve

[48]Türkiye İstatistik Kurumu, Kütüphane İstatistikleri, sayı: 21545, 2015 http://www.tuik.gov.tr (28 Ağustos 2016).

Resmi okul, Özel okul ve Özel kurs kütüphanelerindeki kitap sayısı, 32 milyon 328 bin 1 olmuştur. [49]

Kütüphanelerdeki kitap sayılarının 2011-2015 yıllarına göre dağılımdan anlaşıldığı üzere, üniversitelerdeki kitap sayılarında genel olarak bir artış söz konusudur. Kütüphanelerin genel işleyişi göz önüne alınarak bu oraları değerlendirdiğimizde, bu sürecin yönetilmesi belirli bir bilgi okuryazarlığı eğitim program eşliğinde mümkün olacaktır. Özellikle de elektronik ortamdaki bilgi kaynaklarında görülen artışın beraberinde getirdiği sorunlarla baş edebilmenin yolu, bu eğitim programlarından geçmektedir.

Elektronik ortamdaki bilgi kaynaklarının durumu hakkında genel bilgi edinmek adına, e-kitap endüstrisinin en yoğun olduğu Amerika ve Avrupa ülkelerindeki kitap miktarı aşağıdaki şekildedir:

Amerikan Yayıncılar Birliği'nin 2014 yılındaki ilk 7 aylık dönemi kapsayan raporuna göre; e-kitap satışları bir önceki yılın aynı dönemine göre %7,5 oranında artmıştır. artış göstermişken, 2015 yılı Ocak ayı verilerine göre e-kitap gelirlerinde geçen yılın Ocak ayına göre %8 düşüş yaşanmıştır.[50]

Fransa'da e-kitap gelirleri, toplam kitap gelirlerinin %1,6'sını kapsamaktadır. Almanya'da e-kitap kullanım oranları 2014 yılında, 2013 yılına göre %3 artmıştır. Birleşik Krallık'da e-kitap gelirleri tüm kitap gelirlerinin %35'ini oluşturmaktadır. E-kitap gelirleri ABD'de yayıncılık gelirinin %30'unu oluştururken, Avrupa'da bu oran %10 olarak ifade edilmiştir.[51]

Basılı ya da elektronik kitapların yanı sıra internette yayınlanan ve içeriğinin bir süzgeçten geçirilmesi söz konusu olmayan milyonlarca bilginin değerlendirilmesi, nitelik kadar zaman açısından da önemlidir. Bu nedenle bilginin çok sayıda olması, bilgiyi anlama, değerlendirmede ve kullanmada bazı becerileri gerektirmiş ve bu beceriler uzman desteğinin zorunlu kılmıştır. Böylece bilgi okuryazarlığı programları ile öğrencilerin bilgi toplumunda ortaya çıkan bu ve benzer sorunlarla baş edebilmeleri sağlanmış olacaktır.

---

[49]Türkiye İstatistik Kurumu, Kütüphane İstatistikleri, sayı: 21545, 2015 http://www.tuik.gov.tr (29 Ağustos 2016).
[50]Işık Önder, "Türkiye'de ve Dünyada E-kitap Yayıncılığı", *Gönül Dergisi*, 2015, http://www.gonuldergisi.com/turkiyede-ve-dunyada-e-kitap-yayinciligi-bilgi-ve-belge-yonetimi-uzmani-isik-onder.html (08 Ocak 2016).
[51] Önder, a.g.e.

2.1.2 Değişen Eğitim Anlayışı

Teknolojik gelişim ve bilgi patlaması, eğitim alanında da yeniden yapılanmayı zorunlu kılmıştır. Bu yapılanma, özellikle 1980'lerden itibaren birçok raporda dile getirilmeye başlanmıştır. Bu duruma örnek olarak gösterilebilecek bir çalışma ise, 1983 yılında Amerika'da yayınlanmıştır. Eğitim reformunun gerekliliğinin vurgulandığı bu raporda, öğrenen toplumun oluşturulmasına dikkat çekilmiş ve bunun için kişilerin eğitiminde geleneksel eğitim-öğretim yöntemlerinin dışına çıkılması önerilmiştir. Yaşam boyu öğrenen bireyler yetiştirilmesinde resmi eğitim-öğretim kuruluşlarının yanı sıra kütüphanelerin, bilim merkezlerinin ve müzeler gibi kuruluşların varlığından söz edilmiştir.[52]

Eğitimli ve belirli becerilere sahip bireyler yetiştirmeyi amaçlayan bu yeni yapılanma, geleneksel eğitim anlayışına ek olarak; probleme dayalı öğrenme ve aktif öğrenme gibi yeni öğrenme biçimlerinin üzerinde durulmaya başlamıştır. Bu yeni kavramlarla öğrenciler, eleştirel düşünme becerilerini geliştirirken, yaşam boyu öğrenmelerini etkin bir biçimde devam ettirme imkânı bulacaklardır. Bu noktada gözden kaçırılmaması gereken en önemli unsur, hedef kitlenin niteliğidir. Çünkü her yaşta öğrenci kitlesine uygulanacak farklı öğretim teknikleri mevcuttur.

Probleme dayalı öğrenme tekniği, hedef kitlenin bir sorunu fark edip, çözümü için gerekli kaynakları kullanmasını ifade etmektedir.

Aktif öğrenme tekniğinde ise, kişinin aktif olarak öğrenmeye katkıda bulunması ile gerçekleşmektedir. Böylece kişiler, pratik becerileri geliştirerek, bilgilerini daha uzun süre koruyabileceklerdir.

Eğitimin teorik ve metodolojik etkilerin uygulamaya aktarılmasını teşvik etmek amacıyla örnek sayılabilecek bir çalışma Collina, Renditiso ve Zauli tarafından hazırlanmıştır. Çalışma kapsamında etkileşimli dersler, eğitim çalışmaları, davranışsal simülasyonlar ve deneysel öğretim gibi öğretim teknikleri esnek bir şekilde birleştirilmiş ve bilişsel öğrenmenin duygusal ve eğlenceli öğrenimle bütünleştirilmesi sağlanmıştır.[53]

---

[52]Coşkun Polat, "Bilgi Okuryazarlığı ve Üniversiteler", 2005, http://www.BBY.hacettepe.edu.tr/yayinlar/dosyalar/135.pdf (30 Ağustos 2016), s.265-266.

[53]Elena Collina, Alina Renditiso and Fabio Zauli, "Information Literacy Teaching: The Trainer Librarian", **European Conference on Informfation Literacy (ECIL)**, Zagreb, October 20 th -23 rd, 2014, Dubrovnik, Croatia http://www.bby.hacettepe.edu.tr/e-bulten/dosyalar/file/Aralik2013/sa_poster.pdf (12 Ocak 2017).

Adı geçen kavramlar çerçevesinde oluşturulacak eğitim-öğretim programları, herhangi bir konuda gereksinim duyulan bilginin çok çeşitli kaynaklardan yaralanarak elde edilmesini, bilginin analiz edilerek sorunu çözme ya da karar vermede kullanılmasını öngörmektedir."[54]

2.1.3 Değişen Teknoloji ve Hizmet Anlayışı

Günümüzde değişen hizmet anlayışı, başlıca sorumluluğu eğitim-öğretim hizmeti verme olan üniversiteleri doğrudan etkilenmektedir. Üniversitelerin, bu hizmeti çağın gerektirdiği koşullarla verilmesi için şüphesiz ki teknoloji ile entegre olmuş belirli bir eğitim sistemine ihtiyacı vardır.

Geçmişte mekâna ve kişilere dayalı verilen eğitim-öğretim, teknolojiyle birlikte zaman ve mekândan bağımsız bir hal almıştır. "uzaktan eğitim" anlayışı, bu gelişmelere verilecek örneklerden biridir. Hem geleneksel kampüs içi öğrencileri hem de uzaktan eğitim öğrencilerinin sayısını arttırmak, kütüphaneciler için ölçeklenebilirlik ve sürdürülebilirlik konularında önemli hususlar ortaya çıkarmaktadır.[55]

Üniversitelerde yaşanan bütün bu yapılanma ve dönüşümlerin beklenen sonuca ulaşması, belirli becerileri gerektirmektedir. Bu da hizmeti veren ve alan bireylerin bilgi okuryazarı olmalarıyla mümkün olacaktır.

2.2 Üniversite Kütüphanelerinde Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi

Bilgi okuryazarlığı kavramının üniversitelerde kullanılması, 1974 yılında Bilgi Endüstrisi Derneği başkanı Paul G. Zurkowski'nin bilgi okuryazarlığı kavramını ilk olarak kullanmasına kadar dayanmaktadır. Kavram bu tarihten sonra, gerek kütüphanecilik alanında gerek kütüphanecilik dışı alanlarda tüm dünyada gün geçtikçe artan bir kavram haline gelmiştir.

Paul G. Zurkowski'nin kullanımından sonra, 1976 yılında Texas A & M Üniversitesi'nin düzenlediği bir toplantıda, Burchinal tarafından üniversite kütüphanelerinin ilgisini çekme amacıyla kullanılan kavram, üniversitelerdeki bilgi okuryazarlığı çalışmalarının başlangıcını oluşturmaktadır.[56]

---

[54]Polat, "Bilgi Okuryazarlığı ve Üniversiteler", s.266.
[55]Carol A. Leibiger and Alan W. Aldrich, "Train the Trainer: Enhancing Information-Literacy Instruction of Distance Students", **European Conference on Information Literacy (ECIL)**, Prague, October 10th -13th, 2016.
[56]Polat, "Üniversitelerde Kütüphane Merkezli Bilgi Okuryazarlığı Programlarının Geliştirilmesi: Hacettepe Üniversitesi Örneği", s.88.

Asıl amacı eğitim ve öğretim olan ve eğitimin son halkası olarak nitelendirilen üniversiteler, bu becerilerin kazandırılmasında önemli bir yere sahiptir. Ülkemiz yükseköğretiminin mevcut durumuna ilişkin 2003 yılında hazırlanmış bir raporda, yükseköğretim mezunu kişilerde aranan temel nitelikler şöyle belirtilmektedir: [57]

• Disiplinler arası proje gruplarıyla birlikte çalışabilme,

• Sorun çözebilme ve analitik düşünme,

• Yazılı ve sözlü iletişim kurabilme,

• Bilgisayar okuryazarı olan,

• Bir mesleki alana ve ilgili bir yan alana hâkim olan,

Üniversite eğitiminin yeniden yapılanma düşüncesi, bilgi okuryazarlığı becerilerini bu değişimin merkezine koymaktadır. Çünkü gereksinim duyulan bilgiye ulaşabilme, bu bilgiyi kullanabilme ve iletme yeteneğine sahip, olmak bilgi okuryazarı olmayı gerektirmektedir.[58]

Günümüzde, bilgi okuryazarlığı yeterlikleri herhangi bireyin yaşamının gerekli entelektüel unsurlarıdır. Üniversitelerde söz konusu becerilere sahip bireyler yetiştirmeden doğrudan sorumlu olan kütüphaneler, üniversitelerin eğitim ve araştırma faaliyetlerini sürdürebilmelerinde oldukça önemli bir adımı teşkil etmektedir. Çünkü tam anlamıyla eğitim ve araştırma faaliyetlerini yerine getirmek, bilgi kaynaklarına doğrudan erişim sağlayan üniversite kütüphaneleri aracılığıyla olacaktır.

Bilgi okuryazarlığı, öğrencilere bilgi okuryazarlığı becerileri kazandırma noktasında kütüphanecileri odak noktası haline getirmektedir. Kütüphanecilerin öğrencilere yardımcı olabilmeleri ve onların yaşam boyu öğrenen bireyler olmalarını sağlayabilmeleri, onları tanımaları ile mümkün olacaktır. Çünkü etkili bir bilgi okuryazarlığı eğitim programı, öğrencilerin bilgi arama davranışlarını bilen ve onları anlayan kütüphanecilerle mümkündür.

Bu anlamda örnek sayılabilecek çalışmalardan biri de öğrencilerin bilgi davranışları üzerine 18 farklı ülkede uygulanan anket çalışmasıdır. Uluslararası

[57]Kızılaslan, a.g.e., s.71.
[58]Coşkun Polat, "Bilgi Çağında Üniversite Eğitimi İçin bir açılım: Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi", *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, s.* 29 (2006), s.256.

kapsamında kütüphane bilimi öğrencilerin bilgi okuryazarlığı becerilerini göstermek, problemlere nasıl yaklaştıklarını görmek ve bu anlamda verilen dersleri güçlendirmek adına geri bildirim toplama oldukça fayda sağlamaktadır.[59]

Bilgi okuryazarlığı kavramın gündeme gelmesiyle beraber pek çok üniversite kütüphanesi bilgi toplumunun öngördüğü becerilerin kazandırılmasında kullanıcı eğitiminin yetersiz kaldığını düşünerek, programlarında değişiklikler yapma çabası içine girmişlerdir.

Bu bağlamdaki ilk girişim, 1985 yılında Colorado Üniversitesi bünyesindeki Auraria Kütüphanesi tarafından gerçekleşmiştir. Auraria Kütüphanesi'nin 30.000 öğrenciye verdiği kullanıcı eğitiminde, bilgi okuryazarlığını tanımlayarak, amaç ve unsurlarını ortaya koyan bir çalışma gerçekleştirmesini, kullanıcı eğitiminin bilgi okuryazarlığı eğitimlerine dönüşeceğinin habercisi olarak düşünülmektedir.[60]

Yine aynı dönemlerde özellikle ABD'deki kütüphaneciler, eğitimde dönüşüm kapsamında, kendi rolleri üzerinde durmaya başlamış ve farklı öğretim teknikleri için bilgi okuryazarlığının önemli bir unsu olduğunu ifade etmişlerdir. Bu amaçla, 1987 yılında Colombia Üniversitesi'nde gerçekleştirilen bir sempozyumda, üniversite kütüphanelerinin rolüne ve bilgi okuryazarlığı programları için açıklamalara değinilmiş, sonuç ve öneriler metninde ise, bu rollere ilişkin değerlendirmelere yer verilmiştir. Buna göre; öğrencilere yaşam boyu öğrenmeleri bilgi okuryazarı olmalarıyla öngörülmektedir. Bilgi okuryazarı kişi: [61]

• Bilginin bulunması, dağıtımı ve bilginin elde edilir olmasını sağlayan süreçlere hâkim olur.

• Değişik formattaki bilgi kaynaklarının etkinliği ve güvenilirliğini değerlendirebilir.

• Telif hakkı, gizlilik gibi konularda kendini sorumlu olarak görür.

[59]Laura Saunders vd., "Information Behaviors and Information Literacy Skills of LIS Students: An International Perspective", *Journal of Education for Library and Information Science,* 56, (2015), s.80-99 http://www.bby.hacettepe.edu.tr/akademik/guledaduzyoldogan/file/JELIS_ILarticle.pdf (30.12.2016)
[60]Polat, "Üniversitelerde Kütüphane Merkezli Bilgi Okuryazarlığı Programlarının Geliştirilmesi: Hacettepe Üniversitesi Örneği", s.88.
[61]Polat, "Üniversitelerde Kütüphane Merkezli Bilgi Okuryazarlığı Programlarının Geliştirilmesi: Hacettepe Üniversitesi Örneği", s.89-90.

Bilgi okuryazarlığı ile yaşam boyu öğrenen bireyler yetiştirmeyi hedefleyen üniversite kütüphaneleri ve kütüphanecileri, öğrencilere eleştirel bakış açısı kazandıracak becerilerinin kazandırılmasında yardımcı olabilmektedirler. Bu amaçla ele alınan çeşitli çalışmaları görmek mümkündür.

1980'lerin sonunda bilgi okuryazarlığının gelişimi açısından önemli iki çalışma yayınlanmıştır. Bunlardan ilki "Information Literacy: Revolution in the Library" adlı çalışmadır. Çalışmada yaşam boyu öğrenen bireyleri gelişiminde bilgi okuryazarlığı ve üniversite kütüphanelerinin önemini vurgulamıştır. Ayrıca kazandırılacak olan bilgi okuryazarlığı becerilerinin, işbirliğinin ürünü olacağı da yine çalışmada ele alınan konulardan biridir.[62]

Bu yönde yapılan ikinci önemli çalışma ise, ALA Bilgi Okuryazarlığı Başkanlık Komitesi'nin yayınlamış olduğu sonuç raporudur. Raporda bilgi okuryazarlığının bireyler için önemi vurgulanmış, bilgi okuryazarlığı becerilerinin geliştirilmesi, kaynağa dayalı öğretim ve bilgi çağının gereksinimleri değerlendirilmiştir.[63]

Bu raporun yükseköğretim için sonuçlarını aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

- Bilgi okuryazarlığı konusunda bilgi ve deneyimlerin paylaşılmasını sağlamak için, birçok ulusal derneğin katılımıyla ALA oluşturulmuştur.
- Bilgi okuryazarlığı, eğitim programlarının bir parçası yapılmaya başlanmıştır.
- Bazı akreditasyon kuruluşları, bilgi okuryazarlığı becerilerini akreditasyon için bir gereklilik olarak belirlemişlerdir.
- Akademik performans üzerinde bilgi yönetiminin rolü hakkında projeler başlatılmıştır.

Bu raporla bilgi okuryazarlığı bireyselliğin ötesine geçerek, kütüphaneciler derneği tarafından ele alınmıştır. Bu da bir bakıma bilgi okuryazarlığı eğitiminin resmileşmesi anlamına da gelmektedir.

Bilgi okuryazarlığı programlarının geliştirilmesi noktasında bir başka gelişme de, bilgi okuryazarlığına olan gereksinimi belirlemek, bilgi okuryazarlığı ilkelerinde

[62]Kızıl, a.g.e., s.28.

[63] Kızıl, a.g.e., s.28.

öncülük etmek ve bilgi okuryazarlığı konusunda bilgi ve deneyimlerin paylaşılmasını sağlamak adına 1990 yılında kurulan NFIL'dir.[64]

Üniversitelerde bilgi okuryazarlığı eğitim programının geliştirip, uygulanması yönündeki bir çalışma da, Massachusetts Üniversitesi'nin 1996 yılında başlatmış olduğu bilgi okuryazarlığı projesidir. Proje kapsamında öğrencinin yanı sıra akademik ve idari personelde de iyi bir bilgi okuryazarlığı anlayışı sağlamak hedeflenmiştir.[65]

Yükseköğretimde bilgi okuryazarlığının standartlarının geliştirilmesine yönelik atılan en önemli adımlardan biri ise, C. Oberman'ın 1996 yılında dile getirdiği ve bilgi okuryazarlığı eğitiminde kütüphanecilerin eğitmen rolleri konusunda yetersiz kaldığını ifade ettiği düşüncesi üzerine, ACRL'nin bünyesinde kurulan Institute for Information Literacy olmuştur.[66] Enstitünün kuruluşunun ardından ACRL Yönetim Kurulu, yükseköğretim için bilgi okuryazarlığı standartlarının oluşturulması adına bir çalışma grubu oluşturmuştur. Çalışma grubu, çeşitli alanlarda yapılan tartışmaları sonucunda bir standartlar taslağı hazırlamıştır.[67] Hazırlanan bu taslak, ACRL Standartlar Komitesi tarafından teyit edildikten sonra, yönetim kurulu tarafından onaylanmış ve 18 Ocak 2000'de "Yükseköğretim için Bilgi Okuryazarlığı Becerileri Standartları" adı ile yayınlanmıştır.[68]

Bir ihtiyaç neticesinde ortaya çıkan ve bugün birçok kurum tarafından farklı şekillerde ele alınan bilgi okuryazarlığını bugün belli kurum ve standartlar tarafından desteklenmektedir. Ancak bu durum maalesef ülkemiz için geçerli değildir. Çünkü ülkemizde bu anlamda işbirliği sağlanacak bir kurum ya da kurumların birlikte hareket edeceği bir bilgi okuryazarlığı standardı bulunmamaktadır.

2.3 Üniversite Kütüphanelerindeki Bilgi okuryazarlığı Eğitiminin Amaçları

Üniversiteler, ülkelerin ekonomik, toplumsal ve kültürel hedeflerine ulaşabilmeleri için gerekli olan insan gücünü yetiştiren kurumlar olarak ifade edilmişlerdir. [69]

---

[64] Kızıl, a.g.e., s.29.
[65] Kızıl, a.g.e., s.31-32.
[66] Kızıl, a.g.e., s.33.
[67] Association of College and Research Libraries & American Library Association), Information Literacy Competency Standarts for Higher Education, 2000, http://www.ala.org/acrl/ilcomstan.html (20 Ocak 2016).
[68] Kızıl, a.g.e., s.34.

[69] Doğan Atılgan, "Türkiye'de Üniversite Kütüphanelerinin Tarihi", *Türk Kütüphaneciliği* 22, 4 (2008), s.451- 458.

Temel görevi eğitim-öğretimi ve araştırma olan ve yukarıdaki gibi özelliklere sahip olmaları beklenen üniversitelerin amaçlarını da aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

• Bilgi düzeyini geliştirmek,

• Toplumun gereksinimleri doğrultusunda kalifiye eleman yetiştirmek,

• İyi niteliklere sahip kişilerin yetişmesin sağlamak,

• Hizmetinde bulunduğu toplumun standardını yükseltmektir.[70]

Bu amaçlar kapsamında, üniversite kütüphanelerinin işlevlerini ise şu şekilde sıralayabiliriz: [71]

1. Kullanıcısının gereksinim duydukları çeşitli bilgi kaynaklarını sağlamak,
2. Etkin kullanımı sağlamak adına ödünç verme hizmetlerinin yanı sıra çeşitli bibliyografik kaynak ve araçları hizmete sunmak,
3. Değişik amaçlı çalışma alanları sağlamak,
4. Kullanıcı grubunun okuma alışkanlıklarının geliştirilmesi sağlamak ve boş zamanlarım değerlendirmek,
5. Üniversite yayınlarının ve diğer kaynaklarının arşivini oluşturmak,
6. Diğer kütüphanelerle kaynaklarının paylaşımında işbirliğine gitmek,
7. Koleksiyonu gelecek kuşaklar için korumaktır.

Kütüphanelerin belirtilen işlevleri yerine getirebilmeleri, çağdaş kütüphanecilik anlayışına göre örgütlenebilmesiyle sağlanacaktır.

Ülkelerin ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişimiyle birlikte bilgi toplumunda da ön sırayı alan üniversiteler, iç ve dış değişkenlerden sıkça etkilenmekte bu da onları girişimci, kendini sürekli güncelleyen ve dinamik bir yapıya sahip bir kurum olmaya itmektedir.

Dünya ile birlikte büyük bir değişim sürecine giren üniversiteleri, geçirdikleri tarihsel süreç içinde bilim odaklı birinci kuşak üniversiteler, eğitim ve araştırma odaklı

[70] İrfan Çakın, "Üniversite-Kütüphane İlişkisi", *Türk Kütüphaneciler Derneği*, 32, 2 (1983), s. 61-64.
[71] Ahmet Çelik, Nazan Uçak, "Üniversite Kütüphaneleri Üzerine" *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 10, 2 (1993), 115-121.

ikinci kuşak üniversiteler ve girişimci ve toplumla bütünleşen üçüncü kuşak (3K) üniversiteler gibi bölümlere ayırmak mümkündür.[72]

Bu yeni üniversite modeli, piyasanın taleplerine uyum sağlamak amacıyla öğretim, araştırma ve topluma hizmet sunma işlevlerini yüklenen organizasyonlar topluluğu haline gelmiştir. Girişimci üniversite olarak da adlandırılmakta bu yeni oluşum, araştırmanın ve eğitimin içeriğini de değiştirmektedir. Bu anlamda bakıldığında *üçüncü kuşak üniversiteler* ya da *girişimci üniversiteleri "*Bilgi toplumunda etkin olmak için üniversite bilginin pazarlanmasına önem veren, teknoloji tabanlı firmalar ve yeni kurulan firmalarla işbirliği içinde olan üniversiteler" şeklinde tanımlamak mümkündür.[73]

Günümüzde üniversitelerin geçirdiği dönüşüm ve değişime tam anlamıyla hâkim olmak, üniversite kütüphanelerinde verilecek olan bilgi okuryazarlığı eğitimlerindeki başarıyla doğru orantılıdır. Çünkü verilen bu eğitimlerin, üniversitelerin amaçlarıyla örtüşmesi gerekmektedir.

Üçüncü kuşak dönemi olarak adlandırdığımız yakın geleceğin üniversitelerin genel özelliklerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz: [74]

1. Temel bilimsel araştırmalara öncelik verir,

2. Disiplinler arası araştırma alanlarını arttırır,

3. Çok ortaklı işbirliği yapar,

4. Uluslararası ve rekabetçi yükseköğretim piyasasına göre ilerler,

5. Yaratıcılık ve yenilikçiliği ön plana çıkarır,

6. Kozmopolit bir üniversite,

7. Bilgiden yararlanma temel göreviyle bilginin topluma aktarılmasını sağlar.

---

[72]Gültekin Gürdal, "3. Kuşak Üniversiteler, Kütüphaneleri Ve Kütüphanecileri", Özyeğin Üniversitesi, **1. Uluslararası Semantik Ağ Ve Üst Veri Sistemleri Konferansı**, İzmir: İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, 7-8 Mart 2013.
[73]Münire Çiftçi, "Girişimci Üniversite ve Üçüncü Kuşak Üniversiteler", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27 (2010), http://birimler.dpu.edu.tr/app/views/panel/ckfinder/userfiles/17/files/DERG_/27/341-348.pdf (02 Ocak 2016), s.341.
[74]Gürdal, a.g.e.

Bilimsel araştırmalara öncelik veren üniversitelerin ihtiyaç duyduğu alanda gerekli bilgiyi toplayabilmesi, denetim altına alabilmesi, koruyabilmesi ve hizmete sunabilmesi ancak üniversite kütüphaneleri ile mümkün olacaktır.

Üniversite kütüphaneleri, eğitim, öğretim ve araştırma faaliyetlerine ilişkin, gereksinim duyulan bilgi kaynaklarının sağlanması, düzenlenmesi ve iletilmesi konusunda öğretim elemanı, öğrenci ve araştırmacılara kütüphane hizmeti veren kuruluş olarak ifade edilmektedir.[75]

Araştırma yapabilmek için gerekli bilgi kaynaklarını barındıran ve bu bilgi kaynaklarının verimli bir şekilde hizmete sunulmasından sorumlu olan üniversite kütüphaneleri, üniversitelerin piyasanın taleplerine uyum sağlayarak etkin olabilmesi, dünyadaki bilimsel çalışmaları ve yenilikleri yakından izleyebilmesi açısından da oldukça önemlidir.[76]

Dolayısıyla üniversitelerin eğitim, öğretim ve araştırma misyonlarına doğrudan katkı sağlayacak olan üniversite kütüphanelerinin de tıpkı üniversiteler gibi dönüşümü kaçınılmazdır.

Bu dönüşüm çerçevesinde değerlendirdiğimiz de "Üçüncü Kuşak Üniversite Kütüphaneleri" nin öne çıkan bazı özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür: [77]

• Çok şık, ferah bir iç tasarım, grup çalışma odaları, bireysel çalışma odaları, çeşitli boylarda toplantı odaları, her türlü teknolojik donanım ve yazılım çözümlerine sahip,

• Her tür ve formatta bilgi kaynağını içinde barındıran,

• İçindeki cafe ve sosyal yaşam alanları olan bir yaşam merkezi oluşturan,

• Kullanıcı merkezli hizmetler veren,

• Kullanılabilirlik testlerinden geçmiş,

• Mobil iletişim ile desteklenen özelliklere sahip olması gerekmektedir.

[75]Kızıaslan, a.g.e., s.65.
[76]Sönmez Çelik, "Üniversite Kütüphaneleri: Amaç, görev, işlev, yönetim ve örgüt yapısı", *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 1, 2 (2000), http://journal.dogus.edu.tr (03 Ocak 2016), s.53.
[77]Gürdal, a.g.e.

Üniversitelerin ve üniversite kütüphanelerinin bu değişen vizyonları doğrultusunda, yaşam boyu öğrenmeye devam edebilecek bilgi okuryazarı bireyler yetiştirmek verilen bilgi okuryazarlığı eğitimlerinin asıl amacı arasında yer almaktadır. Bütün bu amaçların gerçekleşmesi küresel bir vizyon, iyi eğitilmiş personel, yeterli mali kaynaklara ve uygun bir mekânla mümkün olacaktır.

2.3.1 Bilgi Okuryazarlığı Becerileri Geliştirmek

Bilgi okuryazarlığı eğitimlerinin amaçlarından ilki, bireye bilgi okuryazarlığı becerilerini kazandırmaktır. Bu beceriler, belirli standartlarla mümkündür. Bilgi okuryazarlığı becerileri ilk olarak ALA tarafından 1989 yılında belirlene standartlardan oluşmaktadır. Bu standartlar daha sonra CAUL, ANZIIL ve SCONUL'a kaynak olmuştur.

ALA bünyesindeki Association of College and Research Libraries (ACRL), yine ALA bünyesinde bulunan kütüphaneler için standartlar hazırlayarak, üniversite kütüphanelerinde bilgi okuryazarlığı becerilerin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Bu nedenle bilgi okuryazarlığı becerilerini kazandırmayı hedefleyen bilgi okuryazarlığı eğitimi, Association of College and Research Libraries (ACRL) tarafından ortaya konulan standartlar temel alınıp geliştirilmelidir.[78]

Bu standartlar bilgi gereksiniminin belirlenmesi, bilgiye etkin biçimde erişimin sağlanmasını, bilgi kaynaklarının değerlendirilmesini ve bilginin aktif biçimde etik kurallara uygun ve yasal olarak kullanılmasını sağlayacaktır.

Veri tabanlarının, arama motorlarının, basılı ve elektronik bilgi kaynaklarının kullanımı, bilgi okuryazarı bir bireyin sahip olması gereken becerilerden bazılarıdır. Bunlara ek olarak, herhangi bir kaynağın diğer bir kaynakla karşılaştırılmasında tercih edilme nedeni, seçilen kaynağın sorgulanarak değerlendirilmesi ve araştırılan konuya uygun olan kaynakların belirlenmesi bilgi okuryazarlığın önemli bileşenleridir. Böylece; bilgi okuryazarlığı becerilerine sahip olan öğrenciler bağımsız araştırmacı olarak da öğrenmeye devam edeceklerdir.[79]

Bilgi miktarındaki artış bilgiye ulaşma becerilerinin gelişmesini gerektirirken, bilgi üretiminde yaşanan süreklilik yaşam boyu öğrenmeyi zorunlu kılmaktadır. Elektronik ortamlardaki bilginin artması, artan bilginin eğitim, öğretim ve

[78] *Ömür Saatçioğlu, Ömür Özmen, Pınar Sürel Özer, a.g.e., s.50.*
[79] *Ömür Saatçioğlu, Ömür Özmen, Pınar Sürel Özer, a.g.e., s.50.*

araştırmalarda etkin olarak kullanılması bilgi okuryazarlığının yükseköğretimde kullanılmasını zorunlu hale getirmiştir.

2.3.2 Bilgi Okuryazarlığının Devamlılığını Sağlamak

Bilgi okuryazarlığı eğitimlerinin amaçlarından bir diğeri de, bilgi okuryazarlığı eğitimlerinin devamlılığını sağlamak, yaşam boyu öğrenmeye devam eden bireyler yetiştirmektir. Çünkü teknolojileri gerektiği ölçüde kullanabilen, bilgi becerileriyle donanmış ve bilgi üretebilen bireyler güçlü toplumları oluşturmaktadırlar.

Bilgi okuryazarlığı adını verdiğimiz bu becerileri, bilgi problemlerini çözme becerisi olarak tanımlanmak mümkündür. Bunun yanı sıra, bilgi okuryazarları eleştirel düşünme, analiz edebilme ve başkalarıyla işbirliği yapabilme becerilerini de içermektedir. [80]

Kişi ve kurumlar tarafından üretilen bilginin, yine ihtiyacı olan kullanıcılara iletilmesi noktasında rol oynayan en önemli ortam üniversiteler ve kütüphanelerdir. Temel işlevleri eğitim ve araştırma olan üniversiteler, ülkelerin gelişimine de önemli bir ivme kazandırmaktadır. Günümüzde bilimsel alanda ülkelerin birbirlerine karşı rekabet sağlayabilmeleri için sahip oldukları bilgileri yönetebilen kütüphanelere ihtiyaçları vardır.

"Kütüphaneler, elde edilen bilginin toplanması, depolanması ve dağıtılması fonksiyonlarını gören hizmet işletmeleridir."[81] Üniversite kütüphaneleri ve kütüphanecilerinin sağlamış olduğu bu hizmetin, teknolojinin verimli şekilde kullanıldığı ve işbirliklerine önem verilen bir öğrenme sürecinde öğrencilere verim sağlaması mümkünüdür.

National Information Literacy Institute tarafından yapılan bir araştırmada, bilgi okuryazarlığı eğitimlerinde başarı faktörleri "Ders Programıyla Bütünleşme", "Öğretim Üyeleriyle İşbirliği" ve "Pedagoji" olmak üzere üç başlık altında toplanmıştır. National Information Literacy Institute, ALA tarafından 1997'de kurulmuştur. Kütüphanecileri bilgi okuryazarlığı uygulamalarının öğretmenleri olarak hazırlamak, kütüphanecileri bilgi okuryazarlığı programlarının geliştirilmesinde ve uygulanmasında lider olarak desteklemek, bilgi okuryazarlığı müfredatı geliştirilmesine yönelik yeni düzenlemeler

[80]American Library Association, Presidential Committee on InfomıationLiteracy, Association of College and Reserach Libraries, http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential (25 Ocak.2016).
[81]Kütüphane, https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%BCt%C3%BCphane (25 Ocak .2016).

geliştirmek ve bilgi okuryazarlığı gelişiminde fırsatlar sunmak amacıyla oluşturulmuş bir kurulmuştur.[82]

Söz konusu becerilerin kazandırılması, akademik kadronun desteğiyle hazırlanmış ve ders programıyla bütünleştirilmiş bir eğitim sürecinin ürünü olacaktır. Belirlenen herhangi bir konuda hazırlanan bu derslerin kütüphaneciler tarafından verilmesi sağlanmalıdır. Bu yöntemde öğrenci, kütüphane kullanımı ve literatürü anlama becerilerinin geliştirir, arayacağı bilgiye yönelik arama stratejisi geliştirir ve ihtiyacı olan bilgiye etkin bir şekilde erişim sağlar.

Öğretim üyeleriyle bu alanda etkin bir işbirliğinin sağlanabilmesi için, eğitimcilere verilen bilgi okuryazarlığı seminerleri ve uzun vadede öğretmen yetiştiren kurumların eğitim programlarına bilgi okuryazarlığı kapsamında dersler koyması, bu alanda atılabilecek adımlar arasında sayılabilmektedir.[83]

Bilgi okuryazarlığı eğitiminde aktif rol oynayan kütüphanecilerinin de program geliştirme, sınıf yönetimi ve öğretim şekli gibi konularda öğretmenlerle işbirliği yapmaları bu süreçte olumlu sonuç alınmasını sağlayacaktır. Bilgi okuryazarı mezun yetiştirme noktasında kilit noktada yer alan kütüphane ve kütüphanecilerin Eğitim Fakülteleri ile işbirliğine gitmelerinin önemi de oldukça büyüktür.

2.4 Üniversite Kütüphanelerinde Bilgi Okuryazarlığı Eğitimleri

Üniversiteler, öğrencilere bilgi okuryazarlığı becerilerini kazandırabilmek için geçmişten bugüne çeşitli eğitimler geliştirmişlerdir. Bugün birçok kurum tarafından farklı biçimlerde uygulanan bu eğitimlerin ortak amacı, bireye bilgi okuryazarlığı becerilerini en üst düzeyde kazandırmak olmuştur. Bu nedenle üniversite kütüphanelerindeki birçok kütüphaneci, bilgi okuryazarlığı eğitim programları ve yöntemleri konusunda önemli düzenlemeler yaparak bu eğitimlere önderlik etmişlerdir.

[82] *Ömür Saatçioğlu, Ömür Özmen, Pınar Sürel Özer, a.g.e., s.51.*
[83] Serap Kurbanoğlu ve Buket Akkoyunlu, "Öğrencilere Bilgi Okuryazarlığı Becerilerinin Kazandırılması Üzerine Bir Çalışma", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (2001), s.88.

Tablo 2.1 Öğretim Şekli.

Form of Instruction		
Form of Instruction	N	%
Short presentation	93	89.4
Integrated in a course	42	40.4
Web-based	32	30.8
Through printed material	16	15.4
Credit courses	4	3.8
Non-credit courses	3	2.9

Kurum ve kuruluşlarda bilgi okuryazarlığı eğitimlerini gerçekleştirmek adına dört farklı uygulama bulunmaktadır. Kurumsal ihtiyaçlar doğrultusunda değişik biçimlerde uygulanan bu eğitimleri; bağımsız dersler, dersle ilişkilendirilmiş eğitim, eğitim programı içerikli eğitim, çevrimiçi eğitim, kredili ve kredisiz dersler, olarak sıralamak mümkündür.[84]

2.4.1 Bağımsız Dersler

Yüz yüze, müfredata uygun olarak dersliklerde verilen ve kredili/kredisiz, zorunlu/seçmeli gibi seçenekleri içinde barındıran derslerdir. Bu derslerin kullanıcı eğitim programlarını da kapsadığını düşünürsek, kütüphaneciler tarafından kullanılan en en yaygın yöntemlerden birisi olduğunu söylemek mümkün olacaktır. Eskiden beri kullanılan bir yöntem olması nedeniyle de, kütüphanecinin yetkinliği durumunda gerekli planlama yapıldığında oldukça fayda sağlayan bir uygulama olduğunu söylemek mümkündür.[85]

Bağımsız dersler olarak nitelendirilen bu eğitim programlarının içeriği, araştırma teknikleri, kütüphane teknolojileri, koleksiyon, arama teknikleri ve kütüphaneyle ilgili diğer hizmetler oluşturmaktadır.

[84]Sümeyye Akça, Seda Aslanbaş, Özge Baykal, Duygu Özgür and Serap Kurbanoğlu, "Information Literacy Instruction in University Libraries: The Case of Turkey", **European Conference on Information Literacy (ECIL)**, Ankara: Hacettepe University Department of Information Management, October 22-25, 2013, Istanbul http://www.bby.hacettepe.edu.tr/e-bulten/dosyalar/file/Aralik2013/sa_poster.pdf (30 Aralık.2016).
[85]Michael B. Eisenberg, Carrie A.Lowe, Kathleen L.Spitzer, Information Literacy: Essential Skills for the Information Age, Syracuse, New York: *ERIC Clearinghouse on Information & Technology*. IR-104, 1998, http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED427780.pdf (22 Ocak 2016), s.182.

2.4.2 Dersle İlişkilendirilmiş Eğitim

Dersle ilişkilendirilmiş eğitim, araştırma yöntemleri, yazma becerileri, vb gibi adlar altında kütüphaneciler tarafından verilen eğitimdir. Bu eğitim programının başarılı bir şekilde ilerleyebilmesi, kütüphanecilerle akademik personel arasında bir işbirliği zorunlu kılmaktadır. Çünkü dersler aracılığıyla verilecek olan bu eğitimlerin akademisyenlerin izni dışında gerçekleşmesi mümkün değildir. Bu eğitimle öğrenciler, belirlenmiş konuları çerçevesinde bir proje veya ödev hazırlamak durumundadırlar. Böylece öğrencinin araştırmayı nasıl yapacağını bilmesi amaçlanmaktadır.

2.4.3 Eğitim Programı İçerikli Eğitim

Belli bir eğitim programıyla bilgi okuryazarlığı eğitimlerinin bütünüyle birleştirilmesi biçimindeki eğitimdir. Öğrencilere her yıl eğitim programında yer alan bir ders kapsamında, bilgi okuryazarlığı becerilerini kullanabilecekleri ödevler verilir. Yapılan ödevlerle öğrencinin bilişsel düzeyinin her yıl bir önceki yıla göre gelişmesi beklenir.[86]

Eğitimlerin çoğunda olduğu gibi, eğitim programı içerikli eğitimde de kütüphaneci ve akademik personel işbirliği oldukça önem arz etmektedir.

2.4.4 Çevrimiçi Eğitim

Kütüphane hizmetleri, kullanıcı gruplarının beklenti ve ihtiyaçlarına göre şekillenmek zorundadır. Bu durumla gereği gibi baş edebilmek ve öğrencileri ihtiyaç duyduğu becerileri kazandırmak için, çeşitli programlar uygulamak, e-okuryazarlık dersleri açmak ve bu tür programları müfredatının her aşamasına entegre etmek gerekmektedir.

İnternetin yaygın kullanımıyla birlikte çevrimiçi eğitimler yeni bir model olarak görülmeye başlanmıştır. Özellikle 1980-1990 yılları arasında eğitim sektöründe hızla artan web tabanlı eğitimler, 21. yüzyılda eğitim dünyasının bir unsuru olarak görülmeye başlanmıştır.[87]

[86]Polat, "Üniversitelerde Kütüphane Merkezli Bilgi Okuryazarlığı Programlarının Geliştirilmesi: Hacettepe Üniversitesi Örneği", s. 118.
[87]Polat, "Üniversitelerde Kütüphane Merkezli Bilgi Okuryazarlığı Programlarının Geliştirilmesi: Hacettepe Üniversitesi Örneği", s.119.

Eğitimlerin içeriği genel olarak çevrimiçi kaynak tarama, web sitesi değerlendirme, atıf yapma, bilginin etik kullanımı ve bilgi okuryazarlığıyla ilgili diğer konular üzerine odaklanmaktadır.[88]

Çevrimiçi öğretimin planlanmasında dört temel unsura dikkat edilmesi gerekmektedir. Bunlar; kullanılacak eğitimsel yaklaşım, verilecek eğitimin konusu, sunumun nasıl olacağı ve dildir.[89]

Diğer tüm web tabanlı eğitimlerde olduğu gibi çevrimiçi eğitimde de öğrenci, zaman ve mekândan bağımsız olarak hareket etmektedir.

Bu anlamda çevrimiçi uygulamaların yararlarını şöyle sıralamak mümkündür:[90]

- Web kaynakları ile doğrudan etkileşim içindedir.
- 24 saat erişim sağlanabilir.
- Kullanıcıların konuya uygun kaynaklara ulaşması ve kullanabilmesi sağlanabilir.
- Esnek bir eğitim biçimidir.
- Eğitim seçeneklerini artırır.
- Kütüphane kaynaklarının kaybolma risklerini azaltır.

Çevrimiçi eğitimlere yurtdışından ve yurtiçinden pek çok örnek vermek mümkündür.

James Madison Üniversitesi: Öğrencilerin bilgi arama stratejilerini geliştiren ve teknolojiyi etkin bir şekilde kullanmasını hedefleyen bir eğitim programı oluşturulmuştur. Kariyer Danışman kütüphanecileri tarafından, web tabanlı, bireysel erişimin mümkün olduğu programlar hazırlanarak, her modül öğrenme unsurları, alıştırmalar, veri tabanı tarama, bilgi kaynakları bulma, İnternet kaynakları kullanma, bilgiyi değerlendirme, referans gösterme ve arama yöntemi geliştirme gibi konuların birinden oluşmaktadır.[91]

Cornell Üniversitesi: Kütüphanelerde web tabanlı olarak, etkili ve verimli bir araştırma yapabilmeyi yedi adımda anlatan bir eğitim programı hazırlamıştır. Bir konu

[88]Kızılaslan, a.g.e., s.96.
[89]Polat, "Üniversitelerde Kütüphane Merkezli Bilgi Okuryazarlığı Programlarının Geliştirilmesi: Hacettepe Üniversitesi Örneği", s.119.
[90]Polat, "Üniversitelerde Kütüphane Merkezli Bilgi Okuryazarlığı Programlarının Geliştirilmesi: Hacettepe Üniversitesi Örneği", s.120.
[91]James Madison University Library, https://www.lib.jmu.edu/instruction/ (20 Nisan 2016).

hakkında araştırma yapmak, konuyla ilgili kaynaklara erişebilmek için katalog taraması yapmak, elektronik ve basılı kaynak bulup onları kullanmak, değerlendirmek ve elde edilen tüm kaynakların nasıl referans olarak gösterileceğini anlatan çevrimiçi eğitim programıdır.[92]

Çevrimiçi eğitimlere ülkemizden de örnekler vermek mümkündür:

Koç Üniversitesi: Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi, bu eğitimi UNIV 101 adı altında gerçekleştirmektedir. 6 modülden oluşan eğitim, araştırmaların nasıl yapılabileceğini, bilgi ihtiyacının nasıl karşılanabileceğini web üzerinden tüm kullanıcıların erişimine sunan çevrimiçi eğitim kaynağıdır. Bunun yanı sıra çalışma alanları, araştırma ve eğitim, ödünç alma, çevrimiçi hizmetler, teknik olanaklar ve iletişim gibi içeriklere de sahiptir. Öğrencilere bu eğitim sonunda verilen sertifika 1 kredi değerindedir. [93]

Özyeğin Üniversitesi: 6 modülden oluşan eğitim programı, kütüphane kullanımı, bilginin yolculuğu, kütüphane kaynak tipleri, kütüphane kataloğu ve hizmet ve olanaklar gibi başlıkları içermektedir.

Mevcut öğretim programlarına entegre olarak tasarlanan eğitim türlerindendir. İngilizce hazırlık sınıflarının ders ihtiyaçlarını karşılamak üzere adına üç grupta uygulanan LIB 101 dersi ile Özyeğin üniversitesi bünyesine katılan öğrencileri, gelecek düzey ve yıllardaki kütüphane kullanımına hazırlar.[94]

Etkin kütüphane kullanımı, araştırma yöntemleri ve bilgi organizasyonu ve ilkelerine giriş, sınıf çalışması, özellikle kütüphane katalogları, dergi indeksleri ve internet kaynaklarının kullanımı yoluyla bulma ve bilgi değerlendirmeyi uygulamalı deneyimini vurgulamaktadır.

[92]Cornell University Library, http://www.library.cornell.edu/olinuris/ref/tutorialsguides.html (20 Nisan 2016).
[93]Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi, http://www.ku.edu.tr/ku/index.php?option=com_content&task=view&id=455&Itemid=86 (20 Nisan 2016).
[94]Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi, http://library.ozyegin.edu.tr/tr/Hizmetler/Information-Literacy, (20 Nisan 2016).

2.5 Üniversite Kütüphanelerinde Eğitimci Yetkinliklere Sahip Kütüphaneci İhtiyacı

Bilgi teknolojilerindeki gelişimle birlikte bilginin öneminin giderek artması, onu fark yaratma en önemli rekabet unsurlarından biri haline getirmiştir.

2014-2018 dönemini kapsayan Onuncu Kalkınma Planı doğrultusunda, kalkınma sürecinin "nitelikli insan, güçlü toplum" ile mümkün olacağına değinilmiştir.[95] Toplumların gelişimi şüphesiz ki işgücünün kalitesine bağlıdır. Bilgi toplumu olarak da adlandırılan bir toplumda var olmanın en iyi yolu, bu toplulukları oluşturan bireyleri bu değişimlere ayak uydurabilecek becerilere sahip olmasıdır. Toplumu oluşturan bireyleri bu becerilerle donatmak; eğitim kurumları, kütüphaneler ve kütüphanecilerin üstlendikleri bazı rollerle sağlanmış olacaktır.

Çağın gereklerine uygun ve dünya ile rekabet edebilir bir eğitim, öğretim ve araştırma altyapısı için üniversitelerin en azından kendi alanlarında üretilen bilgiye erişebilecek ve bu bilgiyi 7/24 kullanıcılarının hizmetine sunabilecek altyapıya sahip olmaları gerekir. Bilgi teknolojilerinin etkisiyle, bilginin üretimi katlanarak artmakta, basılı ortamdaki bilgi de giderek artan bir hızla elektronik ortama taşınmaktadır. Serbestçe üretilen bu bilginin denetlenmesi mümkün değildir. Bu nedenle, kişilere bilgi okuryazarlığı yeteneklerinin kazandırılması zorunluluk haline gelmiştir. Hayat boyu öğrenmenin gerçekleşebilmesi için kişilere akademik yaşamlarının başından itibaren bilgi okuryazarlığı yetenekleri kazandırılmalıdır. Bu nedenle kütüphaneciler, eğitim-öğretim ve araştırmanın içinde daha aktif olarak yer almalıdırlar.[96]

Her birimde olduğu gibi kütüphaneler de gücünü iyi yetişmiş personelden almaktadır. Bireylere bilgi okuryazarlığı becerileri kazandırmakla yükümlü olan kütüphanecilerin, mesleki eğitiminin yanı sıra, bilgi teknolojileri, iletişim ve işbirliği konusunda da gerekli becerilere sahip olmaları beklenmektedir. Özellikle üniversite kütüphanelerindeki referans kütüphanecilerinin "öğretmen" olarak görülmeye başlanması, kütüphanecinin kesinlikle eğitim sürecinde rol oynadığının göstergesidir.[97]

[95]Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, Ankara, 2013, s. 1-2.
[96]Yükseköğretim Kurulu, "**2023'e Doğru Türkiye'de Üniversite Kütüphaneleri Mevcut Durum, Sorunlar, Standartlar ve Çözüm Önerileri**", Ankara, 2014, s.2
[97]Asiye Kakırman Yıldız, "The Role Of Librarians In The Development Of Students' Information Literacy Skills And A Model Proposal", *Journal Of Educational And Instructional Studies In The World*,2, 4 (2012), s.156.

Bilgi okuryazarlığının öğretmen eğitimini de içermesi gerektiği Konya'nın Yenilikçi Kütüphane Girişimleri Geliştirme Grubu (ILIPG) ile İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün gençler için eleştirel düşünme becerilerinin önemi konusunda farkındalık yaratmak amacıyla yürüttüğü projenin verilerinin sunduğu posterinde görmek mümkündür. Bilgi okuryazarlığı ve öğretmen eğitiminin birbirinden bağımsız düşünülemeyeceğine dikkat çeken çalışma, bilgi okuryazarlığı girişimlerini geliştirmek ve desteklemek için ulusal bir stratejiye ihtiyaç duyulacağından da bahsetmektedir.[98]

2.5.1 Kütüphanecilik ve Pedagoji

Bilgi okuryazarlığı becerilerin kazandırılmasından sorumlu olan kütüphanecilerin eğitim sürecinde aktif olarak rol alması, onları eğitimci rollere sahip olmaya itmiştir. Sözü edilen bu eğitimci rollerin pedagojik formasyonla desteklenmesi ya da kısa vadede pedagojik formasyon alan öğretim elemanlarıyla bu derslerin yürütülmesi bu anlamda çözüm olarak düşünülebilmektedir.

Pedagoji, Türk Dil Kurumu'nun tanımına göre "eğitim bilimi" olarak tanımlanmaktadır. Formasyon ise, "biçimlenme" olarak ifade edilmektedir. Bu tanımlardan yola çıkarak pedagojik formasyonu, eğitim verebilmek için sahip olunması gereken bir biçimlenme olarak nitelendirebilmek mümkündür.[99]

Pedagojik eğitimle kütüphaneciler farklı roller üstlenmişlerdir. Bu rolleri dört aşamada toplayacak olursak;[100]

Pedagojik İrtibat Olarak Kütüphaneciler: Bu aşamada kütüphanecilerin departmanlar ve programlar aracılığıyla doğrudan, kişiler arası iletişim kurmasını beklenmektedir.

Pedagojik İşbirlikçi Kütüphaneciler: Bilgi okuryazarlığı planlama ve sunma, konusunda diğer birimlerden kişilerle işbirliğini içermektedir.

---

[98]Ümit Konya, "Information Literacy and its Importance for Youth: A Case Study of Elementary and High Schools in Istanbul", **European Conference on Informfation Literacy (ECIL)**, Ankara: Hacettepe University Department of Information Management, October 22-25, 2013, Istanbul http://www.bby.hacettepe.edu.tr/e-bulten/dosyalar/file/Aralik2013/sa_poster.pdf (30 Aralık.2016).

[99]Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.570d4e4ba29690.21405622 (06 Aralık 2016).

[100] Gloria Leckie and Anne Fullerton, "The Roles of Academic Librarians in Fostering a Pedagogy for Information Literacy" http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org.acrl/files/content/conferences/pdf/leckie99.pdf (30 Aralık 2016).

Pedagojik Liderler ve Mentor Olarak Kütüphaneciler: Kütüphanecilerin kendi uzmanlıkları dışında gösterdikleri farklı roller üstlenerek öncülük etmelerini içermektedir.

Pedagojik Destekleyenler Olarak Kütüphaneciler: Bilgi okuryazarlığını geliştirmek ve genişletmek için öğretim üyelerine bilgi okuryazarlığını noktasında destek olan kütüphanecileri kapsamaktadır.

Böylece profesyonel yetkinliklere sahip, kişiler arası iletişim becerileri yüksek, yönetim ve liderlik noktasında etkili, araştırma sürecine dâhil olan ve süreci yönetebilen ve bütün bunları yaparken teknolojiyi etkili şekilde kullanabilen kütüphanecilerin yetişmesi mümkün olacaktır.

2.6 Kütüphanecinin Eğitimci Rolleri

Bilgi kaynaklarını bir araya getirerek kullanıcıların erişimine sunmak, kütüphanecinin görevleri arasında olmaya devam etmektedir. Kütüphanecilerin bu misyonu, çevresel faktörlerle değişimlere uğrasa da önemini korumaya devam etmiştir. Geleneksel yayıncılığın mekândan uzak oluşu ve bilgi arama davranışlarındaki radikal değişimler, kütüphanecilerinde ana misyonları çerçevesinde bir dönüşüme zorlamış ve onlara yeni beceri ve yetkinlikler yüklemiştir. Böylece verilen hizmet, bu değişimle bütünleşmiş bir biçimde varlığını sürdürmektedir.[101]

Günümüz toplumunun nitelikli insan gücünü yetiştirebilmesi için sahip olması gereken temel beceriler, bilgi okuryazarlığı becerileridir. Bu amaçla üniversite kütüphanelerinin sorumluluğunda verilen bilgi okuryazarlığı eğitimleri için uygun nicelik ve nitelikte kütüphaneciler istihdam edilmelidir. Bu süreçte aktif rol oynayacak olan kütüphanecilerin eğitimci rolleri ve yeterlilikleri oldukça önem taşımaktadır.

Yeterlilik, bir işi yapmak için sahip olunması gereken özel bilgi, ehliyet olarak tanımlanmaktadır.[102]

Eğitimci yeterliliklere sahip olan kütüphaneci, bilginin erişimi, değerlendirilmesi ve dağıtımı noktasında bilgisayar ve yeni bilgi teknolojileri kullanabilen ve bu süreçte liderlik yeteneğine sahip olan kişidir.

---

[101]Canadian Association of Research Libraries, Core competencies for 21st Century CARL librarians, 2010, http://www.carl-abrc.ca/uploads/pdfs/core_comp_profile-e.pdf (02 Şubat 2016), s.4.
[102]Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5851bf5c0d3158.10046368 (10.11.2016).

Birden fazla sayıda ve formattaki kaynağa erişimin mümkün olduğu günümüzde öğrencilerin karar aşamasında oldukça dikkatli davranmaları gerekmektedir. Öğrencilerin ellerinde bulunan bu bilgi yığınından anlam türetmeleri noktasında yine kütüphanecilerin eğitimci rolleri devreye girecektir.

Kütüphanecilerin 21. yüzyılda üstlendikleri bazı eğitimci rolleri Florida Teknoloji Enstitüsü (Florida Institute of Technology) bilgi okuryazarlığı eğitimini veren kütüphaneci pozisyonunu açıklarken belirtmiştir. Öğretim kütüphanecisi (Instruction Librarian) olarak adlandırdığı kütüphanecinin sahip olması gereken yetkinlikleri şu şekilde belirtmiştir.

Belirtilen pozisyona göre öğretim kütüphanecisinin temel fonksiyonu Florida Teknoloji Enstitüsü öğrencileri, öğretim üyeleri ve personel için bilgi okuryazarlığı eğitimi vermektir. Öğretim kütüphanecisi, bu eğitimleri verirken Florida Teknoloji Enstitüsü öğrencileri, öğretim üyeleri ve personel ihtiyaçlarını göz önüne alarak materyal temin eder. Bu eğitimleri şahsen ya da çevrimiçi şekilde yapar. İlk yıl ders entegre öğretim için üniversite ile koordinasyon sağlar.[103]

Karakteristik Görev ve Sorumlulukları:

- Mevcut araçları kullanarak ve bilgi okuryazarlığı eğitimi eğilimlerini göz önüne alarak çeşitli yüz yüze ve çevrimiçi öğretim materyallerini tasarlar.
- Derse entegre oturumlarını tasarlar, programlarını belirler ve bunları fakülte kütüphanecisi aracılığıyla koordine eder.
- Sürekli olarak geribildirim toplar, değerlendirir ve genel öğretimin programlarını geliştirirken değerlendirme verilerini dâhil eder.
- Bilgi okuryazarlığı eğitimlerini standartlar aracığıyla değerlendirir.
- Öğrenciler için kütüphane talimatı, disipline özgü kaynak rehberleri geliştirilmesi ve araştırma tüm aşamalarında öğretim üyeleriyle ya da üniversitenin diğer bölümlerine köprü görevi görür.
- Kütüphane kaynaklarını, hizmetlerini ve akademik programların getirdiği yeni hizmetlerin sağlar ve yönetir.
- Referans ekibinin bir üyesi olarak yüz yüze, e-posta aracılığıyla, çevrimiçi sohbetle ya da telefon yoluyla, kullanıcı merkezli yardım sağlar.[104]

[103]Florida Institute of Technology, Evans Library Florida Institute of Technology Position Description for Instruction Librarian, http://lib.fit.edu/documents/Job_Posting/Instruction_Librarian.pdf (06 Eylül 2016).
[104]Florida Institute of Technology, a.g.e.

- Öğrencilerin ihtiyaçlarını belirlemek ve kullanıcı deneyimleri hakkında bilgi edinmek için geliştirmek için akademik destek merkezi ile iletişimde olur.
- Sosyal medya hesaplarını kütüphanenin çıkarları doğrultusunda kullanır.
- Üniversite çapında bilgi okuryazarlığı eğitimlerini vermek ve araştırma uygulamalarını sağlamak için komitelerde hizmet vermektedir.
- Bölgesel ve ulusal konferans ve toplantılarda kütüphaneyi temsil eder.[105]

Deneyim ve Eğitim:

- Kütüphane ve Enformasyon Birimlerinden yüksek lisans derecesine sahiptir.
- Üniversite kütüphanelerinde en az üç yıl öğretim deneyimine sahiptir.
- Üniversite kütüphanelerinde kullanılan keşif araçlarının, veri tabanlarının ve elektronik referans sistemlerinin nasıl çalıştığı ve nasıl faydalanabileceği hakkındaki bilgisi vardır.
- Teknolojik ve akademik konuları, kütüphaneleri etkileyen güncel gelişmelerden haberdar olduğunu kanıtlayacak bilgi birikimine sahiptir.

Yeterlilikler:

- Kütüphane, kampüs ve toplum üyeleriyle işbirliği yaparak etkin çalışabilir.
- Meslektaşlarıyla etkileşimde bulunurken ince ve profesyonel davranabilir.
- Etkin bir şekilde birden fazla proje koordine edebilir ve rakiplerin talepleri arasındaki önceliği belirleyerek çalışma ortamındaki değişikliklere uyum sağlayabilir.
- Saptanan idari sorunları araştırma ve çözüm getirebilme becerisine sahiptir.
- Farklı kitlelerin anlayabileceği belgeleri hazırlayabilecek yetkinliktedir.
- Farklı ve geniş kitlelere ikna edici güven veren konuşmalar yapar, karşısındakini dinler ve sorularına yanıt verir.
- Kendini yönetebilme ve motive edebilme becerilerine sahiptir.
- Hizmetleri yönetirken etik davranabilme, standartları kullanabilme becerileri vardır.
- Yerel ve çevrimiçi ağlar üzerinde veri, belge ve diğer bilgileri yönetme becerisine sahiptir.[106]

[105] Florida Institute of Technology, a.g.e.
[106] Florida Institute of Technology, ag.e.

Kütüphanecinin eğitimci rolleri, üniversite kütüphanelerinin yanı sıra okul kütüphanelerinde de benzer becerilere sahip kütüphanecilerin yer alması beklenmektedir.

CANADIAN School Library Association'ın hazırlamış olduğu 21. Yüzyılda Öğretmen-Kütüphaneciler için Yeterlilikler adlı çalışmasında okul kütüphanelerindeki öğretmen kütüphaneciler adıyla yer alan kütüphanecilerin kişisel ve mesleki yeterlilikleri aşağıdaki şekilde belirtilmiştir. Çalışmaya göre:

Kişisel Yeterlilikler: Kütüphanecilerin eğitimci olarak etkin ve verimli çalışmasını sağlayabilecekleri beceri, tutum ve değerleri ifade etmektedir. Bu yetkinlikler; iletişim, sürekli öğrenme ve eğitim alanındaki katkıların tümüdür. Bu yetkinlikleri aşağıdaki şekilde sıralamak mümkünüdür:

- Mükemmelliği yakalamakta kararlıdır.
- Kütüphanenin içi ve dışında zorlukları fırsat olarak görür.
- Ortaklıklar ve ittifak arar.
- Karşılıklı saygı ve güvene dayalı bir ortam oluşturur.
- Etkili iletişim becerileri vardır.
- Takımın başkaları ile iyi çalışacağını düşünür ve işbirliği yapar.
- Liderlik sağlar.
- Plan yapar ve ön planda kritik noktalara odaklanır.
- Yaşam boyu öğrenmeye kararlıdır.
- Değişim noktasında esnek ve pozitiftir.[107]

Mesleki Yeterlilikler: Kütüphanecilerin bilgi ve becerini, işbirliği ve liderlik, müfredat ve öğretim, ortak program planlama ve öğretim, bilgi kaynakları, bilgi erişimi, teknoloji, yönetim ve araştırma alanlarında uygulayabilecekleri yetkinliklerdir. Kütüphaneciler bu yetkinlikleri kazanarak kütüphanelerin vermiş olduğu hizmeti etkili bir şekilde kullanıcılara ulaştırabileceklerdir. Bu yetkinlikler:

- Değişim uygulanmasında personel ilişkileri ve liderliğe öncelik vermektedir.
- Birliği içinde ders programı planlama ve öğretim de liderlik yapar ve bilgiye fiziksel ve zihinsel erişim sağlar.
- Okul tarafından hazırlanan müfredat programlarını bilir.

[107] CANADIAN School Library Association, a.g.e.

- Öğrencilerin sosyal, duygusal ve zihinsel ihtiyaçlarını anlar.
- Öğretim programı desteklemek için, bünyesinde kaynak bulundurur ve kaynaklarının değerlendirilmesine uzman bilgisine sahiptir.
- Mesleki etkinlikler yoluyla tüm formatlarda bilgi kaynaklarının etkin kullanımını teşvik etmektedir.
- Birey ve grupların ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli kaynakları sağlar.
- Elindeki bilgiyi düzenlemek ve yaymak adına uygun bilgi teknolojisini kullanır.
- Okulun belirtilen eğitim hedeflerini desteklemek için kütüphane programı, hizmet ve personel yönetir.
- Program ve hizmetleri değerlendirir.[108] şeklinde sıralanabilmektedir.

Sözü geçen yetkinliklere örnek sayılabilecek bir çalışma da Avustralya Kütüphane ve Bilgi Derneği (ALIA) ve Avustralya Okul Kütüphane Derneği (ASLA) tarafından öğretmen kütüphaneciler için hazırladıkları standarttır. Bu standart, öğretmen kütüphanecilerin gösterdiği mesleki bilgi, beceri ve bağlılıklarda mükemmelliği sağlamak adına hazırlanmış olup, tüm Avustralya'daki öğretmen kütüphaneciler ilham kaynağı olmuştur.

Bu standartta öğretmen kütüphanecinin istenilen düzeyde hizmet sağlayabilmesi 3 adımda mümkündür. Bunlar mesleki bilgi, mesleki uygulama ve mesleki bağlılıktır. Bu üç aşamada sağlanacak öğretmen kütüphaneci yetkinlikleri ise, standartların devamında şu şekilde ifade edilmektedir:

A- Mesleki bilgi

Öğretmen Kütüphaneci;

1.1 Yaşam Boyu Öğrenme İlkelerini Bilgisi

- Bilgi okuryazarlığı teori ve pratiğin hakkında bilgisi olur,
- Öğrencilerin yaşam boyu öğrenme strateji ve becerilerini nasıl geliştiğini uyguladığını anlar,
- Öğrencilerin nasıl bağımsız birer okuyucu haline geldikleri hakkında fikir sahibidir
- Yaşam boyu öğrenme için bilgi ve iletişim teknolojilerinin rolünü bilir.

[108]CANADIAN School Library Association, a.g.e.

1.2 Öğrenme ve Öğretme Bilgisi

- Mevcut eğitiminin yanı sıra pedagojik eğitime sahiptir
- Bilgi okuryazarlığıyla öğrencilerin bilgi ihtiyacı, bilgisi ve becerileri hakkında fikir sahibi olur.
- Öğrencilerin alışkanlıklarından sosyal, kültürel ve gelişimsel ihtiyaçlarını anlar.

1.3 Müfredat İçerik Bilgisi

- Okulların müfredatı ve kendine özgü programları hakkında geniş bir bilgiye sahiptir.
- Okumaya nasıl teşvik edeceğini hakkında bilgi sahibidir.
- Mevcut değerlendirme süreci hakkında bilgi sahibidir.

1.4 Kütüphane ve Bilgi Yönetimi Bilgisi

- Kütüphanelerin okul için önemini bilir
- Kütüphane ve bilgi yönetimi için ulusal standartlar zengin bir mesleki bilgiye sahiptir
- Ulusal standartlar doğrultusunda hareket eder.[109]

B- Mesleki Uygulama

Öğretmen Kütüphanesi;

2.1 Öğrenme Ortamı

- Öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda bilgi açısından zengin öğrenme ortamını sağlar.
- Etkili ve profesyonelce yönetilen sistemler yoluyla bilgi kaynaklarına verimli erişim sağlar.
- Okumayı teşvik edici, cesaretlendirici, okumanın ve dinlemenin zevkle gerçekleştiği ortam yaratır.
- Bilgi teknolojilerinin eğitimdeki yerini bilir,

2.2 Öğrenme ve Öğretme

- Bilgi okuryazarlığı eğitimini planlamak ve uygulamak için akademik personelden yardım alır.

[109]Australian Library and Information Association, Australian School Library Association, Standards Of Professional Excellence For Teacher Librarians, 2004, **http://www.asla.org.au/policy/standards.aspx** (06 Eylül 2016).

- Eğitim programlarını öğrencilerin ihtiyaçlarına doğrultusunda hazırlar.
- Öğrenme ve öğretme konusunda seçilmiş kaynaklara adil erişim sağlar.
- Kendini geliştirmek isteyen öğrencilere bireysel yardımcı olur.
- Bilgi teknolojilerinin ve bilgi kaynaklarının uygun kullanımını öğretir.

2.3 Kütüphane ve Bilgi Hizmetleri Yönetimi

- Kütüphanenin politika ve prosedürleri okulun politikasına uygunluğunu sağlar.
- Öğrencilere bilgi hizmetleri sağlamak adına örnek başvuru sağlar.
- Kütüphanede iyileştirilmesi için bütçe, bilgi hizmetleri ve programları stratejik planlamasını yapar.
- Ulusal standartlara uygun olarak bilgi yönetimi uygulamaları ve olan sistemleri uygular.

2.4 Değerlendirme

- Öğrenme ve öğretimi sağlamak için geliştirilmiş öğretmenlik uygulaması izler.
- Öğrencilerin bilgi okuryazarlığı ve okuma noktasındaki ilerlemelerini görmek adına değerlendirme yapar.
- Kütüphane kaynaklarını, ekipmanlarını, verilen hizmet ve programları güncel standartları kullanarak ve referans değerini baz alarak değerlendirir.
- Bilgilendirme yaparken kanıt kullanır.[110]

C- Mesleki bağlılık

Öğretmen Kütüphaneci;

- 3.1 Yaşam Boyu Öğrenme
- Yaşam boyu öğrenen bireyler yetiştirmek için başkalarıyla işbirliği yapar.
- Okul kütüphanelerinde kanıta dayalı yeniliklerin araştırılmasın için sorumluluk alır.
- Öğrencilerle ve işbirlikçileriyle eğitim konularında tartışmaya girer.
- Personel için mesleki gelişim fırsatları oluşturup kütüphaneyi bu anlamda teşvik eder.

3.2 Bağlılık

- Profesyonel hizmet mükemmelliğini hedefler.
- Kütüphane hizmetlerini öğrenmeye ve öğretmeye odaklanır.

[110]Australian Library and Information Association, Australian School Library Association, a.g.e.

- Kütüphanecinin eğitimci rollerini kendi kurumlarında ya da daha geniş toplumlarda teşvik edici rollerde görev alır.
- Okuma kültürünü literatürle aktif olarak destekler ve teşvik eder.
- Mesleki gelişime sürekli olarak katılır.

3.3 Liderlik

- Liderlik konularında aktif olur ve önemli komitelere katılır
- Bilgi okuryazarlığı politikası ve uygulanması konusunda bütün okula hizmet sağlar.
- Üniversitede ve mesleki topluluklarda topluluklar ortak ekipler oluşturur.
- Bilgi okuryazarlığı hizmetlerinde personele liderlik yapar.

3.4 Topluluk Sorumlulukları

- Bilginin paylaşımı için model oluşturur.
- Mesleki toplulukların etkinliklerine üyeleri olarak katılır.
- Meslektaşları ve tecrübeli meslektaşları ile dayanışma içindedir.
- Okula kütüphanesini ve bilgi hizmetlerini daha geniş kitlelere tanıtır.[111]

Bu yetkinlikler çerçevesinde üniversite kütüphanelerinde öğrenciler ve araştırmacılar için yenilikçi, katma değerli hizmetler sunmak için yeni uzmanlık alanlarının varlığını kabul etmek, kütüphanecinin rollerini yeniden değerlendirmek ve ulusal bir standart oluşturmak için atılacak olan adımlardan biridir.

Yukarıda adı geçen üniversitelerde ya da okul kütüphanelerinde bu şekilde ele alınan kütüphanecinin eğitimci rollerine örnek sağlayacak çalışmalar ne yazık ki ülkemizde tam anlamıyla söz konusu değildir. Bu alanda yapılması gerekenlere değinen çalışmaların varlığı bahsetmek mümkün olsa da hala tüm üniversite ya da okul kütüphaneleri için geçerli bir standart bulunmamaktadır. Bugün ülkemizde uygulanabilirliği olan üniversite kütüphaneleri standartlarından da söz etmek mümkün değildir. Bu konuda Türkiye için atılacak olan adımlardan en önemlisi, tüm meslektaşların aynı dili konuşabilmesidir. Piyasada ihtiyaçlar doğrultusunda insan gücü yetiştirebilmek için Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinin mümkün olduğunca bu becerileri destekleyecek nitelikte eğitim vermesi, bu alanda yüksek lisansı olan uzman kişilerce bilgi okuryazarlığı eğitiminin verilmesi ve bu uzman kişilerce hazırlanan standartların ülke genelinde uygulanabilmesi için yapılacak olan işbirliğiyle mümkündür. Pilot çalışmalar uygulanabilirliği ölçüsünde ülke genelinde dağılımı

[111] Australian Library and Information Association, Australian School Library Association, a.g.e.

sağlanmalıdır. Bu çalışmalar Bilgi ve Belge Yönetimi bölümleri, mesleki dernekler ve piyasadaki kütüphanelerdeki insan gücünün işbirliğiyle mümkün olacaktır.

III. BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMLERİNDE BİLGİ OKURYAZARLIĞI YETKİNLİKLERİ

3.1 Türkiye'de Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi

Türkiye'de bilgi okuryazarlığı çalışmalarının geçmişi, oldukça yakın tarihlere dayanmaktadır. Bilgi okuryazarlığını kullanıcı eğitimi bağlamında düşündüğümüzde, bu alanda yapılan çalışma örneklerine rastlamak mümkündür.

Milli Eğitim Müdürlüğü'nün desteği alınarak, 1981 yılında Edirne Halk Kütüphanesi tarafından hazırlanan ve orta dereceli okullarda "Kitap ve Kütüphane Bilgisi" adlı altında rehberlik derslerinde gösterilen bu seminerleri, uygulamaya yönelik ilk örnekler arasında saymak mümkündür. Seminerlerin buradaki amacı, Edirne'deki bazı kütüphanelerin tanıtılması ve kullanıcılara katalog kullanımı konusunda kullanıcılara bilgi verilmesi olmuştur. Aynı dönemlerde ODTÜ, Boğaziçi ve Hacettepe'de üniversite kütüphaneleri tarafından, kredili ya da kredisiz dersler olarak kullanıcı eğitimlerinin verildiğini görmekteyiz. 1983 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Merkezi Kütüphanesi'nce yürütülen kullanıcı eğitimleri, kütüphane kullanımı için yapılan oryantasyonlar ve kütüphane kaynaklarının kullanımını öğretmek amacıyla verilen bibliyografik eğitimler olmak üzere iki ayrı şekilde gerçekleştirilmiştir.[112]

Kurbanoğlu'na göre ülkemizde bilgi okuryazarlığı kavramı ilk olarak, 1998 yılında kütüphane haftası kapsamında, Türk Kütüphaneciler Derneği tarafından düzenlenen bir toplantıda Gürdal'ın sunumunda kullanılmıştır. Sunumda üzerinde durulan konu başlıkları, yaşam boyu öğrenmeyle bilgi okuryazarlığının ilişkisi ve kütüphanecilerin bilgi okuryazarlığı becerilerin kazandırılmasındaki rolleri olmuştur.[113]

Sonraki yıllarda bilgi okuryazarlığı kavramının açıklamasına yönelik yayınların yapılmaya başlandığını da görmek mümkündür. Yapılan bu çalışmaların genel olarak bilgi okuryazarlığının tanımı, bilgi okuryazarlığı standartları, bilgi okuryazarlığının ilişkili olduğu diğer kavramlar gibi konuların üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Kurbanoğlu'nun 2001 yılındaki çalışmasında, bilgi okuryazarlığının tanımının, ilk ve ortaöğretimdeki önemi, aşamaları, standartları, içeriği ve bilgi okuryazarlığı

[112]Polat, "Üniversitelerde Kütüphane Merkezli Bilgi Okuryazarlığı Programlarının Geliştirilmesi: Hacettepe Üniversitesi Örneği", s.125.
[113]Serap Kurbanoğlu, "An Overview of Information Literacy Studies in Turkey", *The International Information & Library Review*, 36, (2004), s.24.

becerilerinin kazandırılmasında okul kütüphaneleri ve okul kütüphanecilerinin rolü üzerinde durulmuştur.[114]

Yalvaç 2001 yılında yayınladığı çalışması da yükseköğretimde bilgi okuryazarlığı standartlarının neler olduğu açıklamaktadır. Yalvaç'ın yine aynı yıl içinde yayınladığı bir diğer adlı çalışmasında ise, bilgi okuryazarlığı ve web ilişkisi üzerinde durmaktadır.[115]

Yapılan bu çalışmalardan hareketle, bilgi okuryazarlığının anlaşılması noktasında birden fazla yayın söz konusudur. Bu yayınların içeriklerine bakıldığında, bilgi okuryazarlığı konusunda bilgi edinmek için yeterli olduğu söylenebilir.

Bilgi okuryazarlığının bir ders olarak verilmesine yönelik ilk uygulama ise, 1999 yılında TED Ankara Koleji'nde gerçekleşmiştir. Kurbanoğlu ve Akkoyunlu tarafından 1999-2000 yılında çalışmalarına başlanılan bu proje, bilgi okuryazarlığı eğitim programının hazırlanmasını ve bu eğitimlerin kütüphaneciler tarafından verilmesi amacını taşımaktadır.[116]

Kurbanoğlu ve Akkoyunlu, bilgi okuryazarlığı eğitimlerine öğretmen adaylarının da gereksinim duyduklarını fark ederek, bu konuda da iki çalışma yapmışlardır. Bunlardan ilki Ankara ve İzmir Özel Tevfik Fikret Okullarındaki öğretmelere bilgi okuryazarlığı becerileri kazandırmak için hazırlanan öğretim programıdır.[117]

Bu konuda diğer bir çalışma ise Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Matematik Öğretmenliği bölümü son sınıf öğrencilerine, bilgi okuryazarlığı becerileri kazandırmak amacıyla hazırlanan programdır. Öğretmen adaylarının bilgisayar yeterlilikleriyle bilgi okuryazarlığı becerileri arasındaki ilişki ortaya konmuş ve bu doğrultuda programların yaygınlaştırılması yer verilmiştir.[118]

---

[114]Serap Kurbanoğlu, "Öğrencilere Bilgi Okuryazarlığı Becerilerinin Kazandırılmasının Önemi ve Okul Kütüphanecilerinin Bu Alandaki Rolü", s.79.

[115]Mesut Yalvaç, "21.Yüzyılda Enformasyon Profesyonellerinin Eğitim ve Öğretiminde Enformasyon Okuryazarlığı Standartları", *Türk Kütüphaneciliği*, 15, 2 (2001b), s. 136-150.

[116]Serap Kurbanoğlu ve Buket Akkoyunlu, "Bilgi Okuryazarlığı: Bir İlköğretim Okulunda Yürütülen Uygulama Çalışması", *Türk Kütüphaneciliği*, 16(1), 2002, s.20-39.

[117]Serap Kurbanoğlu ve Buket Akkoyunlu, "Öğretmen Adaylarına Uygulanan Bilgi Okuryazarlığı Programının Etkinliği ve Bilgi Okuryazarlığı Becerileri İle Bilgisayar Öz-Yeterlik Algısı Arasındaki İlişki", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 22, 2002b, s. 98-105.

[118]Serap Kurbanoğlu ve Buket Akkoyunlu, "Öğretmen Adaylarına Uygulanan Bilgi Okuryazarlığı Programının Etkinliği ve Bilgi Okuryazarlığı Becerileri İle Bilgisayar Öz-Yeterlik Algısı Arasındaki İlişki, s. 98-105.

Bilgi okuryazarlığının üniversite öğrencilerini kapsayacak biçimde uygulanmasına örnek sayılabilecek bir çalışma da, 2002-2003 yılları arasında Dokuz Eylül Üniversitesi'nin uygulamaya karar verdiği bilgi okuryazarlığı projesidir. Proje, bilgi okuryazarı mezunların yetiştirme noktasında eğitim programın geliştirilmesi ve bu programda üniversite kütüphanesi ve kütüphanecilerinin rol almaları gibi noktalara değinmektedir.[119]

Üniversitelerde bilgi okuryazarlığının bir eğitim programı çerçevesinde yürütülmesi, Sakarya Üniversitesi tarafından bir proje kapsamında gerçekleştirilmiştir. Zorunlu/kredili bir ders olarak verilen bu eğitim, "Bilgi Okuryazarlığı Projesi" olarak hazırlanmış ve gündem oluşturma amacıyla üniversitenin üst yönetimine bilgi okuryazarlığı ve eğitim konulu bir konferansla duyurulmuştur. Bilgi okuryazarlığı becerilerinin öğrencilere kazandırılması hedeflenen dersin zorunlu/kredili dersler şeklinde değil de seminerler biçiminde gerçekleştirilmesine senatonun onayıyla karar verilmiştir.[120]

Bilgi okuryazarlığı, kütüphanenin etkin kullanımı amacıyla kullanıcıların eğitimi bağlamında düşünüldüğünde, özellikle üniversite kütüphanelerinde örneklerini görmek mümkündür.

3.2 Türkiye'de Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerine Genel Bir Bakış

3.2.1 Tarihçe

Türkiye'de kütüphanecilik eğitimi, ilk olarak Fehmi Ethem Karatay tarafından verilen bir kursla, 1925 yılında başlamaktadır. Yaklaşık 8 ay süren kütüphanecilik kursunu, Josef Stummvoll tarafından bir defaya mahsus olarak verilen 3 aylık bir kursla devam etmiştir. Daha sonra 1942 yılında Adnan Ötüken tarafından açılan bir kursla da ileride kurulacak enstitünün temelleri atılmıştır.[121] Bu konudaki diğer bir eğitim kursu ise, 1952 yılında L. S. Thompson tarafından açılmıştır.[122]

Açılan bu kursları ve bunlarla birlikte yürütülen tüm çalışmaları, üniversite düzeyindeki kütüphanecilik eğitiminin temelini oluşturmaktadır.

---

[119]*Ömür Saatçioğlu, Ömür Özmen, Pınar Sürel Özer,* a.g.e., s.45-63.
[120]Polat, "Üniversitelerde Kütüphane Merkezli Bilgi Okuryazarlığı Programlarının Geliştirilmesi: Hacettepe Üniversitesi Örneği", s.128.
[121]Hasan Hüseyin Boz, *Bilgi Yönetimi Programından BBY Bölümüne Dikey Geçiş Problemleri,* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2016, s.22.
[122]İrfan Çakın, "Değerli Hocamız Prof. Dr. İlhan Kum'u Düşünürken", *Türk Kütüphaneciliği*, 15(1), 2001, s.87.

Ankara Üniversitesi'nin Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde kurulan Kütüphanecilik Enstitüsü ile kütüphanecilik eğitimi akademik bir statü kazanmış ve Ankara Üniversitesi'nden ardından 1964 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi bünyesindeki Kütüphanecilik Kürsüsü ikinci akademik birimi olarak varlığını sürdürmüştür. [123] Bu kürsünün ardından 1972 yılında Hacettepe Üniversitesi bünyesinde lisansüstü eğitim veren Kütüphanecilik ve Dokümantasyon Enstitüsü kurulmuş, 1974 yılında da lisans düzeyinde eğitim veren Kütüphanecilik Bölümü kurulmuştur.[124]

Kütüphanecilik bölümlerinin varlığını daha etkin şekilde devam ettirmek adına bölüm temsilcilerinin görüşleri doğrultusunda, 1983-1984 eğitim-öğretim yılında kütüphanecilik, arşivcilik ve dokümantasyon-enformasyon alanlarında da eğitim verilmesi yönünde bir karara varılmıştır. Yükseköğretim Kurulu tarafından olumlu olarak neticelenen bu görüş doğrultusunda Ankara Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü bünyesinde 1988-1989 eğitim öğretim yılında Arşiv Anabilim Dalı kurulmuştur. 1989-1990 eğitim öğretim yılında ise, Dokümantasyon ve Enformasyon Anabilim Dalı akademik bir statü kazanmıştır. 1990 yılında da İstanbul Üniversitesi Kütüphanecilik bölümü, Kütüphanecilik Anabilim Dalı ile Dokümantasyon ve Enformasyon Anabilim Dalı olarak ikiye ayrılmıştır.[125]

1988-1989 eğitim-öğretim yılında ise yine İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ve Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi bünyelerinde birer Arşivcilik Bölümü kurulmuştur. Hacettepe Üniversitesi'nde ise 1993-1994 eğitim-öğretim yılında Kütüphanecilik, Arşivcilik ve Dokümantasyon ve Enformasyon Anabilim Dalları kurulmuştur. Bu yeni yapılanmaların yanı sıra Ankara ve İstanbul dışında da yeni Kütüphanecilik Bölümlerinin açılmaya başladığı söylemek mümkündür. 1995 yılında, Erzurum'da Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi bünyesindeki Kütüphanecilik Bölümü buna örnek gösterilebilmektedir.[126]

Bölümlerde uygulanan üç anabilim dalı şeklindeki bu yapılanma, bölümlerde yeni bir bölüm adı arayışını gündeme getirmiştir. Bu görüş doğrultusunda, Hacettepe Üniversitesi Yükseköğretim Kurulu'na bölüm adının "Bilgi ve Belge Yönetimi" olarak değiştirilmesi ve giriş puanının eşit ağırlık alanında bir puan türü olması yönünde bir

[123]İrfan Çakın. "Cumhuriyet'ten Günümüze Bilgi Profesyonellerinin Eğitiminde Başlıca Yönelişler" *Türk Kütüphaneciliği* 19(1), 2005, s.11.
[124]İrfan Çakın, "Cumhuriyet'ten Günümüze Bilgi Profesyonellerinin Eğitiminde Başlıca Yönelişler", s.13-14.
[125]Hasan Hüseyin Boz, a.g.e., s.22.

[126]İrfan Çakın, "Cumhuriyet'ten Günümüze Bilgi Profesyonellerinin Eğitiminde Başlıca Yönelişler", s.16-17.

öneri sunmuştur. Önerinin 29 Ocak 2002 tarihinde Yükseköğretim Kurulu tarafından kabul edilmesiyle, 2002-2003 eğitim öğretim yılında Bilgi ve Belge Yönetimi adıyla ilgili üniversitelerde de uygulanması sağlanmıştır.[127]

2016 yılı itibariyle Türkiye ve KKTC'de devlet ve vakıf üniversiteleri bünyesinde 20 Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü mevcuttur. 2016-2017 yılı itibariyle bu bölümlerden onu aktif olmak eğitim vermektedir. Aktif olarak eğitim veren bu bölümlerde lisans, yüksek lisans ve doktora öğretimi de yapılmaktadır.

Aktif olarak eğitim veren Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinin bulunduğu üniversiteleri; Ankara Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Medeniyet Üniversitesi, Yakın Doğu Üniversitesi ve Yıldırım Beyazıt Üniversitesi şeklinde sıralayabilmekteyiz.

Bilgi ve Belge Yönetimi adıyla kurulan ilk bölüm olan Başkent Üniversitesi, 2002-2003 eğitim-öğretim yılında İletişim Fakültesi bünyesinde Bilgi ve Belge Yönetimi bölümüne öğrenci alımı yapmıştır.[128] Ancak 2008 yılında öğrenci alımı durdurularak bölüm Bilgi ve Teknoloji Yönetimi bölümü adını alarak İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bünyesine taşınmıştır.

Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü bünyesinde, 1954-1955 öğretim yılında "Kütüphanecilik Enstitüsü", 1989-1990 öğretim yılında Dokümantasyon-Enformasyon ile Arşivcilik Anabilim Dalları oluşturulmuştur. Yüksek Öğretim Kurulu'nun kararı ile yeni adı "Bilgi ve Belge Yönetimi" şeklinde değiştirilen bölüm, 2002-2003 öğretim yılından itibaren öğrenci almaya başlanmıştır.[129]

Atatürk Üniversitesi'nde 1994 yılında kütüphanecilik adıyla açılan bölüm, 2002-2003 eğitim-öğretim yılından itibaren ise Bilgi ve Belge Yönetimi adıyla eğitimine devam etmiştir.

[127]İrfan Çakın, "Bilgi Profesyonellerinin Eğitiminde 40 Yıl: Hacettepe Üniversitesinin Lisans Programındaki Değişiklikler", *Türk Kütüphaneciliği* 26, 2 (2012), s. 272-273.
[128]Mustafa Sağsan, "Bilgi Yönetiminin Kavramsal Çerçevesi ve Başkent Üniversitesi İletişim Fakültesi BBY Bölümü", *ÜNAK*, 3, Ankara 2003, s.260.
[129] Genel Bilgiler, http://bilgibelge.humanity.ankara.edu.tr/hakkimizda/genel-bilgiler/ (20 Nisan 2016).

Çankırı Karatekin Üniversitesi bünyesindeki Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü Kütüphanecilik, Bilgi Yönetimi ve Teknolojisi ve Arşivcilik Anabilim Dallarıyla 2010 yılında kurulmuştur.[130]

Hacettepe Üniversitesi'nde Kütüphanecilik ve Dokümantasyon Enstitüsü olarak 1972 yılında Prof. Dr. İlhan Kum tarafından kurulan bölüm, 1993 yılında, Kütüphanecilik, Arşivcilik, Dokümantasyon ve Enformasyon Anabilim dallarına ayrılmıştır. 2002-2003 eğitim-öğretim yılından itibaren Kütüphanecilik, Arşivcilik, Dokümantasyon ve Enformasyon Anabilim Dalları birleştirilerek, "Bilgi ve Belge Yönetimi" adı altında eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmüştür. Bölüm lisansüstü eğitim programına ise, 2006/2007 yılından itibaren aynı adla başlamıştır.[131]

İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi, 1963 yılında Edebiyat Fakültesi bünyesinde Kütüphanecilik Bölümü adıyla kurulmuştur. Bölüm, 1990'da, biri 'Kütüphanecilik', diğeri 'Dokümantasyon ve Enformasyon' olmak üzere iki ayrı anabilim dalı halinde örgütlenmiş; 2002 yılında ise, Yükseköğretim Kurulu kararıyla bölümün adı "BBY Bölümü" olarak tek bir ad altında toplanmıştır.[132]

Kastamonu Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü, aynı adla 2007 yılında kurulmuştur.

1987 yılında Marmara Üniversitesi'nde arşivcilik bölümü adıyla kurulan bölüm, ilgili değişiklikle Bilgi ve Belge Yönetimi adını almıştır.[133]

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi bünyesinde kurulan Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, 2016-2017 Eğitim-Öğretim yılında öğrenci almaya başlamıştır.

Yakın Doğu Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü diğer Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinden farklı olarak İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bünyesinde kurulmuştur.

Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü ise, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi bünyesinde 2010 yılında kuruluşunu tamamlamıştır.

---

[130] "Tarihçe", http://edebiyat.karatekin.edu.tr/sayfaGoster.aspx?sayfa=tarihce (20 Nisan 2016).
[131] Berat Bir, "Türkiye'deki Üniversitelerde BBY Bölümlerinin, Özelde Marmara Üniversitesi BBY Bölümü Eğitim Programlarının Genel Değerlendirilmesi ve Durum Analizi", http://www.beratbir.com/
[132] Berat Bir, "Türkiye'deki Üniversitelerde BBY Bölümlerinin, Özelde Marmara Üniversitesi BBY Bölümü Eğitim Programlarının Genel Değerlendirilmesi ve Durum Analizi".
[133] "Genel Bilgiler", http://bby.fef.marmara.edu.tr/genel-bilgiler/ (24 Nisan 2016).

3.2.2 Eğitim Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi

BBY bölümü, eğitim ve öğretim programını hazırlarken ve bu programların içeriklerini oluştururken değişen ihtiyaçları göz önünde bulundurmakta, öğrencilerin mesleki alandaki ihtiyaçlarına cevap vermeyi amaçlamaktadır.

Çalışma kapsamında aktif olarak eğitim veren dokuz Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünün ders planları ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Aktif olarak eğitim ve öğretimine devam eden bu bölümlerin ders planlarına bakıldığında, öğrencilerin mesleki etkinliğini ve yeterliliğini arttıracak bilgiyi sağlayan dersleri; Belge Yönetimi, Bilgi Kaynakları, Meslek İngilizcesi, Arşivciliğe Giriş, Yönetim ve Organizasyon, Osmanlıca, Bilgi Teknolojileri, Kütüphane ve Bilgi Bilimine Giriş, Dosyalama Sistemleri, Süreli Yayınlar şeklinde sıralamak mümkündür.

Yapılan bu değerlendirme kapsamında, Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinin ders planları, kütüphane, dokümantasyon ve arşiv alanlarında, en üst düzeyde mesleki etkinlik ve yeterliliğe sahip bir Bilgi ve Belge yöneticisi yetiştirmeye yönelik dersler içermektedir. Bu derslerin büyük bir kısmı doğrudan mesleki teori ve pratik içeren ana dersler, bir kısmı da bu derslere destek verecek nitelikteki yardımcı derslerdir.

Ders planının incelenmesi sonucu edinilen bilgiye göre, Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinde iletişim, kariyer geliştirme gibi kişisel gelişime yönelik dersler de mevcuttur. İletişim, girişimcilik ve yönetim becerilerinin gelişimine katkı sağlayacak olan bu dersler, bölümlerde genelde şu adlar adı altında okutulmaktadır. Bunlar: Sözlü İletişim ve Hitabet, Yönetim ve Organizasyon, Yönetim ve Bilişim Sistemleri, Girişimcilik, İnsan Kaynakları Yönetimi, İletişim ve Toplum, Proje Yönetimi, Medya ve İletişim, Öğretim Yöntemleri, Bilgi Organizasyonu ve Yönetimi, İleri Yönetim Teknikleri, İşletmeye Giriş, İşletmelerde İletişimdir.

Bilgi okuryazarlığı ya da bilgi okuryazarlığı becerilerini kazandırmaya yönelik dersler olarak, Bilgi Okuryazarlığı, Medya Okuryazarlığı, Enformasyon Okuryazarlığı, Araştırma Yöntemleri, Bilgi Kaynakları ve Hizmetleri, Enformasyon Teorisi ve Ofis Otomasyonu, Bilgi Güvenliği, Okuma Yazma Anlatma Becerileri, Enformasyon Bilimi gibi dersleri de müfredatta görmek mümkündür.

Doğrudan bilgi okuryazarlığı adı altında ya da farklı adlarla verilen bilgi okuryazarlığı konulu derslere bakıldığında, Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinde bu tür derslerin mevcut olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra mezun olan kütüphanecilere bakıldığında bu yetkinlikleri karşılayabilen mezunların olduğunu da görmek

mümkündür. Bu noktada Bilgi ve Belge Yönetimi mezunlarının genelinin bu becerileri taşıması amacıyla, bu anlamda iyileştirmeler yapmak çok önemlidir.

İncelenen ders planları neticesinde Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerindeki öğrencilerin mesleki bilgi ihtiyacını bölümlerden sağlayabildiklerini söylemek yanlış olmayacaktı. Mesleki bilgi bağlamında zorunlu ya da seçmeli ders havuzlarının durumu değerlendirildiğinde öğrencilere bu yetkinlikleri sağlayacak birçok ders görmek mümkündür.

Genel olarak, tüm Bilgi ve Belge Yönetimi bölümleri, hizmet kalitesini arttırarak, gerekli donanıma sahip eleman yetiştirmek üzere kurulmuştur. Bu amaçla Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinde yapılacak olan tüm iyileştirmeler, kütüphanecileri bir adım ileriye taşımış olacaktır.

3.2.2.1 Bilgi Okuryazarlığı Kapsamında Yürütülen Dersler ve Durum Analizi

Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinin lisans düzeyinde verilen eğitim programlarını inceleyerek bu eğitim programlarının kütüphanecilerin eğitimci yeterliliğini ne ölçüde desteklediği hakkında bilgi edinmek amacıyla, 20 Nisan 2016'da Türkiye'de aktif olarak eğitim veren Bilgi ve Belge Yönetimi Bölüm Başkanlıklarına bilgi edinme amaçlı bilgi formu gönderilmiştir. Formda genel olarak bölümlerde okutulan bilgi okuryazarlığı dersleri, bu eğitimleri veren öğretim elemanları ve kütüphanecilerine eğitimci yetkinliklerine destek sağlayan diğer derslere yönelik sorulara yer verilmiştir.

Form, aktif olarak eğitim veren 10 Bilgi ve Belge Yönetimi Bölüm Başkanlığı'ndan 9'una gönderilmiştir. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü 2016-2017 eğitim-öğretim yılında öğrenci almaya başlaması sebebiyle çalışmaya dâhil edilmemiştir. Formda bilgi okuryazarlığı eğitimi ile ilgili 5 soru yer almaktadır. Sorular elektronik posta yoluyla bölüm başkanlarına gönderilmiştir. Bölümlerden gelen yanıtlar olduğu gibi çalışmaya yansıtılmıştır. Bölüm Başkanlıklarına gönderilen bilgi formunun ön yazısı ve soruların listesini ekte bulmak mümkündür. (Bakınız Ek: 1) (Bakınız Ek: 2).

Formu 9 Bilgi ve Belge Yönetimi bölümünden 9 yanıtlamış olup, bunlar Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi, Atatürk Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi, İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi, Kastamonu Üniversitesi

Bilgi ve Belge Yönetimi, Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi, Yakın Doğu Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi ve Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi bölümleridir.

3.2.2.1.1 Bilgi Formu Cevaplarının Değerlendirilmesi

Formun ilk sorusu, bölümlerin müfredatında "bilgi okuryazarlığı" nın ele alındığı derslerin olup olmadığını öğrenmeye yöneliktir. Bu soru bilgi okuryazarlığı eğitimlerinin farklı adlar altında verilip verilmediğini hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla sorulmaktadır. Soruya yanıt veren ve yanıtı "evet" şeklinde olan 9 Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü, (AÜ, ATÜ, ÇKÜ, HÜ, İÜ, KÜ, MÜ, YDÜ, YBÜ) söz konusu derslerin adını, yarıyılını, süresini ve türünü aşağıdaki şekilde belirtmişlerdir:

Tablo 3.1 Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinde ele alınan "bilgi okuryazarlığı" konulu dersler ile ilgili tablo.

Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri	**1 -Bölümünüzün müfredatında "bilgi okuryazarlığı" nın ele alındığı ders var mıdır?**	**Dersin Adı**	**Dersin Dönemi**	**Dersin Süresi**	**Dersin türü**
Ankara Üniversitesi/AÜ	Evet	Enformasyon Okuryazarlığı	1. Yarıyıl	12 hafta	Seçmeli
Atatürk Üniversitesi/ATÜ	Evet	Bilgi Okuryazarlığı ve Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi	1. Yarıyıl, 8. Yarıyıl	14 hafta	Zorunlu
Çankırı Karatekin Üniversitesi/ÇKÜ	Evet	Bilgi Okuryazarlığı	2. Yarıyıl	14 hafta	Zorunlu
Hacettepe Üniversitesi/HÜ	Evet	Bilgi Okuryazarlığı, Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi	1. Yarıyıl, 7. Yarıyıl	14 hafta	Zorunlu
İstanbul Üniversitesi/İÜ	Evet	Bilgi Okuryazarlığı	5. Yarıyıl	14 hafta	Seçmeli
Kastamonu Üniversitesi/KÜ	Evet	Bilgi Okuryazarlığı	4. Yarıyıl	14 hafta	Zorunlu
Marmara Üniversitesi/MÜ	Evet	Bilgi Kaynakları	1. Yarıyıl	3 hafta	Zorunlu
Yakın Doğu Üniversitesi/YDÜ	Evet	Bilgi Politikası ve Bilgi Toplumu	8. Yarıyıl	3 hafta	Seçmeli
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/YBÜ	Evet	Bilgi Okuryazarlığı	2. Yarıyıl	Boş	Zorunlu

Tablodan da anlaşıldığı üzere, bölümlerin müfredatlarında bilgi okuryazarlığı kapsamında verilen dersler bulunmaktadır. Bu durum, bölümlerin bilgi okuryazarı bireyler yetiştirmek için hâlihazırda uygulamalarının olduğunu göstermektedir.

Bilgi okuryazarlığı kapsamındaki bu dersler: *Enformasyon Okuryazarlığı, Bilgi Okuryazarlığı, Bilgi Okuryazarlığı, Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi*, , *Bilgi Kaynakları*, *Bilgi Politikası ve Bilgi Toplumu* gibi adlar altında, farklı yarıyıllarda okutulmaktadır.

Bilgi okuryazarlığı kapsamında verilen bu derslerin farklı adlara sahip oluşunu, genellikle ilk kurulan bölümlerdeki misyon, vizyon ve öğretim kadrosunun etkisiyle oluşan ekolleşeme ve geleneğin yansıması olarak düşünebiliriz. Bu durumun yanı sıra, birbirinin devamı niteliğinde olan derslerin 1-2 olarak müfredatta yer alması Bologna sürecine uygun olmadığından, öyle olsa bile farklı isimle yer alması da söz konusu derslerin farklı adlar altında verilmesine neden olmaktadır.

Derslerin dönemlerine bakıldığında, bilgi okuryazarlığı kapsamında verilen bu derslerin, bazen temel dersler arasında bazen de mesleki derslere ek olarak verildiği söylenebilir. Bilgi okuryazarlığı eğitimleri, devamlılık arz eden bir yapıya sahip oluşları nedeniyle en azından bir dönem müfredatta yer almalıdır. Bu amaçla sınıf düzeylerinde birbirini bütünler nitelikte bir Bilgi Okuryazarlığı Programı'nın geliştirilmesi, bilgi okuryazarlığı becerilerine sahip bireyler yetiştirmede önemli bir adımı oluşturmaktadır.

Öğrencilerin temel bilgi okuryazarlığı becerilerine (bilgi ihtiyacının farkında olma, bilgiye erişim, bilginin değerlendirilmesi, bilgiyi kullanma) sahip olmaları için zorunlu eğitim sürecini tamamlamalarının sağlanması gerekmektedir. Genel olarak zorunlu olarak verilen dersler, eğitimci rollere sahip kütüphaneci yetiştirmek adına olumlu birer adım teşkil edecektir.

Formun ikinci sorusu, bölümlerin müfredatında doğrudan "bilgi okuryazarlığı" adı altında verilen derslerin olup olmadığına yöneliktir. Soruya yanıt veren 9 Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü, söz konusu derslerin adını, yarıyılını, süresini ve türünü aşağıdaki şekilde belirtmişlerdir:

Tablo 3.2 Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinde ele alınan "bilgi okuryazarlığı" başlıklı dersler ile ilgili tablo

Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri	2 - "Bilgi Okuryazarlığı" başlıklı dersiniz varsa, lütfen ders adını yazınız.	Dersin Adı	Dersin Dönemi	Dersin Süresi	Dersin türü
Ankara Üniversitesi/AÜ	Hayır	-	-	-	-
Atatürk Üniversitesi/ATÜ	Evet	Bilgi Okuryazarlığı ve Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi	1. Yarıyıl, 8. Yarıyıl	Boş	Zorunlu
Çankırı Karatekin Üniversitesi/ÇKÜ	Evet	Bilgi Okuryazarlığı	2. Yarıyıl	14 hafta	Zorunlu
Hacettepe Üniversitesi/HÜ	Evet	Bilgi Okuryazarlığı, Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi	1. Yarıyıl, 7. Yarıyıl	14 hafta	Zorunlu
İstanbul Üniversitesi/İÜ	Evet	Bilgi Okuryazarlığı	5. Yarıyıl	14 hafta	Seçmeli
Kastamonu Üniversitesi/KÜ	Evet	Bilgi Okuryazarlığı	4. Yarıyıl	14 hafta	Zorunlu
Marmara Üniversitesi/MÜ	Evet	Medya Okuryazarlığı	5. Yarıyıl	14 hafta	Seçmeli
Yakın Doğu Üniversitesi/YDÜ	Hayır	-	-	-	-
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/YBÜ	Evet	Bilgi Okuryazarlığı	2. Yarıyıl	Boş	Zorunlu

Yakın Doğu Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Başkanlığı "bilgi okuryazarlığı" başlıklı dersinin olmadığını belirtirken, diğer üniversiteler bu derslerin adlarını *Bilgi Okuryazarlığı, Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi ve Medya Okuryazarlığı* şeklinde ifade etmişlerdir. Bölümlerinin birçoğunda bilgi okuryazarlığı eğitiminin "bilgi okuryazarlığı" adı altında verilmekte olduğunu söylemek mümkündür.

Bilgi okuryazarlığı dersleri, bölümlerin genelinde "Bilgi Okuryazarlığı" adı altında verilse de, eğitimin geçerli bir adının olmayışı ve kavramın kapsamının tam olarak bilinmemesi sebebiyle bu eğitimlerin farklı isimlerle verildiği görülmektedir.

Bilgi okuryazarlığı, yaşam boyu öğrenen bireyler yetiştirme gerekli olan tüm becerileri ve diğer okuryazarlık kavramlarını içinde barındırması dolayısıyla bugün farklı adlarla bizlere bu becerileri sağlamayı amaçlayan bu derslerin "bilgi okuryazarlığı" adı altında verilmesi oldukça önemlidir.

Tablodan edinilen bilgiye göre bilgi okuryazarlığı başlıklı derslerin farklı yarıyıllarda verildiği ve süresinin genel olarak 14 haftada yoğunlaştığını söylemek mümkündür. Söz konusu derslerin dönem müfredatında ne kadar yer aldığını ve birbirinin devamı niteliğinde verilip verilmediğini öğrenmek adına sorulmuştur. Bölümlerin bazılarında bu durum sağlanırken, bazılarında tam anlamıyla sağlanmamaktadır. Öğrencilerin bu becerileri kazanması için bilgi okuryazarlığı derslerinin en az bir dönem müfredatta yer alması ve birbirini bütünler nitelikte bu derslerin verilmesi sağlanmalıdır.

Dersler, AÜ, ÇTÜ, HÜ, KÜ, YBÜ'nde zorunlu olup, İÜ ve MÜ'nde seçmeli olarak verilmektedir. Bölümlerin çoğunda zorunlu olarak müfredatta yer alan bu derslerle, mezun olacak olan kütüphanecilerin bilgi okuryazarlığı konusunda eğitim almadan mezun olmalarının önüne geçilecektir. Çünkü yaşam boyu öğrenen birey yetiştirmek ancak zorunlu bir eğitim süreciyle mümkün olacaktır.

Tablo 3.3 Bölümünüzden mezun olan kütüphanecilerin bilgi okuryazarlığı konusunda yeterli olduklarını düşünüyor musunuz?

Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri	3- Bölümünüzden mezun olan kütüphanecilerin bilgi okuryazarlığı konusunda yeterli olduklarını düşünüyor musunuz?
Ankara Üniversitesi/AÜ	Evet
Atatürk Üniversitesi/ATÜ	Evet
Çankırı Karatekin Üniversitesi/ÇKÜ	Evet
Hacettepe Üniversitesi/HÜ	Evet
İstanbul Üniversitesi/İÜ	Evet
Kastamonu Üniversitesi/KÜ	Evet
Marmara Üniversitesi/MÜ	Evet
Yakın Doğu Üniversitesi/YDÜ	Evet
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/YBÜ	Evet

Bölümlere sorulan bir diğer soru ise, "mezun olan kütüphanecilerin bilgi okuryazarlığı konusunda yeterli olup olmadıkları" dır. Forma cevap veren 9 Bilgi ve Belge Yönetimi Başkanlığı'nın yanıtı "evet" şeklinde olmuştur. Bölümlerden gelen evet cevabı kanaat bildiren bir soru çerçevesinde değerlendirilmiş olup, bu da bilgi okuryazarı mezun yetiştirmek adına bölümlerdeki öngörünün bu yönde olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.4 Bölümünüzde doktora ya da yüksek lisans tezini bilgi okuryazarlığı konusunda yapan / tamamlayan öğretim elemanı var mıdır?

Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri	4 - Bölümünüzde doktora ya da yüksek lisans tezini bilgi okuryazarlığı konusunda yapan / tamamlayan öğretim elemanı var mıdır?	A- Evet ise, öğretim elemanı (Lütfen sayı belirtiniz)
Ankara Üniversitesi/AÜ	Evet	1
Atatürk Üniversitesi/ATÜ	Hayır	-
Çankırı Karatekin Üniversitesi/ÇKÜ	Evet	1
Hacettepe Üniversitesi/HÜ	Evet	4
İstanbul Üniversitesi/İÜ	Evet	Boş
Kastamonu Üniversitesi/KÜ	Boş	Boş
Marmara Üniversitesi/MÜ	Hayır	-
Yakın Doğu Üniversitesi/YDÜ	Boş	Boş
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/YBÜ	Evet	2

Soruya, AÜ, ÇKÜ, HÜ, İÜ ve YBÜ "evet" cevabını verirken, AÜ ve MÜ'nin yanıtları "hayır" yönünde olmuştur. KÜ ve YDÜ ise, soruya yanıt vermemiştir.

Yüksek lisans derecesi kişiye uzmanlık, doktora derecesi öğretim üyesi yetkinliğini sağlamaktadır. Söz konusu sorunun amacı, bölümlerde bu eğitimleri veren öğretim elemanlarının yetkinlikleri noktasında bilgi edinmektir.

Gelen yanıtlara bakıldığında, bilgi okuryazarlığı noktasında yüksek lisans yaparak en azından uzmanlığı olan öğretim elemanlarının varlığı söz konusu olduğu gibi, olmayan öğretim elemanlarına da rastlamak mümkündür.

Bu noktada üniversite kütüphanelerinde verilen bilgi okuryazarlığı eğitimlerinin, yüksek lisanslarını bilgi okuryazarlığı konusunda tamamlayan uzman kütüphanecilerle, Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinde verilen bilgi okuryazarlığı eğitimlerinin, doktorasını bilgi okuryazarlığı alanında tamamlamış öğretim üyeleriyle sağlanması, bu alanda yetkin kütüphanecilerin yetişmesine olanak sağlayacaktır.

Bütün bu mesleki birikimin öğrencilere aktarılması kütüphanecilerin eğitimci rolleri ile mümkündür. Bu nedenle bilgi okuryazarlığı noktasındaki birikimin öğrencilere aktarılması için kütüphanecilerin öncelikle pedagojik formasyon almaları

sağlanmalı, bu süre zarfında "eğitim" konulu derslerin pedagojik alanda yetkin öğretim elemanlarıyla sağlanması, bu konudaki öneriler arasında yer almaktadır.

Tablo 3.5 Bölüm müfredatınızda sunum tekniklerini konu alan ders var mı?

Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri	5 - Bölüm müfredatınızda sunum tekniklerini konu alan ders var mı?	A - Evet ise, lütfen dersin adını yazınız.	B - Evet ise, ders hangi dönemde okutulmaktadır?
Ankara Üniversitesi/AÜ	Hayır	-	-
Atatürk Üniversitesi/ATÜ	Evet	Boş	Boş
Çankırı Karatekin Üniversitesi/ÇKÜ	Evet	Bilişim Teknolojileri	2. Yarıyıl
Hacettepe Üniversitesi/HÜ	Evet	Bilginin Görsel Sunumu	5. Yarıyıl, 7. Yarıyıl
İstanbul Üniversitesi/İÜ	Evet	Araştırma Yöntemleri	3. Yarıyıl
Kastamonu Üniversitesi/KÜ	Evet	Araştırma Yöntemleri	3. Yarıyıl
Marmara Üniversitesi/MÜ	Evet	Araştırma metotları	1. Yarıyıl
Yakın Doğu Üniversitesi/YDÜ	Evet	Yazılı İletişim Becerileri	Boş
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/YBÜ	Hayır	-	-

Bilgi okuryazarlığı eğitimlerinin verilmesi noktasında devreye girecek yetkinliklerden biri de sunum teknikleridir. Öğrencileri doğru yönlendirmek, nasıl araştırma yapmaları gerektiğini öğretmek ve bildiklerini ifade edebilmek konusunda doğrudan devreye girecek becerileri kazandırmak oldukça önemlidir. Bu derslerle öğrenciler, öğrendikleri bilginin yanı sıra onu uygulama imkânıyla kalıcılığını sağlayarak yaşam boyu öğrenmelerine katkı sağlayacaklardır. Aynı zamanda öğrencilere bu dersleri veren kütüphaneci ve akademisyenlerin de bu yetkinliklere sahip olmaları, onların birikimini öğrencilere aktarmada fayda sağlayacaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bilgi teknolojilerine dayalı olarak, günümüz toplumlarının en belirgin özelliği sürekli değişim içinde olmalarıdır. Değişimle birlikte bilginin önemi ve değeri giderek artmakta, farklılık yaratmada önemli rekabet unsurları arasında sayılmaktadır.

2014-2018 dönemini kapsayan Onuncu Kalkınma Planı'nda bu durum, ülkemizin 2023 hedefleri doğrultusunda, dünya ekonomisinde değişimlerin yaşandığı, yeni dengelerin oluştuğu, ülkeler arasında güç dengelerinin yeniden şekillendiği bir ortam ifade edilmektedir.[134]

Bu değişim, ülkemizin ekonomik ve sosyal kalkınma sürecinde ele alınmış ve insan odaklı yapılanma anlayışı benimsenmiştir. Kalkınma sürecinin hızlandırılması amacıyla, "Nitelikli İnsan, Güçlü Toplum" başlığı altında insan için ve insanla beraber kalkınma yaklaşımının hayata geçirilmesi, ilgili politika ve prosedürlere de yansımıştır.[135]

Bireylerin bilgiye doğrudan erişim imkânlarının artması, internet kullanımının yaygınlaşması, yaşam boyu öğrenmeyi bireylerin hayatında zorunlu kılmıştır. Bununla birlikte günümüz toplumlarının en önemli hedeflerinde biri de yaşam boyu öğrenme becerisine sahip bireyler yetiştirmek olmuştur.

Bilgi okuryazarlığı sözü edilen bu becerilerin sağlanmasında önemli bir araç olmuştur. Bilgi okuryazarlığı, bilgi ihtiyacının farkında olma, ihtiyacı olan bilgiye ulaşma ve elde edilen bilgiyi değerlendirme süreci olarak ifade edilmektedir. Bilgi okuryazarlığı ve diğer okuryazarlık kavramları bilgi okuryazarlığının diğer okuryazarlık türlerini kapsayan bir kavram olduğu gerçektir. Bu durum ise, ülkemizde konunun öneminin yeteri kadar anlaşılmadığının, konuyla ilgili gerekli stratejilerin de oluşturulmadığının bir göstergesi olabilmektedir.

Yaşanan tüm bu kavram kargaşasına rağmen bugün ülkemizde bilgi okuryazarlığı becerilerine sahip bireylerin ve bu becerileri bizlere kazandıracak olan eğitimci kütüphanecilerin varlığı birer ihtiyaçtır.

Ülkemizde ilk olarak 1998 yılında literatüre giren bilgi okuryazarlığı ve bilgi okuryazarlığı eğitimlerine olan ihtiyacı, VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı Bilişim

[134] Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, Ankara, 2013, s. 1.
[135] Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, Ankara, 2013, s. 1-2.

Teknolojileri ve Politikaları Özel ihtisas Komisyonu'nun Bilgi Hizmetleri ve İçerik Alt Komisyonu tarafından hazırlanan rapor, bu konuda büyük eksiklerimiz olduğu, her tür eğitim kurumunda bilgi okuryazarlığı derslerinin verilmesi ve bunun kütüphanelerin eşliğinde yürütülmesi yönündeki kararlarıyla destekler durumdadır.

İlk ve ortaöğretim düzeylerinde gerçekleştirilen bilgi okuryazarlığı eğitimi, yaşam boyu öğrenme becerisine sahip bireyler yetiştirmek açısından oldukça önemli bir adımdır. Bilgi okuryazarlığı becerilerinin ilk ve orta öğretim dönemlerinde kazandırılması, eğitim hayatına devam etmeyecek bireyler açısından büyük önem taşırken; eğitime devam edecek bireylerin başarılarına da katkı sağlayacaktır. Tüm bu nedenlerle başta ABD olmak üzere pek çok ülkede bilgi okuryazarlığı becerilerinin, ilk ve orta öğretim önemlerinde kazandırılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalarda da okul kütüphanelerinin aktif rol aldığı görülmektedir.[136]

Çeşitli formatlardaki bilgiye erişim sağlamak, kütüphanecilik, bilgi okuryazarlığı eğitimi gibi alanlardaki gelişmeleri takip ederek elde edilen bilgiler ışığında programlarını geliştirmek, yükseköğretimde de oldukça önemlidir.

Asıl amacı eğitim ve öğretim olan ve eğitimin son halkası olarak nitelendirilen yükseköğretim kurumları, bilgi okuryazarlığının büyük çoğunluğunu kapsamaktadır. Bu nedenle bilgi okuryazarlığı literatürünün %60'ı yine üniversite kütüphanelerinde bilgi okuryazarlığı ile ilgili çalışmalardan oluştuğunu, edindiğimiz literatür okumaları sonucunda söylemek mümkündür. Eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetlerini, verdiği bilgi hizmetleriyle destekleyen üniversite kütüphaneleri, azami kütüphane kullanım hedefine bağlı olarak ne aradığını bilen ya da bilmeyen kullanıcılara basılı ya da elektronik kaynak noktasında yol gösterici olmalıdır.

Bilgi okuryazarlığı, artık kütüphanecilerin birer eğitimci olarak da rol almaları gerçeğini doğurmuş ve kütüphanecilere eğitimci olarak da vasıflar yüklemişlerdir.

Kütüphanecilerin sözü edilen eğitimci yetkinliklere sahip olması Türkiye'de Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinde verilen eğitimlerle doğru orantılıdır. Bu noktada bölümlerde verilen bilgi okuryazarlığı derslerinin hazırlanması ve uygulanması konusunda gelişmiş ülkelerin deneyimlerinden yararlanılması faydalı bir adım olacaktır.

[136]Filiz Yüksel İleri, *Okul Kütüphanelerinde Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi ve Bir Örnek: Marmara Eğitim Kurumları İlköğretim Okulu,* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011, s.142.

Bu eğitimci yetkinlik bağlamında piyasadaki insan gücü de dikkate alındığında, Türkiye'deki eğitimci rollere sahip kütüphanecilerin yetiştirilmesinde bölümlerde yapılacak olan iyileştirmeler, kütüphanecileri bir adım ileriye taşımış olacaktır. Bu nedenle Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinin lisans düzeyindeki ders programlarını değerlendirmek amacıyla, aktif olarak eğitim veren 9 üniversitenin Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinin bölüm başkanlıklarına bilgi formu gönderilmiştir.

Sözü edilen form ile ilgili elde edilen bulguları ve bunlara ilişkin sonuçları 5 alt bölümde toplamak mümkündür:

1.Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinin müfredatında "bilgi okuryazarlığı" nın ele alındığı dersler;

- Bölümlerim müfredatında farklı adlarla bilgi okuryazarlığı eğitimleri verilmektedir.
- Bölümlerin okuryazarı bireyler yetiştirmek adına çabaları olduğunu görmek mümkündür.
- Bölümlerde bilgi okuryazarlığı konulu dersler genellikle *Enformasyon Okuryazarlığı, Bilgi Okuryazarlığı, Bilgi Okuryazarlığı, Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi*, *Bilgi Kaynakları*, *Bilgi Politikası ve Bilgi Toplumu* gibi adlar altında verilmektedir.

✓ Bilgi okuryazarlığı kapsamında verilen bu derslerin adlarındaki farklılıklarda, bölümlerdeki misyon, vizyon ve öğretim kadrosunun etkisiyle oluşan geleneğin yansımasını görmek mümkündür.

✓ Birbirinin devamı niteliğinde olan derslerin 1-2 olarak müfredatta yer alması Bologna sürecine uygun olmadığından, aynı derslerin farklı dönemlerde farklı isimlerle adlandırıldığını söylemek mümkündür.

- Bu dersler farklı yarıyıllarda verilmektedir. Genellikle 1. yarıyıl, 2. yarıyıl, 4. yarıyıl, 5. yarıyıl, 7. yarıyıl ve 8. yarıyılda verilmektedir.

✓ Söz konusu dersler, bazen temel dersler arasında bazen de diğer temel ve mesleki derslere ek olarak verilmektedir.

✓ Bilgi okuryazarlığı eğitimleri, devamlılık arz eden bir yapıya sahip oluşları nedeniyle birbirini bütünler nitelikte olmalıdır.

✓ Bu dönemlerde, eğitimlerin uygulamalı olarak kalıcılığının sağlanacağı ve yaşam boyu öğrenmeye katkıda bulunulacağı düşünülmüştür.

- Söz konusu dersleri zorunlu ders olması konusunda bölümlerin çoğu hemfikirdir. Fakat seçmeli olarak da müfredatta yer almaktadır. Öğrencilerin temel bilgi okuryazarlığı becerileri sahip olmaları için zorunlu eğitim sürecini tamamlamalarının sağlanması gerekmektedir.

2.Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinin müfredatında "bilgi okuryazarlığı" başlıklı dersler;

- Bilgi okuryazarlığı dersleri, bölümlerin genelinde "Bilgi Okuryazarlığı" adı altında verilmekte ancak bu eğitimlerin farklı isimlerle de verildiği görülmektedir.
- Derslerin verildiği dönemler farklılıklar göstermektedir.

✓ Derslerin dönem müfredatında ne kadar yer aldığını görmek ve birbirini bütünler nitelikte verilip verilmediğini öğrenmek adına sorulmuştur.

✓ Bilgi okuryazarlığı başlıklı derslerin 1. yarıyıldan 8. yarıyıla kadar verildiğini ve süresinin genel olarak 14 haftada yoğunlaştığı görülmektedir. Böylece söz konusu derslerin genelinde olarak bir dönem verildiği söylenebilmektedir.

✓ Bu dersler de bazen temel dersler arasında bazen de temel ve mesleki derslere ek olarak verildiğini söylemek mümkündür.

- Bölümleri genelinde zorunlu olarak müfredatta yer alan dersler, mezun olacak olan kütüphanecilerin, bilgi okuryazarlığı konusunda eğitim almadan mezun olmalarının önüne geçilmesi sağlanacaktır. Böylece yaşam boyu öğrenen birey yetiştirmenin ancak zorunlu bir eğitimle mümkün olacağını sonucuna ulaşılabilir.

3. Bölümünüzden mezun olan kütüphanecilerin bilgi okuryazarlığı konusunda yeterlikleri;

- Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinden mezun olan kütüphanecileri ele alınarak sorulmuştur.
- Bölümler, mezun olan kütüphanecileri bilgi okuryazarlığı konusunda genel olarak yeterli bulmaktadırlar.
- Bilgi okuryazarı mezun yetiştirmek adına bölümlerin genel öngörüsünün bu yönde olduğunu söylemek mümkündür.

3 – Bölümlerde doktora ya da yüksek lisans tezini bilgi okuryazarlığı konusunda yapan / tamamlayan öğretim elemanı;

- Bölümlerde verilen bilgi okuryazarlığı eğitimlerinin bilgi okuryazarlığı alanında doktora derecesiyle "öğretim üyesi" unvanına sahip olan öğretim elemanlarının bilgi okuryazarlığı eğitimlerini vermeleri sağlanmalıdır.
- Söz konusu durum sağlanana kadar bu alandan uzmanlığı olan öğretim elemanlarıyla bölümlerdeki bilgi okuryazarlığı ya da bilgi okuryazarlığı kapsamındaki dersler verilmelidir.
- Bölümlerde bilgi okuryazarlığı noktasında yetkin mezun kütüphaneci yetiştirebilmek, bu alandaki kalifiye öğretim elemanlarıyla mümkün olacaktır.
- Alanında uzmanlığı olmayan kişiler tarafından bu eğitimlerin verilmesi, yaşam boyu öğrenen bireyler yetiştirmede yetersiz kalacaktır.

4 – Sunum tekniklerini konu alan dersler;

- Bölümlerde sunum tekniklerini konu alan derslerle öğrencilerin uygulamalı olarak tecrübe kazanmaları sağlanacaktır.
- Böylece öğrenciler bilgi okuryazarlığı noktasında aktif olarak rol almalarını sağlayacaktır.
- Öğrencilere bu dersleri veren kütüphaneci ve akademisyenlerin de bu yetkinliklere sahip olmaları, onların birikimini öğrencilere aktarmada fayda sağlayacaktır.
- Sunum tekniklerine hâkim olan kütüphanecilerin verdikleri eğitimlerde daha profesyonel olmalarına imkân sağlayacaktır.

Çalışma ile ilgili sonuçları toparlayıp, önerilerde bulunacak olursak;

- Kütüphanecilerin bölümlerden bilgi okuryazarlığı bilgisinin yanında eğitimci yetkinlikleri de edinebilecekleri dersleri alarak mezun olmaları sağlanmalıdır.

➢ *Bilgi Okuryazarlığı için;*

- Ülkemizdeki bilgi okuryazarlığı sisteminin geliştirilmesi için bölümlerde iyileştirmeler yapılmalıdır. Bölümleri bilgi okuryazarlığı becerilerine sahip bireyler olarak mezun etmeleri için öncelikle bilgi okuryazarlığı konusunda farkındalık yaratmak adına ulusal bilgi ve eğitim politikaları ile kalkınma planlarında bilgi okuryazarlığına yer verilmelidir.

- Bilgi okuryazarlığı becerilerinin önemine yönelik gündem oluşturmak adına anlamda seminerler, toplantılar ve konferanslar düzenlenerek, üniversite öğretim üyeleri ve öğrencileri tarafından anlaşılması sağlanmalıdır.
- Oluşturulan farkındalığın ardından ulusal düzeyde bir Bilgi Okuryazarlığı Stratejisi geliştirilip üniversite kütüphanelerinde uygulanmak üzere mevcut modellerden yola çıkılarak bir Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Modeli geliştirilmelidir.
- Türkiye için mevcut standartlardan yola çıkılarak "Ulusal Bilgi Okuryazarlığı Standartları" geliştirilmelidir.
- Oluşturulacak olan bir bilgi okuryazarlığı çalışma grubunda, alanında uzman kütüphaneciler, akademik kadro ve bilgi teknolojisi uzmanları da yer almalıdır.
- Bütün bunları çalışmaların uygulanabilmesi için YÖK, Bilgi Belge Yönetimi Bölümleri, Mesleki Sivil Toplum Kuruluşları, bilgi profesyonelleri, eğitim bilimciler, bilgi teknolojileri uzmanları arasında etkin bir işbirliğinin olması gerekmektedir.
- Bilgi okuryazarlığı programlarının geliştirilmesi için kütüphanelerinin bu konudaki altyapı eksikliklerini belirleyerek gidermesi gerekmektedir.
- Eğitim programının içeriğinin saptanmasından, programın yürütülmesi, değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik bir çalışma başlatılmalıdır. Yaptığımız bu araştırmanın bulguları doğrultusunda kütüphane kullanıcı eğitim programlarının günümüz koşullarında değerlendirilerek, yeniden yapılandırılması sağlanmalıdır.
- Bilgi okuryazarlığı programının oluşturulması çalışmaları başlatılmalıdır. Bilgi okuryazarlığının genel olarak ve üniversiteler için taşıdığı önem, programın amaç ve hedefleri ile kapsam ve içeriği, programın yürütülmesine ilişkin gereksinimler ve sorunlar açıkça ortaya konmalıdır.
- Öğrencilerin temel bilgi okuryazarlığı becerilerini kazanmalarını sağlamak için zorunlu bir bilgi okuryazarlığı eğitimi sürecini tamamlamaları sağlanmalı ve bu amaçla sınıf düzeylerinde birbirini bütünler nitelikte bilgi okuryazarlığı programları geliştirilmelidir.
- Bölümlerin eğitim programlarında bilgi okuryazarlığına ilişkin dersler belirlenmeli ve bu noktada eğitim bilimlerinden gelecek olan öğretim

elemanlarıyla işbirliğine gidilmelidir. Söz konusu dersler başlangıçta "seçmeli" olarak planlanmalı ve daha sonra "zorunlu ders" biçimine dönüştürülmelidir

- Eğitim sistemi içerisinde öğrencilerin temel bilgi okuryazarlığı becerileri zorunlu eğitim sürecini tamamlamaları sağlanmalıdır.
- Bilgi okuryazarlığı becerilerinin kalıcı olabilmesi için bilgi okuryazarlığı programlarının müfredatla ilişkilendirilmesi gerekmektedir.
- Öğrencilerin medya okuryazarlığı ve bilgisayar okuryazarlığı gibi okuryazarlık türleri ile bilgi okuryazarlığı arasındaki bağlantının farkında olmaları sağlanmalıdır.
- Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinin programlarında bilgi okuryazarlığına yer verilmesi ve yeni mezun olacak öğrencilerin konuyla ilgili güncel bilgi ile donatılmasının sağlanmalıdır.
- Bölümlerde verilen bilgi okuryazarlığı eğitimlerinin doktora derecesiyle "öğretim üyesi" unvanına sahip olan öğretim elemanlarının tarafından verilmesi sağlanmalıdır. Bu durum sağlanamıyorsa, en azından bilgi okuryazarlığı alanında uzman öğretim elemanlarıyla bu derslerin verilmesi sağlanmalıdır.

➢ Üniversite kütüphanelerinde bireylere bu alanda hizmet ve eğitim verme sorumluluğunu taşıyan kütüphanecilerin de bu alanda uzman olmaları şartı, yaşam boyu öğrenen bireyler yetiştirmede önemli bir adımı oluşturmaktadır. Bilgi okuryazarlığı becerileri BBY öğrencilerinin eğitim ve kişisel yaşamlarında olduğu kadar mesleki yaşamlarında da başarının temel anahtarıdır. Bu nedenle BBY öğrencilerinin söz konusu becerilerle donanmış olarak üniversiteden mezun olduklarından emin olmak gerekmektedir.

➢ *Eğitimci Yetkinlikler için;*

- Bilgi okuryazarlığı eğitiminin yürütülmesinde eğitimci yetkinliklere sahip kütüphanecilerin istihdamı sağlanmalıdır. Bu nedenler kütüphanecilerin mesleki eğitimin yanında pedagojik formasyon alarak eğitimci yetkinlikler edinmeli ve iletişim kurma ve işbirliği yapabilme becerilerine sahip, bilgi teknolojilerine hakim kişiler olmaları amaçlanmalıdır.
- Uzun vadede gerçekleştirilecek olan pedagojik formasyon çözümü için kısa vadede seçmeli ders havuzlarına eğitim konulu derslerin konması ve bu derslerin eğitim bilimlerinden gelen öğretim elemanlarıyla sağlanması öneri olarak düşünülmelidir.

- Eğitim programında kullanılacak öğretim yöntemleri, teknikleri, araçları ve gereçlerinin belirlenerek sonuçların değerlendirilmesi noktasında kütüphanecilere pedagojik formasyon sağlanan kadar eğitimcilerle yapılacak olan işbirliğiyle sürdürülmelidir.
- Öğretim üyeleri ile işbirliğine gidilerek, bilgi okuryazarlığı becerilerinin yanı sıra araştırma yöntemleri derslerinin de verilmesi sağlanmalıdır. Bu derslerden elde edilen bilgilerin pekiştirilmesine yönelik ödev ve araştırmaların verilmesi, bu ödevlerin konularının belirlenmesi ve yürütülmesinin kütüphanecilerle ortaklaşa gerçekleştirilmesi yararlı olacaktır.
- Verilecek olan programın etkinliğine ilişkin sürekli ölçme ve değerlendirmeler yapılarak bilgi okuryazarlığına ilişkin gelişmeler doğrultusunda güncellenmelidir.
- Eğitim formasyonu almış kütüphanecilerin kadro tanımlarının "öğretmen kütüphaneci" olarak yapılmasının sağlanmalıdır.
- Eğitim sistemi içinde kütüphanecilerin bilgi okuryazarlığı derslerini vermesine olanak tanıyacak yapılanma ve düzenlemelerin gerçekleştirilmelidir.

EKLER

EK 1: Bilgi Formunun Ön Yazısı

Sayın…….

Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Tuba Karatepe'nin danışmanlığında yaptığım 'Üniversite kütüphanelerinde bilgi okuryazarlığı eğitiminin verilmesinde kütüphanecilerin yetkinlik ve sorumlulukları' başlıklı tezde kullanmak üzere bazı bilgilere ihtiyaç duymaktayım.

Ekteki sorulara, vakit ayırıp cevap verebilirseniz, çok sevinirim.

Cevaplamak için aşağıdaki linki ya da ekteki dosyayı kullanabilirsiniz.

http://goo.gl/forms/BEc2wxhGcI

Değerli katkılarınız için şimdiden çok teşekkür ederim.

Saygılarımla,

EK 2: Bilgi Formu

Bilgi Formu

1 -Bölümünüzün müfredatında "bilgi okuryazarlığı" nın ele alındığı ders var mıdır?

- Evet
- Hayır

A - Evet ise, lütfen dersin adını yazınız.

B - Ders hangi dönemde okutulmaktadır?

	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl
1. Yıl		
2. Yıl		
3. Yıl		
4. Yıl		

C- Ders planında "bilgi okuryazarlığı" konusuna kaç hafta ayrılmaktadır?

D - Dersin türü nedir?

- Seçmeli
- Zorunlu

2 - "Bilgi Okuryazarlığı" başlıklı dersiniz varsa, lütfen ders adını yazınız.

A - Ders hangi dönemde okutulmaktadır?

	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl
1. Yıl	○	○
2. Yıl	○	○
3. Yıl	○	○
4. Yıl	○	○

B - Ders planında "bilgi okuryazarlığı" başlıklı derse kaç hafta ayrılmaktadır?

C - Dersin türü nedir?

- ○ Seçmeli
- ○ Zorunlu

3- Bölümünüzden mezun olan kütüphanecilerin bilgi okuryazarlığı konusunda yeterli olduklarını düşünüyor musunuz?

- ○ Evet
- ○ Hayır

4 - Bölümünüzde doktora ya da yüksek lisans tezini bilgi okuryazarlığı konusunda yapan / tamamlayan öğretim elemanı var mıdır?

- Evet
- Hayır

A- Evet ise, öğretim elemanı (Lütfen sayı belirtiniz)

5 - Bölüm müfredatınızda sunum tekniklerini konu alan ders var mı?

- Hayır
- Evet

A - Evet ise, lütfen dersin adını yazınız.

B - Evet ise, ders hangi dönemde okutulmaktadır**?**

	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl
1. Yıl		
2. Yıl		
3. Yıl		
4. Yıl		

KAYNAKÇA

Association of College and Research Libraries, Information Literacy Competency Standarts for Higher Education, 2000, http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org.acrl/files/content/standards/standards.pdf (25 Ocak 2016).

American Library Association, Presidential Committee on InfomıationLiteracy, Association of College and Reserach Libraries, 1989, http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential (25 Ocak 2016).

Association of College and Research Libraries & American Library Association, Information Literacy Competency Standarts for Higher Education, 2000, http://www.ala.org/acrl/ilcomstan.html (20 Ocak 2016).

Ağaoğlu, Bülent, "Kütüphanecilikte Kullanıcı Kaynakçası", (Nisan 2013), İstanbul.

Akça, Sümeyye, Aslanbaş, Seda, Baykal, Özge, Özgür, Duygu and Kurbanoğlu, Serap, "Information Literacy Instruction in University Libraries: The Case of Turkey", **European Conference on Information Literacy (ECIL)**, Ankara: Hacettepe University Department of Information Management, October 22-25, 2013, Istanbul, http://www.bby.hacettepe.edu.tr/e-bulten/dosyalar/file/Aralik2013/sa_poster.pdf .

Akkoyunlu, Buket, "Bilgisayar Okur Yazarlığı Yeterlilikleri ile Mevcut Ders Programlarının Kaynaştırılmasının Öğrenci Başarı ve Tutumlarına Etkisi", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 12 (1996).

Aksoy, Didem. "12-15 Yaş Grubu Öğrencilerinin Katalog Kullanımı: TED Ankara Koleji Örneği", Hacettepe Üniversitesin Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2002.

Aldemir, Ahmet, "Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlığı Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma: Sakarya Üniversitesi Örneği", Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004.

Alkan, Samiye Erol, Okul *Kütüphanelerinin Bilgi Okuryazarlığına Etkileri*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisan Tezi, İstanbul 2010.

Anameriç, Hakan, "Osmanlılarda Kütüphane Kültürü ve Bilimsel Yaşama Etkisi" *Osmanlı Tarih Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 19 (2006), s. 53-78.

Atılgan, Doğan, "Türkiye'de Üniversite Kütüphanelerinin Tarihi", *Türk Kütüphaneciliği* 22, 4 (2008), 451- 458.

Australian Library and Information Association, Australian School Library Association, Standards Of Professional Excellence For Teacher Librarians, 2004, http://www.asla.org.au/policy/standards.aspx (06 Eylül 2016).

Balay, Refik, "Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, c.37, s.2 (2004).

Bercovici, Jeff, "Amazon Vs. Book Publishers, By The Numbers", *Forbes*, 2014, http://www.forbes.com/sites/jeffbercovici/2014/02/10/amazon-vs-book-publishers-by-the-numbers/ (08 Ocak 2016).

Bir, Berat, "Türkiye'deki Üniversitelerde Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinin, Özelde Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Eğitim Programlarının Genel Değerlendirilmesi ve Durum Analizi" http://www.beratbir.com/

Boz, Hasan Hüseyin, *Bilgi Yönetimi Programından Bilgi ve BelgeYönetimi Bölümüne Dikey Geçiş Problemleri,* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2016.

Cornell University Library, http://www.library.cornell.edu/olinuris/ref/tutorialsguides.html (20 Nisan 2016).

"Bölüm Hakkında", http://www.ybu.edu.tr/insanvetoplum/bilgi-belge/custom_page-283-bolum-hakkinda.html (24 Nisan 2016).

Canadian Association of Research Libraries, Core competencies for 21st Century CARL librarians, 2010, http://www.carl-abrc.ca/uploads/pdfs/core_comp_profile-e.pdf (02 Şubat 2016).

CANADIAN School Library Association, "Competencies for Teacher-Librarians in the 21st Century", *Teacher Librarian*, Nov/Dec98, Vol. 26 Issue 2, p22, Academic Search Complete, (08 Ocak 2016).

Collina, Elena, Renditiso, Alina and Zauli, Fabio "Information Literacy Teaching: The Trainer Librarian", **European Conference on Informfation Literacy (ECIL)**, Zagreb, October 20 th -23 rd, 2014, Dubrovnik, Croatia http://www.bby.hacettepe.edu.tr/e-bulten/dosyalar/file/Aralik2013/sa_poster.pdf

Cribb, Gülçin, "Avustralya'da Bir Yüksek Okul Kütüphanesinde Okuyucu Eğitimi", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 29, 4, (1980).

Cribb, Gülçin, "Kütüphanelerde Kullanıcı Eğitiminin Önemi", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 30, 2.

Çakın, İrfan, "Bilgi Profesyonellerinin Eğitiminde 40 Yıl: Hacettepe Üniversitesinin Lisans Programındaki Değişiklikler", *Türk Kütüphaneciliği* 26, 2 (2012), s. 262-290.

Çakın, İrfan, "Bilgi Profesyonellerinin Eğitiminde Yeniden Yapılanma: Hacettepe Üniversitesi Örneği", *Türk Kütüphaneciliği* 14, 1 (2000), s. 3-17.

Çakın, İrfan, "Cumhuriyet'ten Günümüze Bilgi Profesyonellerinin Eğitiminde Başlıca Yönelişler", *Türk Kütüphaneciliği* 19, 1 (2005), s. 7-24.

Çakın, İrfan, "Değerli Hocamız Prof. Dr. İlhan Kum'u Düşünürken", *Türk Kütüphaneciliği,* 15, 1 (2001), s. 85-89.

Çakın, İrfan, "Üniversite-Kütüphane İlişkisi", *Türk Kütüphaneciler Derneği*, 32, 2 (1983), s. 61-64.

Çelik, Ahmet, Uçak, Nazan, "Üniversite Kütüphaneleri Üzerine" *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 10, 2 (1993), 115-121.

Çelik, Sönmez, "Üniversite Kütüphaneleri: Amaç, görev, işlev, yönetim ve örgüt yapısı", *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2 (2000), http://journal.dogus.edu.tr (03 Ocak 2016).

Çiftçi, Münire, "Girişimci Üniversite ve Üçüncü Kuşak Üniversiteler", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2010, s. 27, http://birimler.dpu.edu.tr/app/views/panel/ckfinder/userfiles/17/files/DERG_/27/341-348.pdf (02 Ocak 2016).

Devlet Planlama Teşkilatı, Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: 2001-2005, Ankara, 2000.

Dönmez, Hülya, Okuryazarlık Kavramları, http://sanalnotlarim.blogspot.com.tr/2013/12/okuryazarlk-kavramlar.html (11 Nisan 2016).

Eisenberg, Michael B., Lowe, Carrie A., Spitzer, Kathleen L., Information Literacy: Essential Skills for the Information Age, Syracuse, New York: *ERIC Clearinghouse on Information & Technology*. IR-104, 1998, http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED427780.pdf (22 Ocak 2016).

Er, Neslihan, Ersoy, Aynur "Mesleki Yeterlilikler Bağlamında Türkiye'deki Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi", **Uluslararası Kütüphane ve Bilgibilim Felsefesi Sempozyumu Etik: Kuram ve Uygulama, Kastamonu**, 3-5 Eylül 2014.

Florida Institute of Technology, Evans Library Florida Institute of Technology Position Description for Instruction Librarian, http://lib.fit.edu/documents/Job_Posting/Instruction_Librarian.pdf (06 Eylül 2016).

"Genel Bilgiler", http://Bilgi ve BelgeYönetimi.fef.marmara.edu.tr/genel-bilgiler/ (24 Nisan 2016).

Gürdal, Gültekin, "3. Kuşak Üniversiteler, Kütüphaneleri Ve Kütüphanecileri", Özyeğin Üniversitesi, **1. Uluslararası Semantik Ağ Ve Üst Veri Sistemleri Konferansı**, İzmir: İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, 7-8 Mart 2013.

Gürsel, Özlem "Kütüphane Okuyucusunun Eğitilmesi", *TKDB*, 20, 1, (1971), s. 39-42.

Işık, Demet, *Üniversite Kütüphanelerinde Kullanıcı Eğitimi: Ankara'daki Devlet Üniversite Kütüphanelerindeki Uygulamalar Ve Elektronik Ortamda Kullanıcı Eğitimi İçin Öneriler*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisan Tezi, Ankara 2010.

İleri, Filiz Yüksel, *Okul Kütüphanelerinde Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi ve Bir Örnek: Marmara Eğitim Kurumları İlköğretim Okulu,* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011.

İnce, Nesrin, *Özel Kütüphanelerde Kullanıcı Eğitimi, Hacettepe Üniversitesi,* Hacettepe Üniversitesin Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1989.

James Madison University Library, https://www.lib.jmu.edu/instruction/ (20 Nisan 2016).

Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, Ankara, 2013.

Kavuncu, Emine, *Özel İlköğretim Okul Kütüphanelerinde Kullanıcı Eğitim Programlarının Geliştirilmesi*", Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2001.

Keyman, Dilek, *Hacettepe Üniversitesi Beytepe Akademik Personeline Ait Tanıtım ve Öğretim Programları Taslağı*, Hacettepe Üniversitesi, Yayımlanmamış Bilimde Uzmanlık Tezi, 1979.

Kızıl, Muhammet, *Yükseköğrenimde Bilgi Okuryazarlığı*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisan Tezi, Konya 2007.

Kızılaslan, Duygu, *Bilgi Okuryazarlığı ve Üniversite Kütüphaneleri: Bilgi Okuryazarlığı Planı Hazırlama Unsurları,* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007.

Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi, http://www.ku.edu.tr/ku/index.php?option=com_content&task=view&id=455&Itemid=86 (20 Nisan 2016).

Konya, Ümit, "Information Literacy and its Importance for Youth: A Case Study of Elementary and High Schools in Istanbul", **European Conference on Informfation Literacy (ECIL)**, Ankara: Hacettepe University Department of Information Management, October 22-25, 2013, Istanbul.

Kurbanoğlu, Serap and Doğan, Güleda "Information Literacy Competencies of LIS Students: The Case of Turkey", **European Conference on Information Literacy (ECIL)**, Ankara: Hacettepe University Department of Information Management,

October 22-25, 2013, Istanbul http://www.bby.hacettepe.edu.tr/e-bulten/dosyalar/file/Aralik2013/sa_poster.pdf

Kurbanoğlu, Serap, "An Overview of Information Literacy Studies in Turkey", *The International Information & Library Review*, 36, (2004).

Kurbanoğlu, Serap, Akkoyunlu, Buket, "Bilgi Okuryazarlığı: Bir İlköğretim Okulunda Yürütülen Uygulama Çalışması", *Türk Kütüphaneciliği*, 16(1), 2002, s.20-39.

Kurbanoğlu, Serap, "Öğrencilere Bilgi Okuryazarlığı Becerilerinin Kazandırılmasının Önemi ve Okul Kütüphanecilerinin Bu Alandaki Rolü", *Bilgi Dünyası*, 2, 1 (2001).

Kurbanoğlu, Serap, "Bilgi Okuryazarlığı: Kavramsal Bir Analiz", *Bilgi Dünyası*, 24, 4 (2010).

Kurbanoğlu, Serap, Akkoyunlu, Buket, "Öğrencilere Bilgi Okuryazarlığı Becerilerinin Kazandırılması Üzerine Bir Çalışma", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (2001).

Kurbanoğlu, Serap, Akkoyunlu, Buket, "Öğretmen Adaylarına Uygulanan Bilgi Okuryazarlığı Programının Etkinliği ve Bilgi Okuryazarlığı Becerileri İle Bilgisayar Öz-Yeterlik Algısı Arasındaki İlişki", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 22, 2002b, s. 98-105.

Kurbanoğlu, Serap, "WWW Bilgi Kaynaklarının Değerlendirilmesi", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi,* 19, 1 (2002).

Leckie, Gloria and Fullerton, Anne "The Roles of Academic Librarians in Fostering a Pedagogy for Information Literacy" http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org.acrl/files/content/conferences/pdf/leckie99.pdf

Leibiger, Carol A. and Aldrich, Alan W. "Train the Trainer: Enhancing Information-Literacy Instruction of Distance Students", **European Conference on Information Literacy (ECIL)**, Prague, October 10th -13th, 2016.

Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü, Resmi Gazete Tarihi: 12.07.2012, Sayısı: 28351, **(Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri**

Hakkında Kanun, Temmuz 2012) http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6112-20110215.pdf (25 Kasım 2016).

Odabaşı, Yavuz, "Değişimin ve Dönüşümün Aracı Olarak Girişimci Üniversite", *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi,* 2006, Cilt 1, S. 1, http://www.arastirmax.com/bilimsel-yayin/girisimcilik-kalkinma-dergisi (02.01.2016), s. 92.

Önder, Işık, "Türkiye'de ve Dünyada E-kitap Yayıncılığı", *Gönül Dergisi*, 2015, http://www.gonuldergisi.com/turkiyede-ve-dunyada-e-kitap-yayinciligi-bilgi-ve-belge-yonetimi-uzmani-isik-onder.html (08 Ocak 2016).

Ötüken, Adnan, *Kütüphaneciliğimiz İçin: Milli Kütüphane Nasıl Kuruldu ve Türkiye'de Kütüphanecilik Öğretiminin Tarihçesi*, Türk Kütüphaneciler Derneği, Ankara, 1979.

Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi, http://library.ozyegin.edu.tr/tr/Hizmetler/Information-Literacy, (20 Nisan 2016).

Polat, Coşkun, "Bilgi Çağında Üniversite Eğitimi İçin bir açılım: Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi", *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, s.* 29 (2006).

Polat, Coşkun, "Bilgi Okuryazarlığı ve Üniversiteler", 2005, s.265-266. http://www.Bilgi ve BelgeYönetimi.hacettepe.edu.tr/yayinlar/dosyalar/135.pdf

Polat, Coşkun, *Üniversitelerde Kütüphane Merkezli Bilgi Okuryazarlığı Programlarının Geliştirilmesi: Hacettepe Üniversitesi Örneği,* Hacettepe Üniversitesin Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2005.

Puttonen, Kaisa and Huovila, Erja "Librarian or Not – Teaching Information Literacy Together", **European Conference on Informfation Literacy (ECIL),** Tallinn: Tallinn University, October 19-22, 2015, Tallinn, Estonia, http://ecil2015.ilconf.org/wp-content/uploads/sites/4/2016/11/ecil2015_abstracts.pdf

Saatçioğlu, Ömür, Özmen, Ömür, Özer, Pınar Sürel, "Bilgi Okuryazarlığı Becerilerinin Geliştirilmesinde Kütüphanelerin Rolü ve Dokuz Eylül Üniversitesi Uygulaması", *Bilgi Dünyası*, 4, 1 (2003).

Sağsan, Mustafa, "Bilgi Yönetiminin Kavramsal Çerçevesi ve Başkent Üniversitesi İletişim Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü", *ÜNAK*, 3, Ankara 2003.

Saunders, Laura vd., "Information Behaviors and Information Literacy Skills of LIS Students: An International Perspective", *Journal of Education for Library and Information Science*, 56, (2015), s.80-99 http://www.bby.hacettepe.edu.tr/akademik/guledaduzyoldogan/file/JELIS_ILarticle.pdf

Seamans, Nancy H., *Information Literacy: A Study of Freshman Students's Perceptions, with Recommendations*, Blacksburg,Viginia: Virginia Polytechnic Institute and State University, Unrestricted Dissertation, 2001.

"Tarihçe", http://edebiyat.karatekin.edu.tr/sayfaGoster.aspx?sayfa=tarihce (20 Nisan 2016).

Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.570d4e4ba29690.21405622 (12 Nisan 2016).

Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği, Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Yeniden Yapılandırılması, İstanbul, 1999.

Türkiye İstatistik Kurumu, Kütüphane İstatistikleri, sayı: 21545, 2015 http://www.tuik.gov.tr (28 Ağustos 2016).

Tonta, Yaşar "Türkiye'de Kütüphanecilik Eğitiminin Yeniden Yapılanması", http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/istanbul00/sld011.htm (20.03.2016).

Toplu, Mehmet, "Üniversite kütüphanelerinin bilimsel araştırmadaki işlevi ve Türkiye gerçeği", *Türk Kütüphaneciliği*, 6, 1 (1992).

Yalvaç, Mesut, "21.Yüzyılda Enformasyon Profesyonellerinin Eğitim Ve Öğretiminde Enformasyon Okuryazarlığı Standartları". *Türk Kütüphaneciliği*, 15, 2 (2001), s.136-150.

Yalvaç, Mesut, Web'de Enformasyon Okuryazarlığı", *Bilgi Dünyası*, 2, 1 (2001), s.48-66.

Yıldız, Asiye Kakırman, "The Role Of Librarians In The Development Of Students' Information Literacy Skills And A Model Proposal", *Journal Of Educational And Instructional Studies In The World*,2, 4 (2012).

Yükseköğretim Kurulu, "**2023'e Doğru Türkiye'de Üniversite Kütüphaneleri Mevcut Durum, Sorunlar, Standartlar ve Çözüm Önerileri**", Ankara, 2014, s.2.